

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma

Sari Kakkonen
Tiina Pesonen

VAUVAN JA VANHEMPIEN VÄLINEN KIINTYMYSSUHDE JA SEN TUKE-
MINEN—oppimateriaali Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön

Opinnäytetyö
Syyskuu 2014

OPINNÄYTETYÖ
Syyskuu 2014
Hoitotyön koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
p. 050 405 4816

Tekijät

Sari Kakkonen, Tiina Pesonen

Nimeke

Vauvan ja vanhempien välinen kiintymyssuhde ja sen tukeminen – oppimateriaali Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön

Toimeksiantaja

Karelia-ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Ensimmäisenä ikävuotena muodostettu kiintymyssuhde luo pohjan vauvan myöhemmille ihmissuhteille, minäkuvalle ja itsetunnon. Äidin ja isän tarjoama turvallinen kiintymyssuhde edesauttaa vauvan suotuisaa kasvua ja kehitystä. Vanhempien sensitiivisyys eli herkkyys vastata vauvan tunteisiin ja tarpeisiin vaikuttaa varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyksen kehittymiseen. Varhaisen vuorovaikutuksen vaarantuminen voi aiheuttaa vauvan kasvun ja kehityksen häiriöitä.

Kiintymyssuhteen tukeminen ja havainnointi kuuluvat sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan tehtäviin. Opinnäytetyön tarkoitus on auttaa tulevia terveysalan ammattilaisia tukemaan vanhempien ja vauvan välisen turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä. Opinnäytetyön tehtävä oli tuottaa oppimateriaalia Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön terveysalan opiskelijoille. Opinnäytetyössä käydään läpi kiintymyssuhteen kehittymistä raskauden alkamisesta vauvan ensimmäisen ikävuoden loppuun saakka.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena, ja sen toimeksiantajana toimi Karelia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään kiintymyssuhdetta, vanhemmuutta, raskausaikaa, imeväisikää ja ammattilaisen roolia. Verkkoympäristön oppimateriaali pohjautuu opinnäytetyön teoriaosuuteen. Oppimateriaali soveltuu käytettäväksi perhehoitotyön opintojaksolla, ja sitä voidaan hyödyntää myös terveydenhoitajaopinnoissa. Mahdollisia jatkotutkimusideoita ovat eri-ikäisten lasten ja nuorten kiintymyssuhteen tukeminen sekä kiintymyssuhteen muodostuminen eri perhemalleissa, kuten yksinhuoltaja- ja sateenkaariperheissä.

Kieli

suomi

Sivuja 57

Liitteet 9

Liitesivumäärä 29

Asiasanat

kiintymyssuhde, vanhemmuus, varhainen vuorovaikutus, verkko-oppimateriaali

THESIS
September 2014
Degree Programme in Nursing
Tikkarinne 9
FI 80220 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 50 405 4816

Author(s)
Sari Kakkonen, Tiina Pesonen

Title
The Attachment between Parents and the Baby and How It Should Be Supported – Web-based Learning Material in the Moodle 2 Learning Environment.

Commissioned by
Karelia University of Applied Sciences

Abstract

The attachment built in the baby's first year creates a base to the development of the baby's self-image and self-esteem. It also has an effect on the baby's ability to express emotions and has an impact on the baby's later relationships. Parents can provide a secure attachment, which has a great influence on the baby's growth and development. Parents' sensitiveness to the baby's messages and their ability to respond to the baby's needs has an influence on the early interaction and the development of the attachment. Endangerment of the early interaction can cause problems in the baby's growth.

To support and observe the attachment is a part of health care professional's job. The aim of the thesis is to help the future health care professionals to support the development of a secure attachment between the parents and the baby. The purpose was to produce a web-based learning material into the Moodle 2 learning environment for health care students. In this thesis we observe the development of the attachment from the pregnancy until the baby turns one.

This thesis was practice based by nature. The assignment came from the Karelia University of Applied Sciences. The theoretical part of the thesis deals with attachment, parenthood, pregnancy, infant and the role of the health care professionals. The learning material is based on the theoretical part of the thesis, and it can be used in the studies of health care students. Further studies could examine how health care professionals can support the attachment among older children and its development in different kinds of families.

Language
Finnish

Pages 57
Appendices 9
Pages of Appendices 29

Keywords
attachment, parenthood, early interaction, web-based learning material

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Kiintymyssuhde	6
2.1	Kiintymyssuhdeteoria	6
2.2	Kiintymyssuhdemallit	9
3	Vanhemmuus	12
3.1	Vanhemmuuden kehittyminen	12
3.2	Vanhemmuus ja parisuhde	14
4	Kiintymyssuhteen kehittyminen raskausaikana	16
4.1	Vanhempien mielikuvat vauvasta	16
4.2	Aistien kehittyminen ja vuorovaikutus	18
5	Kiintymyssuhteen kehittyminen vanhemman ja imeväisikäisen välillä	19
5.1	Vastasyntynyt ja hänen vanhempansa	19
5.2	Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus	21
5.3	Varhaisen vuorovaikutuksen vaarantuminen	24
5.4	Vauvan tarpeisiin vastaaminen	26
6	Ammattilaisen rooli kiintymyssuhteen kehittämisessä	30
6.1	Kiintymyssuhteen havainnointi	30
6.2	Kiintymyssuhteen kehittämisen tukeminen	31
7	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät	35
8	Opinnäytetyön toteutus	36
8.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	36
8.2	Alkukartoitus	37
8.3	Opinnäytetyön prosessi	38
9	Tuotoksen suunnittelu, toteutus ja arviointi	40
9.1	Moodle 2 -verkko-oppimisympäristö	40
9.2	Oppimateriaalin suunnittelu ja toteutus	42
9.3	Oppimateriaalin arviointi	45
10	Pohdinta	47
10.1	Opinnäytetyön eettisyys	47
10.2	Opinnäytetyön luotettavuus	48
10.3	Ammatillinen kasvu ja kehitys	50
10.4	Jatkotutkimus- ja kehittämisideat	51
	Lähteet	53

Liitteet

Liite 1	Toimeksiantosopimus
Liite 2	Opinnäytetyön eteneminen
Liite 3	Opinnäytetyön tuotoksen arviointi kysymykset
Liite 4	Moodle 2 -verkko-oppimisympäristön oppimateriaalin runko
Liite 5	Case-tilanteet
Liite 6	Kiintymyssuhde (PowerPoint-esitys)
Liite 7	Vanhemmuus (PowerPoint-esitykset)
Liite 8	Raskausaika (PowerPoint-esitykset)
Liite 9	Imeväisikäinen (PowerPoint-esitykset)

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheeksi valittiin vauvan ja vanhempien välinen kiintymyssuhde ja sen tukeminen. Kiintymys on ihmiselle perustarve koko elämän ajan ja se mahdollistaa vauvan hengissä säilymisen. (Tamminen 2004, 76.) Vauvan kiintymyssuhde vanhempiin luo pohjan kaikille hänen elämänsä tuleville ihmissuhteille. Vastasyntynyt on vuorovaikutuksessa vanhempiansa kanssa vain pieniä hetkiä kerrallaan, mutta jo tällöin vauva luo perustaa tuleville sosiaalisille suhteille. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapsuuden alkuvaiheessa annetaan vauvalle mahdollisuus kehittää turvallinen kiintymyssuhde vanhempiinsa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153.)

Kasvatuksen ja kehityksen psykologi Pirjo Tuovila kertoo Yle-uutisissa, että hyvä vanhemmuus on kiintymyssuhteen kehittymisen edellytys. Kiintymyksen kehittymiseen vauvan ja vanhempien välillä vaikuttavat vanhempien omat lapsuuden kokemukset sekä ajatukset vanhemmuudesta. Tuovila mainitsee, että ammattilaisten tehtävä on auttaa vanhempia muodostamaan turvallinen kiintymyssuhde vauvaan ja ohjata kiintymystä oikeaan suuntaan sen ollessa vajavainen. (Siltanen 2014.) Karelia-ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajakoulutuksessa kiintymyssuhteella ei ole opetussuunnitelmassa omaa opintojaksoa (Karelia-ammattikorkeakoulu, 2014a). Tämän vuoksi aihe koettiin ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi. Lisäksi opinnäytetyön aihevalintaan vaikutti tekijöiden kiinnostus aihetta kohtaan.

Opinnäytetyössä käsitellään kiintymyssuhteen kehittymistä raskauden alkamisesta siihen asti, kunnes vauva on vuoden vanha. Opinnäytetyön aihe rajattiin vauvan ensimmäiseen ikävuoteen, sillä kiintyminen edellyttää syntymän jälkeen vähintään noin 12 kuukauden pituista pysyvää ihmissuhdetta ensisijaiseen hoitajaan (Keltikangas-Järvinen 2010, 156). Opinnäytetyössä vauvan ensimmäisestä ikävuodesta käytetään nimitystä imeväisikä. Kiintymyssuhde alkaa kehittyä jo raskausaikana, kun erilaiset kuvitelmat ja haaveet vauvasta luovat pohjaa vanhempien ja vauvan väliselle kiintymyssuhteelle (Broden 2006, 77–78). Vauva kykenee muodostamaan useamman ihmissuhteen ensimmäisen ikävuoden

aikana. Vanhempien tulee olla pysyvässä vuorovaikutuksessa vauvan kanssa, jotta pystytään luomaan turvallinen kiintymyssuhde vauvan ja vanhempien välille. (Keltikangas-Järvinen 2012, 43.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus oli auttaa tulevia terveysalan ammattilaisia tukemaan vanhempien ja vauvan välisen turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä. Opinnäytetyön tehtävä oli tuottaa oppimateriaalia Moodle 2 -verkkooppimisympäristöön terveysalan opiskelijoille. Opinnäytetyön tavoitteena oli, että ammattilainen oppii tukemaan turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä sekä ohjaamaan varhaisen vuorovaikutuksen edistymistä vauvan ja vanhempien välillä.

2 Kiintymyssuhde

2.1 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhde vaikuttaa ihmiseen koko eliniän ajan, ja sen perimmäisenä tarkoituksena on pitää kiintymyksen kohde lähellä. Tällä varmistetaan yksilön hengissä säilyminen. (Bowlby 1980, 39–40.) Kiintymyssuhteen muodostuminen toiseen ihmiseen on vauvan eloonjäämisen perusedellytys. Ensimmäisen kiintymyssuhteen vauva muodostaa ensisijaiseen hoitajaansa eli usein vanhempaansa, joka tarjoaa hänelle turvaa ja pitää hänestä huolta. Kiintymyssuhde on tunnesidos toiseen ihmiseen. (Broden 2006, 30.) Vauvalla on turvallinen olo, kun hän saa olla lähellä vanhempaansa. Vauva muuttuu usein levottomaksi, jos hän kokee vanhemman olevan lähdössä pois hänen luotaan. Vanhemman varsinainen poistuminen aiheuttaa vauvassa yhä enemmän levottomuutta. (Bowlby 1991, 209.)

Kiintymyssuhdeteoria on kehitetty Englannissa 1950-luvulla, ja sitä on hyödynnetty paljon vauvatutkimuksissa. Kiintymyssuhdeteorian on kehittänyt John Bowlby. Teoria on antanut pysyviä malleja vanhemman ja vauvan välisen kiintymyssuhteen arvioimiseen ja luokitteluun. Sen avulla on ymmärretty, että kiin-

tymyssuhdemallit siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Broden 2006, 30.) Bowlby sai idean kiintymyssuhdeteoriaan, kun hän tarkasteli vauvan käyttäytymistä vanhemman poistuessa paikalta. Vauvoilla ahdistusta ilmeni varsinkin silloin, kun tilanteessa oli tuntemattomia ihmisiä ja vieras ympäristö. Saadakseen selvyyttä vauvoilla ilmenneeseen eroahdistukseen Bowlby pohjasi ajatuksiaan eläinten käyttäytymiseen, kehityspsykologiaan ja muihin tieteenaloihin. Bowlbyn tarkoitus oli selvittää lasten käyttäytymistä ja kehitystä heidän varhaisvuosinaan. Näistä ajatuksista julkaistiin trilogia nimeltä Attachment and loss, jonka pohjalta kiintymyssuhdeteoria sai alkunsa. (Howe 2011, 7.)

Mary Ainsworth jatkoi kollegoineen Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian tutkimista ja he kehittivät sen pohjalta Strange Situation -menetelmän. Tutkimus toteutettiin yksivuotiaille lapsille vuonna 1978. (Bowlby 1991, 336.) Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat 12–20 kuukauden ikäisiä (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall 1978, Hautamäen 2011, 34 mukaan). Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yksilölliset erot kiintymyssuhteen muodostumisessa (Bowlby, 1991, 336). Lisäksi selvitettiin, kuinka vauva käyttäytyy stressimäärän kasvaessa ja kuinka hän turvautuu kiintymyksen kohteeseensa (Silvén & Kouvo 2010, 75; Ainsworth ym. 1978, Hautamäen 2011, 34 mukaan). Tutkimus koostui seitsemästä kolmen minuutin pituisesta jaksosta (Silvén & Kouvo 2010, 75).

Tutkimuksen alussa vauva leikki ennestään tuntemattomassa huoneessa äitinsä kanssa. (Bowlby, 1991, 336; Silvén & Kouvo 2010, 75.) Seuraavaksi äidin ja vauvan seuraksi huoneeseen saapui heille tuntematon henkilö, jonka jälkeen äiti poistui huoneesta. Tämän jälkeen äiti palasi takaisin huoneeseen, ja vieras poistui tilanteesta. Tätä seurasi vaihe, jossa vauva jäi huoneeseen yksin äidin poistuessa. Tilanteen jatkuessa vieras tuli takaisin huoneeseen lohduttamaan vauvaa. (Silvén & Kouvo 2010, 75.) Tutkimuksen lopussa äiti palasi takaisin huoneeseen ja vieras poistui (Silvén & Kouvo 2010, 75). Tilanteessa vauvalle suurimman pelon aiheutti yksin oleminen. Tarvittaessa tutkimuksen kolmen minuutin jaksoista joustettiin, mikäli vauvan pelko ja ahdistus kasvoivat liian suureksi. (Sinkkonen 2003a, 95.)

Tutkimuksesta selvisi kolme kiintymyssuhdemallia, joiden avulla pystytään arvioimaan vauvan kiintymyssuhdetta vanhempaan. Kiintymyssuhdemallit ovat nimeltään turvallinen, välttelevä ja ristiriitainen kiintymyssuhde. (Bowlby 1991, 337.) Myöhemmin kiintymyssuhdemalleihin on lisätty vielä jäsentymätön kiintymyssuhde. Kiintymyssuhdemalli kuvaa, miten vauvan tarpeisiin on vastattu ja millaisena vauva kokee suhteen omiin vanhempiinsa. (Broden 2006, 32–34.)

Vierastilanne-menetelmää on käytetty apuna monissa eri kiintymyssuhdetutkimuksissa. Vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin vierastilanne-menetelmän luokitusten yhteyttä vanhemman ja lapsen kiintymyskäyttäytymiseen. Tutkimuksessa tutkittiin kaikkiaan 58:aa lapsi-vanhempi-paria. Kaikki tilanteet videoitiin, jotta kiintymyksen arviointi onnistuisi. Ensimmäisenä laboratorioympäristössä tutkittiin, miten lapsi on vierastilanne-menetelmän mukaan kiintynyt. Tämän jälkeen tutkimuksessa havainnoitiin, miten lapsen ja vanhemman välinen luonnollinen jälleennäkeminen sujui, kun lapsi haettiin päivän päätteeksi päiväkodista. (Bick, Dozier & Perkins 2011.)

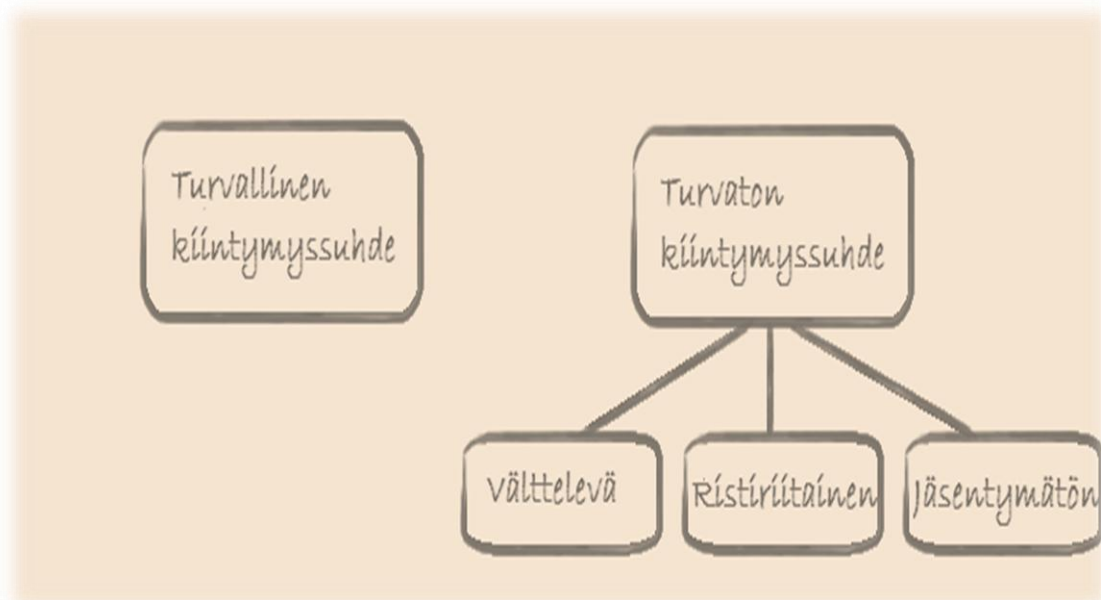
Laboratorioympäristössä tutkitut kiintymyssuhdemallit ilmenivät myös vanhemman ja lapsen luonnollisessa jälleennäkemisessä hoitopäivän jälkeen. Tutkimuksessa turvallisesti kiintyneet lapset olivat jälleennäkemistilanteessa ilahuneempia kuin turvattomasti kiintyneet. Turvallisesti kiintyneiden lasten vanhemmat reagoivat jälleennäkemistilanteessa enemmän lapseensa kuin vanhemmat, joiden lapset olivat luokiteltu turvattomasti kiintyneiksi. Lasten ja vanhempien kiintymyskäyttäytyminen jälleennäkemistilanteessa vastasi vierastilanne-menetelmästä saatuja luokituksia. Tutkimuksen tulokset vastasivat Mary Ainsworthin alkuperäisiä löydöksiä ja laajensivat niitä ehdottaen, että vierastilanne-menetelmän luokitukset heijastaisivat lapsi-vanhempi-vuorovaikutusmalleja. (Bick ym. 2011.)

Vauvana ensisijaiseen hoitajaan muodostettu kiintymys vaikuttaa ihmisen myöhempään elämään. Kiintymyssuhdeteorian pohjalta kehittynyt vierastilanne-menetelmä on toiminut työkaluna kiintymyssuhteiden laadun arvioinnissa. Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin vierastilanne-menetelmän pohjalta syntyneitä kiintymyssuhdemalleja.

2.2 Kiintymyssuhdemallit

Kiintymyssuhdemallit jaetaan turvallisiin ja turvattomiin kiintymyssuhteisiin (kuva 1). Turvattomiin kiintymyssuhteisiin kuuluvat välttelevästi kiintynyt, ristiriitaisesti kiintynyt ja jäsentymättömästi kiintynyt. (Brodén 2006, 33.)

Kuva 1. Kiintymyssuhdemallien jaottelu

Turvallisesti kiintynyt lapsi hakee vanhemmaltaan läheisyyttä, kun hän tuntee olonsa turvattomaksi. Kun lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, hän pystyy tutki-
maan ympäristöään ja keskittymään leikkimiseen. Turvallisesti kiintynyt lapsi on
iloinen, kun hänen vanhempansa palaavat hänen luokseen. Lapsi hakee myös
jatkuvasti kontaktia vanhempaansa. (Brodén 2006, 33.) Vierastilanteessa äidin
ollessa poissa, lapsi ikävöi äitiä (Sinkkonen 2003a, 95). Turvallisesti kiintynyt
lapsi luottaa, että vanhemman apu ja turva ovat aina saatavilla. Lapsi tuo esiin
omat tunnetilansa selkeästi, ja vanhempi osaa tulkita oikein hänen senhetkisen
hoivan tarpeeseensa. Turvallisesti kiintyneiden lasten vanhemmat kykenevätkin
vastaamaan lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti ja nopeasti. Lisäksi heillä on
herkkyyttä reagoida lapsen viesteihin. (Hautamäki 2001, 36.)

Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsi ei ilmaise suuria tunteita vanhempien
palatessa hänen luokseen. Jälleennäkemistilanteessa lapsi voi olla välinpitämä-
tön tai hän voi vältellä vanhempiaan. Välttelevästi kiintynyt lapsi pystyy hakeu-

tumaan tuntemattomien ihmisten luo, vaikka hänen äitinsä tai isänsä ei ole paikalla. Lapsi on kokemustensa kautta oppinut, että vanhemmat eivät halua vastata hänen läheisyyden tarpeeseensa. Välttelevästi kiintynyt lapsi ei ole oppinut ilmaisemaan omaa riippuvuuttaan vanhemmistaan, ja siksi lapsi pitääkin riippuvuuden ja läheisyyden kaipuun sisällään. (Broden 2006, 33.) Lapsen näkemys siitä, että hänen tulee käsitellä ja selvitä yksin tunteistaan, voi saada aikaan pahimmillaan sen, että yhteys tunteisiin katoaa täysin (Sinkkonen 2004, 1867).

Välttelevästi kiintyneen lapsen vanhemmilla ei ole herkkyyttä reagoida ja vastata lapsen viesteihin (Hautamäki 2001, 36). Mikäli äiti ei suhtaudu lapsen kiukuun tai muiden negatiivisten tunteiden ilmaisuun myönteisesti, lapsi alkaa torjua tunteidensa näyttämistä. Tällöin lapsi kehittää välttämiskäyttäytymisen, jolloin hän ei ota katsekontaktia vanhempiinsa eikä yritä päästä vanhempien syleitäväksi. Näin lapsi pyrkii vähentämään vanhempien tarvetta ja suojelemaan itseään vanhempien hylkääviltä reaktioilta. Tällöin lapsi kiinnittää huomiota stressaavassa tilanteessa muihin asioihin tukahduttaakseen ikävät tunteensa. (Hautamäki 2011, 35.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen suhde vanhempiin on vaihteleva. Välillä lapsi saattaa kaivata vanhempansa, mutta vanhemman palatessa hän voi reagoida esimerkiksi potkien tai lyöden. Ristiriitaisesti kiintynyt lapsi on oppinut, että vanhempien käytös häntä kohtaan vaihtelee ja on epäjohdonmukaista. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa vuorovaikutus tapahtuu vanhemman mielen mukaan ja lapsi tuntee olonsa tilanteessa usein avuttomaksi. (Broden 2006, 33.) Vanhempi toimii siis epäloogisesti lapsen tarpeisiin vastaamisessa (Sinkkonen 2004, 1867).

Vanhempien sensitiivisyys liittyy keskeisesti myös ristiriitaisen kiintymyssuhteen kehittymiseen. Äidit saattavat suhtautua lapsen kiukuun vaihtelevasti välillä naureksien, suuttuen tai huomioimatta jättäen. Lapsen on hankala kehittää toimivia käyttäytymismalleja, sillä vanhemman ristiriitainen syy-seuraus-menettely ei edistä niiden kehittymistä. (Hautamäki 2011, 36.) Käyttäytymismallien puutteen vuoksi lapsi tuntee olonsa turvattomaksi. Huonoimmassa tapauksessa lapsi voi suhtautua vanhempansa vihamielisesti. (Sinkkonen 2004, 1867.)

Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsen on vaikea kehittää selkeää käyttäytymismallia vuorovaikutustilanteisiin. Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsi sopeutuu täysin toisen tarpeisiin eikä pysty kehittymään tarpeidensa mukaisesti. Usein lapsi kokee pelkoa vuorovaikutustilanteissa vanhempiensa kanssa. Vaikka vanhempi herättää lapsessa pelkoa, silti vaaran uhatessa lapsi hakee vanhemmastaan turvaa. (Brodén 2006, 33–34.) Uhkaavassa tilanteessa lapsi voi jähmettyä täysin paikalleen, ilmeillä ahdistuneesti tai tehdä kaavamaisia liikehdintöjä (Sinkkonen 2004, 1867–1868).

Kiintymyssuhde voi vaihdella elämän eri tilanteissa ja ihmissuhteissa. Esimerkiksi kun vanhemmat jättävät turvallisesti kiintyneen lapsen hoitoon, lapsi saattaa olla aluksi hoidossa välttelevästi kiintynyt. Välttelevä kiintymyssuhde muuttuu hoitopaikassa jälleen turvalliseksi, kun lapsi tiedostaa vanhempien hakevan hänet takaisin kotiin. Jos lapsella on turvaton kiintymyssuhde omiin vanhempiinsa, hänellä voi kuitenkin olla turvallinen kiintymyssuhde omiin isovanhempiinsa. (Sinkkonen 1998, 109.)

Kiintymyssuhdemalli riippuu siitä, millaisia kokemuksia yksilöllä on kiintymyksen kohteesta lapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisiässä. Yksilölle kehittynyt kiintymyssuhdemalli vaikuttaa myöhemmän elämän ihmissuhteisiin. (Bowlby 1980, 41.) Kiintymyssuhteen välittymistä sukupolvelta toiselle ovat tutkineet esimerkiksi Hautamäki, Hautamäki, Maliniemi - Piispanen ja Neuvonen. Tutkimuksessa he ottivat selvää, kuinka samankaltaisia ovat suvun äidinäidin, äidin, isän ja lapsen kiintymyssuhteet. Tutkimuksessa selvisi, että välttelevä kiintymyssuhde oli äidinäidillä, isillä ja kolmivuotiailla lapsilla kaikkein yleisin kiintymyksen muoto. Tutkimukseen osallistuneista lapsista turvallisesti kiintyneitä oli yksivuotiaana 29 % ja kolmivuotiaana 27 %. Tuloksissa selvisi, että 42 %:lla tutkimukseen osallistuneista perheistä kiintymyssuhde säilyi yhtäläisenä kolmen sukupolven yli, lapsen ollessa vuoden ikäinen. Kiintymyssuhdetta tutkittiin uudelleen lapsen ollessa kolmevuotias. Tällöin selvisi, että perheistä 47 %:lla oli yhtäläinen kiintymyssuhde kolmessa sukupolvessa. (Hautamäki, Hautamäki, Maliniemi - Piispanen & Neuvonen 2008, 421, 429 - 230.)

Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin vanhemmuutta, koska vanhemmat ovat tärkeä osa vauvan kiintymyssuhteen kehittymistä. Luvussa tarkastellaan myös parisuhdetta, sillä hyvä parisuhde tarjoaa turvallisen ympäristön vauvan kasvuun ja kehitykselle sekä tukee vanhemmuutta.

3 Vanhemmuus

3.1 Vanhemmuuden kehittyminen

Vanhemmuus on ennen kaikkea ihmissuhde, joka muodostuu lapsen ja vanhemman välille. Vanhemmuus antaa äidille ja isälle mahdollisuuden kasvaa ja kypsyä ihmisinä. (Tamminen 2004, 69.) Tässä opinnäytetyössä vanhemmuutta käsitellään heteroparien muodostaman ydinperheen näkökulmasta. Opinnäytetyössä ei ole otettu huomioon esimerkiksi yksinhuoltajia, eronneita, sateenkaariperheitä, uusperheitä tai sijaisperheitä. Opinnäytetyön tietoa voi kuitenkin hyödyntää myös muissa perhemalleissa.

Vanhemmuuteen kasvaminen alkaa raskauden varmistuttua (Hirvonen 2011, 9; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83). Ensimmäisen raskauden aikana vanhemmat hyvästelevät oman lapsuutensa ja siirtyvät kohti aikuisuutta (Sinkkonen 1998, 54). Vanhemmuus on iso elämänmuutos, joka herättää tulevassa äidissä ja isässä monenlaisia ajatuksia. Ensimmäistä kertaa elämässään vanhemman tulee itsensä lisäksi huolehtia toisen ihmisen elämästä. (Spock 1990, 97.) Uutinen tulevasta vauvasta voi olla vanhemmille esimerkiksi toivottu asia tai iso yllätys. Raskaustestin näyttäessä positiivista tulosta voi tuleva isä kokea jopa järkytyksen tunteita. (Hirvonen 2011, 9,11.)

Olen kuulemma sanonut vain että ”Oikeestiko?” Enkä sitten Outin kerrotan mukaan sanonut mitään neljäänkymmeneen minuuttiin. Itselläni ei ole mitään muistikuvaa kommentaistani, sen vaan muistan notta se mosahti kuin metrinen halko se uutinen. (Hirvonen 2011, 10.)

Mies valmistautuu isyyteen myötäelämällä odottavan puolisonsa tunteita ja kokemuksia. Miehellä saattaa herätä paljon kysymyksiä odotusaikaan ja isyyteen

liittyen. Isä saattaa miettiä, miten he tulevat pärjäämään, osaako hän hoitaa vauvaa tai rakastaa vauvaa? Raskausaikana on normaalia, että jossakin vaiheessa vanhemmat kokevat epäröintiä omissa taidoissaan tai muissa asioissa. Ajatuksista on hyvä puhua, eikä niistä tulisi potea syyllisyyttä, sillä pohtiminen kehittää vanhemmaksi kypsyminen prosessia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 20–22.)

Vanhemmuuden kasvuun vaikuttavat isän ja äidin omat lapsuuden kokemukset, mielikuvat vanhemmuudesta, yhteiskunnan odotukset, työelämä, taloudellinen tilanne ja lapsen ominaisuudet (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83; Deans 2010, 162). Miehen aikaisemmat kokemukset ja nykyinen elämäntilanne vaikuttavat, miten mies reagoi isyyteen. Vaikka tuleva isä suhtautuu raskauteen myönteisesti, hänen tunteensa voivat silti vaihdella ilosta epävarmuuteen. Odottava äiti pohtii raskausaikana omaa lapsuuttaan ja saamaansa kasvatusta. Hän miettii, miten hän aikoo toimia oman lapsensa kohdalla ja mitkä kasvatusmallit hän haluaa viedä eteenpäin lapselleen. Vanhemmat jakavat keskenään mietteitä lapsuuden kokemuksistaan, joiden pohjalta he luovat yhteisen kasvatusmallin. Vanhemmuus ei kuitenkaan mene täysin mallien mukaan, vaan se on jatkuvaa oppimista. (Deans 2010, 153, 162.)

Vanhemmuus on sitoumus huolehtia vauvasta. Vanhemmuuteen valmistautumista tukevat keskustelu toisten vanhempien kanssa ja vertaistukiryhmät. Suhteet omiin lähisukulaisiin lähenevät raskauden aikana, sillä odottavat vanhemmat kokevat tärkeänä perheeltään saamansa tuen. (Deans 2010, 153, 342.) Uuden vanhemman valmius hoivata syntynyttä vauvaa ei ole itsestään selvä asia, sillä vanhemman tulee kasvaa psyykkisesti äidiksi tai isäksi. Vanhemmuuden roolin omaksuminen ja vanhemmaksi kasvaminen eivät tapahdu hetkessä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 43.)

Varmistaakseen pysyvän ja turvallisen ihmissuhteen vauvalle vanhempien tulee olla aktiivisesti läsnä vauvan elämässä vähintään ensimmäisen ikävuoden ajan. Näin vauva kykenee kehittämään riittävän kiinteän ihmissuhteen hoitajaansa. Molemmat vanhemmat pystyvät muodostamaan vauvaansa yhtä vahvan siteen, mutta tämä edellyttää pysyvää vuorovaikutusta vauvan kanssa. Alle vuoden

ikäinen vauva ei pysty hahmottamaan aikaa. Tämän vuoksi vauva ei kykene pitämään mielessään ensisijaista hoitajaansa, jos hän joutuu olemaan pitkään tai toistuvasti erossa hoitajastaan. Ero voi heikentää vauvan mahdollisuutta kehittää turvallinen kiintymyssuhde vanhempiinsa. Jos vauva ja vanhemmat joutuvat olemaan erossa pitkiä aikoja, se voi heikentää äidin ja isän sitoutumista vanhemmuuteen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 43–48.)

Vanhemmuuteen kuuluu paljon arkista tekemistä vauvan kanssa. Tämä tekeminen voi olla vauvan tarpeisiin reagoimista, asioiden tekemistä vauvan puolesta tai yhdessä olemista. Vanhemman ja vauvan välisessä ihmissuhteessa oleellista on, että vauvan tarpeet tulevat huomatuiksi ja huomioituiksi. (Tamminen 2004, 73.) Vanhemman herkkyyys vastata vauvan viesteihin ja tarpeisiin on tärkeässä asemassa varhaisen kiintymyssuhteen kehittämisessä (Broden 2006, 93). Turvallinen kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus luovat tärkeän perustan vauvan itsetunnon ja minäkuvan kehitykselle (Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä 2013, 32–33).

Vanhempi ymmärtää lastaan, koska myös hän on ollut lapsi. Isä ja äiti muistelevat ja refleктоivat omia lapsuuden kokemuksiaan ja usein toimivat niiden pohjalta. Vanhemmaksi tullut samaistuu omiin vanhempiinsa ja ymmärtää heidän tekonsa sekä omat lapsuusmuistonsa entistä paremmin. Vanhemmuuteen vaikuttaa henkilön aikaisemmat ja tämänhetkiset ihmissuhteet, kuten parisuhde. Lisäksi vanhemmuuden kehittymiseen vaikuttaa myös vanhemman oma kiintymyssuhde. (Tamminen 2004, 70–71.)

3.2 Vanhemmuus ja parisuhde

Vanhemmuus muuttaa parisuhdetta, sillä vanhemmaksi kasvamisen on yksi suurimpia parisuhteeseen vaikuttavia tekijöitä. Raskauden kokeminen yhdessä puolison kanssa, ja siitä keskusteleminen on parisuhteen kannalta tärkeää. Tulvien vanhempien on hyvä jakaa keskenään tuntemuksia ja ajatuksia raskauden, vanhemmuuteen ja vauvaan liittyen. Kokemusten jakaminen luo yhtenäisyyden tuntua ja turvallisen perustan vanhemmuudelle. (Broden 2006, 70, 72;

Spock 1990, 92–93.) Odottavan äidin mielialat voivat vaihdella voimakkaasti, jonka vuoksi hän tarvitsee puolisonsa tukea ja rakastetuksi tulemisen tunnetta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 21). Parisuhteen laadulla on merkitystä, sillä se vaikuttaa voimakkaasti naisen sopeutumiseen raskausaikana ja hänen kiintymykseensä syntymätöntä lasta kohtaan (Broden 2006, 72).

Raskausaikana parin seksielämä voi muuttua. Tulevat vanhemmat saattavat pelätä yhdynnän vahingoittavan sikiötä tai he kokevat yhdynnän epämiellyttäväksi. Toisaalta he voivat kokea helpotusta, ettei ehkäisystä tarvitse huolehtia. Raskauden tuomat muutokset naisen kehossa voivat lisätä tai vähentää naisen seksuaalisen nautinnon ohella myös miehen nautintoa. Raskauden aikana rakkauden osoittaminen voi muuttua siitä, mitä se oli ennen raskautta. Parisuhteen vaalimisen kannalta raskausaikana on hyvä muistaa suukotella, halata, kosketella ja osoittaa läheisyyttä. (Deans 2010, 157–158, 165.)

Lapsen synnyttyä vanhempien on hyvä viettää myös kahdenkeskistä aikaa, vaikka vanhemmuus tuo heidän elämäänsä paljon uutta. Helposti ajaudutaan tilanteeseen, jossa vanhemmat kiinnittävät kaiken huomionsa vauvaan ja unohtavat huomioida toisensa. (Spock 1990, 98–99.) Parisuhteen vaalimiseen kannattaa kiinnittää huomiota, ja kumppanin kanssa on hyvä oppia keskustelemaan myös hankalista asioista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 82).

Taiwanissa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin ensimmäistä kertaa isäksi tulevien psykososiaalista statusta raskauden viimeisellä kolmanneksella. Samassa tutkimuksessa tutkittiin myös isän kiintymystä vauvaan heti syntymän jälkeen. Tutkimukseen osallistui 195 tulevaa isää, jotka olivat 18 -vuotiaita tai sitä vanhempia. Tutkimuksessa käytettiin apuna erilaisia asteikkoja, joilla mitattiin tulevan isän terveyttä, sosiaalisen tuen määrää ja avioliitossa saamaa läheisyyden määrää. Synnytyksen jälkeen isät vastasivat sairaalassa kyselyyn, joka mittasi isän kiintymystä vauvaan. Tutkimuksesta selvisi, että puolisoilta saatu tuki ja avioliitosta saatu läheisyyden määrä auttoivat tulevia isiä kiintymään vauvaansa paremmin. Jos tulevalla isällä oli ongelmia avioliitossaan ennen vauvan syntymää, se häiritsi kiintymyksen kehittymistä vauvaan. (Yu, Hung, Chan, Yeh & Lai 2011, 1578–1581.)

Raskausaika on vanhemmuuteen valmistautumisen ohella myös tulevan vauvan syntymisen odottamista (Deans 2010,153). Raskausaikana vanhemmat muodostavat kiintymyssuhteen tulevaan lapseensa suurelta osin mielikuvien avulla, jota käsitellään seuraavassa luvussa.

4 Kiintymyssuhteen kehittyminen raskausaikana

4.1 Vanhempien mielikuvat vauvasta

Vanhempien kiintymys tulevaan vauvaan alkaa kehittyä raskauden aikana, mutta vauvalla kiintymyssuhde kehittyy vasta ensimmäisinä elinvuosina. Raskausajan kiintymystä kutsutaan prenataaliseksi kiintymykseksi, joka vaikuttaa vauvan ja vanhemman väliseen kiintymyssuhteeseen myös syntymän jälkeen. Äidin kiintymys syntymätöntä vauvaa kohtaan estää tekemästä asioita, jotka vahingoittaisivat vauvaa. (Broden 2006, 47–48.)

Raskausajan kiintymyssuhde vauvaan pohjautuu suurelta osin vanhempien mielikuviin tulevasta vauvasta. Broden (2006, 77–78, 84) toteaa, että raskausajan kuvitelmat vauvasta kehittävät vanhempien suhdetta vauvaan. Kuvitelmat voivat ajoittua tulevaan aikaan, jolloin vanhemmat voivat miettiä, millaista leikkiminen vauvan kanssa olisi ja miltä vauva näyttäisi. Kuvitelmat vauvasta ovat tärkeitä, sillä ne valmistavat vanhempia selviytymään muuttuvista tilanteista. Kuvitelmat avaavat tulevien vanhempien tunne-elämää, mikä antaa herkkyyttä ymmärtää vastasyntyneen viestejä. Haaveet vauvan tulevaisuudesta osoittavat vanhempien kiintymystä vauvaan.

Vauvasta muodostuneet kuvitelmat vahvistuvat entisestään, kun sikiö alkaa liikkua. Mielikuva vauvasta kehittyy vanhempien omista kuvitelmista, sikiön koosta, vuorokausirytmistä ja tavasta liikkua kohdussa. Kuvitelmat vauvasta muovautuvat koko raskausajan, ja välillä ne voivat olla huolien varjostamia. Vanhemmat voivat esimerkiksi pelätä, että vauva on sairas. Toisinaan kuvitelmat voivat olla hyvin onnellisia. (Broden 2006, 81–82.)

Äideillä mielikuvat voimistuvat raskauden aikana noin seitsemännelle kuukaudelle saakka (Sinkkonen 1998, 84–85). Raskauden edetessä kuvitelmat vauvasta konkretisoituvat ja muuttuvat henkilökohtaisemmiksi. Mielikuviin sisältyy enemmän sitoutumista, ja niitä ilmaistaan yhä aktiivisemmin sanojen ja kosketuksien avulla. Vanhempien herkkyyys vauvaa kohtaan alkaa kehittyä ennen synnytystä, ja se on osa prenataalista kiintymystä. Herkkyyden ensimmäisiä merkkejä ovat sikiön liikkeiden havaitseminen ja vuorokausirytmien tunnistaminen. Raskauden aikana herkkyyttä ilmaistaan myös spontaanilla puhumisella vauvasta ja vauvalle. (Broden 2006, 84.)

Vanhempien mielikuvat vauvasta vastaavat harvoin täysin vastasyntyneen ominaisuuksia. Loppuraskaus lisää kumppaneiden läheisyyttä toisiaan kohtaan, ja vauva saa tulevan isän ominaisuuksia äidin mielikuvissa. Raskauden loppuvaiheessa mielikuvista tulee pidättyneempiä, millä varaudutaan siihen, että vauva ei ole odotetunlainen. Vauvan synnyttyä vanhemmat alkavat sopeutua vauvan todellisiin ominaisuuksiin. (Sinkkonen 1998, 84–85.)

Raskausaikana sikiöstä muodostuneiden mielikuvien puute voi aiheuttaa ongelmia tunnesiteen luomisessa vauvaan. Jos tuleva äiti ei käsittele raskautta, ei hän välttämättä tiedosta olevansa raskaana. Tällöin nainen ei suojele sikiötä tai itseään haitallisilta aineilta ja asioilta, vaan jatkaa elämäänsä kuten ennenkin valmistautumatta vauvan syntymiseen. (Broden 2006, 121.) Nainen voi olla myös masentunut raskaana ollessaan. Naisen herkkyyys kehittyy raskauden aikana, mikä auttaa äitiä ymmärtämään vauvan viestejä. Joissakin tapauksissa tämä voi kuitenkin luoda pohjaa äidin raskausajan masennukselle. Äidin raskausajan masennus vaikuttaa kielteisesti äidin ja vauvan väliseen prenataaliseen kiintymyssuhteeseen. (Heikkinen & Luutonen 2014.) Raskausajan masennukselle voi altistaa äidin puutteellinen tukiverkosto. Parisuhteessa saattaa olla ongelmia, jolloin nainen ei kykene jakamaan raskausajan tunteita kumppanilleen. Masennus raskausaikana voi ilmetä muun muassa univaikeuksina, ruokahaluttomuutena ja mielialan laskuna. Raskausajan masennus lisää syntymän jälkeisen masennuksen riskiä. (Väisänen 2002, 40–42.)

4.2 Aistien kehittyminen ja vuorovaikutus

Vanhemmat tutustuvat tulevaan vauvaansa jo hänen ollessaan kohdussa, mikä on vauvan ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen kehittymisen alkua. Kiintymyssuhteen kehittyminen raskausaikana on erilaista äidillä ja isällä. Isä tutustuu vauvaan kosketusten ja äidin mahan kuuntelemisen avulla, kun taas äiti tuntee vauvan liikkeet sisällään. Liikkeiden avulla äiti kykenee päättelemään vauvan vireystilaa ja mahdollisia mielialoja. (Punamäki 2011, 99.) Sikiö alkaa liikkua 14. raskausviikosta lähtien, jolloin sikiö potkii ja heiluttaa sormiaan ja varpaitaan. Äiti ei vielä tunne näitä liikkeitä, vaan hän alkaa tuntea sikiön liikkeet 18. raskausviikosta lähtien. Yleensä aikaisemmin synnyttäneet äidit tuntevat sikiön liikkeet ensisynnyttäjiä varhaisemmin, sillä he tietävät kokemustensa perusteella, mitä odottaa. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2012, 6-9.) Raskaus etenee aina yksilöllisesti, ja esimerkiksi äidin paino voi vaikuttaa liikkeiden tuntemiseen (Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä 2013, 131).

Kohdussa sikiön erilaiset aistit alkavat kehittyä, joiden avulla hän kykenee vuorovaikutukseen (Deans 2010, 143). Sikiö reagoi refleksien avulla vanhempien kosketukseen jo 13. raskausviikolla, mutta sikiön tuntoaisti alkaa kehittyä vasta raskausviikolla 20 (Campbell 2004, 34, 52). Koskettamalla pyöristynyttä vatsaa äiti ja isä saavat sikiöön yhteyden. Sikiö tunnistaa vanhempiensa kosketuksen ja reagoi siihen. Vanhempien koskettaessa mahaa sikiö saattaa jopa puskea itseään vatsaa vasten. (Vau.fi-verkkopalvelu 2012.) Sikiön näköaisti alkaa kehittyä, ja ensimmäisen kerran sikiö silmäluomet voivat avautua raskausviikolla 24 (Campbell 2004, 74). Kohdussa sikiö ei näe paljoa, sillä kohdussa on pimeää. Raskausviikolla 33 sikiön näköaisti on niin kehittynyt, että sikiön on mahdollista erottaa hahmoja hämärästi. (Deans 2010, 142–143; Campbell 2004, 74–75.)

Raskausviikolla 24 sikiön kuuloaisti on hyvin kehittynyt, jonka avulla sikiö pystyy aistimaan ja reagoimaan erilaisiin ääniin (Campbell 2004, 60; Vau.fi-verkkopalvelu, 2012). Sikiö kuulee äidin sydämen lyönnit, verenvirtauksen verisuonissa ja ruoansulatuselimistön aiheuttamat äänet. Sikiö kykenee myös tunnistamaan kehon ulkopuolelta tulevia ääniä. (Deans 2010, 143; Sinkkonen 1998, 90; Campbell 2004, 56, 59–60.) Vanhempien kannattaa puhua, laulaa,

soittaa musiikkia ja lukea sikiölle. Äidin äänen sikiö oppii tunnistamaan kohdussa parhaiten, sillä hän kuulee sen ääniaaltoina ilmassa sekä värähtelyinä ruumiissa. (Deans 2010, 143; Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 97.) Sikiö kuulee raskausaikana vanhempiensa ja mahdollisten sisarustensa äänet ja tunnistaa heidän äänensä syntymän jälkeen (Sears & Sears 2008, 47). Campbellin (2004, 58–59) mukaan sikiö kuulee isän matalan äänen äidin korkeaa ääntä paremmin.

Ultraäänitutkimuksessa isä ja äiti näkevät ensimmäisen kerran tulevan lapsensa (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 20–22). Sen avulla pystytään tarkastelemaan sikiön kasvua ja kehitystä, ja se on vaaraton äidille sekä sikiölle. Raskauden ensimmäisen kolmanneksen aikana ultraäänitutkimus suoritetaan emättimen kautta ja tämän jälkeen vatsanpeitteiden läpi. 18. raskausviikosta lähtien sikiön rakennetta, kuten sydäntä, selkärankaa ja aivoja, pystytään tarkastelemaan tarkemmin. (Väestöliitto 2014.) Neuvolakäynneillä vanhemmat pääsevät kuulemaan vauvansa sydänäänet. Sydänäänten kuuntelu voi olla raskaana olevalle myönteinen kokemus, ja se voi myös edistää isän suhdetta lapseen. (Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä 2013, 132.)

5 Kiintymyssuhteen kehittyminen vanhemman ja imeväisikäisen välillä

5.1 Vastasyntynyt ja hänen vanhempansa

Vastasyntyneellä on ainutlaatuiset sosiaaliset valmiudet, joiden avulla hän kykenee olemaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa (Stern 1982, 45). Vauva on alusta alkaen läsnä ensimmäisten tärkeiden ihmissuhteidensa muovaamisessa (Stern 1982, 45; Keltikangas-Järvinen 2012, 54–55). Vaikka vauva ei puhu tai ymmärrä kieltä, hänellä on kyky tajuta ilmeiden, eleiden ja äänensävyjen merkitys. Näiden toimintojen avulla vanhempi ja vauva muodostavat suhdettaan. (Tuovila 2008, 59.) Vastasyntyneellä on paljon puoleensavetäviä ominaisuuksia, joita ovat muun muassa vauvan tuoksu, tarkkaavainen katse ja var-

hainen puhekieli. Nämä ominaisuudet edistävät vanhemman kiintymistä vauvaan, ja niiden avulla vastasyntynyt pyrkii pitämään hoitajansa lähellä. (Sears & Sears 2008, 45.) Vastasyntyneen ensikuva maailmasta koostuu vanhempien eleistä, sillä vuorovaikutuksen apuna vanhemmat käyttävät ilmeitään, ääntään ja vartaloaan. Vanhempien käyttäytyminen saa aikaan vauvalle alustavaa kuvaa siitä, millaista vuorovaikutus ihmisten välillä on. (Stern 1982, 16.)

Vastasyntyneen näkeminen ensimmäistä kertaa on vanhemmille unohtumaton ja tärkeä elämys. Raskausaikana alkanut vanhempien kiintymys vauvaan vahvistuu ja konkretisoituu, kun vauva syntyy. (Sears & Sears 2008, 45.) Ensihetket vastasyntyneen kanssa auttavat vanhempien ja vauvan välisen kiintymyssuhteen kehittymisessä (Sears & Sears 2008, 44–45; Niela 2010, 7). Tämän vuoksi isän ja äidin tulisi viettää yhteistä aikaa vauvan kanssa heti synnytyksen jälkeen. Joskus äidillä tai vauvalla voi olla kuitenkin lääketieteellisiä syitä, joiden vuoksi yhdessäolo ei syntymän jälkeen ole mahdollista. (Sears & Sears 2008, 45.)

Vastasyntynyt tulee ottaa äidin rinnalle mahdollisimman pian syntymän jälkeen, koska ihokosketus ja äidin sydämenlyönnit rauhoittavat vauvaa uudessa tilanteessa (Sears & Sears 2008, 46). Vanhempien on hyvä koskettaa vauvaa alusta alkaen, sillä se antaa myös varmuutta vastasyntyneen käsittelyyn. Vastasyntyneelle jutteleminen on tarpeellista, sillä tutut äänet rauhoittavat ja luovat turvallisuuden tunnetta vauvalle. (Sears & Sears 2008, 46–47; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 57.) Vauvalle jutteleminen kehittää samalla vanhempien ja vauvan välistä kommunikointia. Imetyksellä on suuri rooli äidin ja vauvan välisen kiintymyssuhteen kehittymisen edistämisessä. Vastasyntyneen imetys tulee aloittaa heti synnytyksen jälkeisinä ensitunteina, jotta vauva pääsee opettelemaan oikeaa imemistekniikkaa. (Sears & Sears 2008, 46–48.)

Isien tulee alusta lähtien olla mukana vauvan fyysisessä ja emotionaalisessa hoidossa. Syntymän jälkeinen hyvä isä-vauva-kiintymyssuhde luo pohjan isälle vauvan kokonaisvaltaiseen hoitoon osallistumiselle. (Yu ym. 2011. 1580–1581.) Isä voi rauhallisesti silittää äidin rinnan päällä makaavaa vauvaa tai nostaa vauvan syleiltäväkseen. Tällöin isä kokee vuorovaikutusta ja läheisyyttä vauvan

kanssa. Koetut tuoksut, äänet ja koskettamiset nivovat isää ja vauvaa yhteen, mikä vahvistaa isän kiintymystä. Sinkkonen haastatteli 15:tä isää raskauden loppuvaiheessa ja uudelleen vauvan ollessa muutaman kuukauden ikäinen. Haastattelussa kiinnitettiin huomiota kiintymyssuhteeseen ja arjen muuttumiseen vauvan synnyttyä. Eräs isä kertoi vastasyntyneen kanssa kahdestaan vietetyn ajan synnytyksen jälkeen muodostaneen erityisen siteen hänen ja vauvan välille. (Sinkkonen 2012, 16–18, 94, 155.)

Äidin ja vauvan sairaalasta pääsyn jälkeen on tärkeää, että koko perhe asettuu yhdessä kotiin ensimmäisiksi viikoiksi sopeutuakseen uuteen tilanteeseen. Kiintymyssuhteen kehittymisen takia vanhempien ja vauvan tulee saada aluksi rauhassa tutustua toisiinsa. Äitiys- ja isyysloma antavat vanhemmille mahdollisuuden irtaantua arjen kiireistä ja olla aidosti läsnä vauvan elämässä ja hoitamisessa. Isovanhemmilta ja muilta läheisiltä saatu apu vauvan hoitamisessa voi olla uusille vanhemmille tarpeen. Vauvan syntyminen on iso muutos koko perheelle, etenkin jos perheessä on ennestään lapsia. Tällöin vanhempien tulee huomioida myös vanhempien lasten tunteet uudessa tilanteessa, sillä he voivat olla mustasukkaisia uudesta sisaruksestaan. (Sears & Sears 2008, 54–57.)

5.2 Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus

Kiintymyssuhteen kehittyminen vanhemman ja vauvan välillä on ainutlaatuinen tapahtuma (Sears & Sears 2008, 45). Alussa kiintymyssuhde on vanhempien ja vauvan välillä yksipuolista, sillä vauvalle ei ole vielä kehittynyt kiintymyssuhdetta vanhempiinsa (Niela 2010, 7). Vauva kehittää ensimmäisen elinvuotensa aikana erilliset kiintymyssuhteet isäänsä ja äitiinsä. Isän ja vauvan välinen suhde ei muodostu äidin kautta, eikä se ole toissijainen äidin ja vauvan suhteeseen verrattuna. (Sinkkonen 1998, 66–68.) Vanhemmat muodostavat vauva-vanhempi-vuorovaikutussuhteet eli dyadit vauvaansa. Vauvalle riittää yksi dyadi, joka takaa turvallisen kiintymyssuhteen, mutta kaksi vuorovaikutussuhdetta on vauvan kiintymyksen kannalta etu. Vauva kykenee luomaan vanhempiinsa triadisen vuorovaikutussuhteen. Tällä tarkoitetaan sitä, että vauvalla on kyky olla molem-

pien vanhempien kanssa yhtä aikaa vuorovaikutuksessa. (Puura & Mäntymaa 2010, 24.)

Vuorovaikutukseen kykeneminen on vauvalle tärkeää, sillä vauva on riippuvainen varhaisimmista ihmissuhteistaan. Ihmissuhde vauvan ja vanhemman välille muodostuu yhdessä olemisesta ja tekemisestä eli varhaisesta vuorovaikutuksesta. Varhaista vuorovaikutusta ovat vauvan syöttäminen, nukuttaminen ja vauvan kanssa leikkiminen. Toistuvat vuorovaikutustilanteet muodostavat hiljalleen kiintymyssuhteen vauvan ja vanhemman välille. (Tamminen 2004, 46, 57.) Vanhemman ja vauvan välisen varhaisen vuorovaikutuksen tavoitteena on turvata vauvan suotuisa kehitys. (Tamminen 2004, 46, 57; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 57.) Onnistunut varhainen vuorovaikutus vaikuttaa vauvan turvallisuuden, onnellisuuden ja pystyvyyden tunteeseen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 57).

Varhainen vuorovaikutus on vastavuoroista ja samantahtista ja siinä on oleellista tunteiden ilmaiseminen, jakaminen ja niiden tunnistaminen. Vastavuoroisen vuorovaikutuksen kautta vauva oppii, että tunteita saa ilmaista ja vanhempi ymmärtää hänen viestinsä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 57.) Varhaisen vuorovaikutuksen esimerkkitilanteessa vauva kääntää äidin sylissä päänsä kohti tämän rintaa. Kyseessä ei ole pelkästään vauvan tarve saada ravintoa, vaan samalla vauva viestii äidille, että tämä pitäisi hänestä huolta. Ensimmäinen vuorovaikutus vauvan ja vanhemman välillä tapahtuu siten, että vauva antaa signaalin, johon vanhempi vastaa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 52–53.)

Vauvan kykenee aistiensa avulla vuorovaikutukseen vanhempiensa kanssa. Kosketuksen, erilaisten tuoksujen ja äänien avulla vastasyntynyt saa syntymänsä jälkeen ensimmäisiä kiintymyskokemuksia. (Sinkkonen 2003a, 93.) Vauvan vuorovaikutus on kiinnittymistä edistävää eli kiintymyskäyttäytymistä, joka mahdollistaa turvan hakemisen ja saamisen uhkaavassa tilanteessa. Herkkävaistoinen vanhempi kykenee vastaamaan näihin viesteihin, ja vauvalle alkaa kehittyä luottamus vanhempiensa kohtaan ja omaan kykyynsä ilmaista tunteita. (Brodén 2006, 32.) Vauva osaa ilmaista tunteitaan ja viestiä niistä vanhemmilleen itkun ja hymyn avulla (Brodén 2006, 32; Keltikangas-Järvinen 2012, 53).

Vauvan itku edistää vanhemman ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta. Itkun avulla vauva saa kohdistettua huomion itseensä, mikä tukee hänen elossa säilymistään. Itkulla vauva viestii, että jokin on huonosti. Alussa itku voi tuntua turhautavalta, sillä vauva ja vanhemmat eivät vielä hahmota toistensa viestejä, mutta vähitellen he oppivat ymmärtämään toisiaan paremmin. Vauva alkaa itkeä, kun hänen ahdistuksensa kasvaa liian suureksi. Ennen itkun alkamista vauva elehtii siten, että tarvitsee hoivaa. Jos vanhempi oppii lukemaan vauvan viestejä ja vastaamaan niihin, vauva voi oppia, ettei hoitoa saadakseen tarvitse aina itkeä. (Sears & Sears 2008, 86–87.) Vauva voi itkeä esimerkiksi nälästä, unen puutteesta tai läheisyyden ja turvallisuuden kaipuusta. Vauvan itkua voi koettaa tyyntyttää eri keinoin, kuten sylin, rauhoittavan puheen tai tutin avulla. Kylvettämistä, kapaloitua ja hierontaa voi myös käyttää avuksi vauvan rauhoittamisessa. (Deans 2010, 306.)

Hymy on sosiaalinen signaali, jonka avulla vauva saa kohdistettua huomion itseensä (Keltikangas-Järvinen 2012, 53; Sinkkonen 1998, 88). Vauva hymyilee jo kohdussa, mutta syntymän jälkeen aikaisintaan 4-6 viikon kuluttua (Campbell 2004, 98). Vauvalle hymy ilmaantuu kasvoille aluksi yksin ollessaan (Keltikangas-Järvinen 2012, 53). Toisen ja kolmannen elinkuukauden aikana vauva hymyilee ympäristön ärsykkeiden ja ihmiskasvojen seurauksena (Keltikangas-Järvinen 2012, 53; Sinkkonen 1998, 88). Hymy on vauvan luontainen väline olla vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Ensimmäisen kerran vauva hymyilee kohdistetusti vanhemmilleen, jonka jälkeen hän oppii hymyilemään myös muille ihmisille. Hymy saa vanhemmissa aikaan ihastuksen tunteita ja johtaa siten toivottuun vuorovaikutukseen vauvan kanssa. Sen on todettu herättävän vanhemmissa tarvetta hoivata ja suojella vauvaa. Hymy on synnynnäinen eikä toisilta opittu taito, mitä todistaa sokeiden vauvojen kyky hymyillä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 53.)

Temperamentti vaikuttaa siihen, miten ihminen reagoi erilaisiin tilanteisiin. Se on persoonallisuuden perusta, joka vaikuttaa vuorovaikutukseen muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Temperamentti on osittain geneettisesti määräytynyt, mutta se muovautuu vielä raskauden aikana. Lisäksi tutkimukset ovat osoitta-

neet, että vauvan ensimmäisten vuosien kokemukset saamastaan hoivasta voivat muuttaa synnynnäistä temperamenttia. (Keltikangas-Järvinen 2010, 28–30.)

Lapsen ja vanhemman välillä temperamentti vaikuttaa siihen, millaista kasvatusta lapselle annetaan ja miten lapsi kokee tämän kasvatuksen. Jos kyseessä on vilkas lapsi, hän saa erilaista kasvatusta kuin rauhallisempi lapsi. Rauhallinen lapsi taas voi kokea vanhempien jatkuvan rohkaisun epämiellyttävämpänä kuin vilkas lapsi. Vauvan temperamentti voi vaikuttaa vanhemman kokemukseen siitä, millainen hän on kasvattajana. Jos vanhempi tuntee, ettei hän pysty ennakoimaan tai ymmärtämään vauvansa tarpeita, hän voi kokea olevansa avuton vauvan kanssa. Tilanne voi aiheuttaa pitemmällä aikavälillä ongelmia vanhemman ja vauvan väliseen vuorovaikutukseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 31–32.) Vauvan temperamentin piirteet voivat näyttäytyä vauvan ensimmäisinä elinviikkoina. Jokaisella vauvalla on erilainen ärsyyntymiskynnys, joten toiset vauvat reagoivat toisia voimakkaammin eri tilanteissa. Jotta vanhemmat pystyvät vastaamaan vauvan tarpeisiin oikein, tulee vanhempien osata mukautua vauvan yksilölliseen temperamenttiin. (Gerhardt 2007, 32–33.)

5.3 Varhaisen vuorovaikutuksen vaarantuminen

Varhaisilla kiintymysmalleilla on yhteys minäkuvaan sekä kognitiivisiin, emotionaalisiin ja sosiaalisiin toimintoihin. Nämä mallit aiheuttavat rakenteellisia muutoksia vauvan käytöksessä ja aivojen toiminnassa. Puutteellinen vuorovaikutus voi ilmetä kasvun tai kehityksen häiriöinä, jos vauva ei saa hyviä varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksia. (Tuovila 2008, 33–34.)

Kiinnittymisen kannalta on tärkeää vanhempien sensitiivisyys eli herkkyys reagoida vauvan tarpeisiin riittävän nopeasti. Vanhemman herkkyyden puute vaikeuttaa kiintymystä, sillä vanhempi ei välttämättä osaa vastata vauvan viesteihin. Vauvan ja vanhempien väliselle kiintymyssuhteelle voi tulla heikko pohja heitteillejätön ja hylkäämisen seurauksena. Kiintymyssuhde voi myös vaarantua tilanteissa, joissa vanhempi ei kykene suojelemaan vauvaa ulkopuolisten ihmisten negatiiviselta käytökseltä. (Tuovila 2008, 30, 34.)

Lapsen kaltoinkohtelu voi häiritä keskushermoston kehittymistä, mikä voi ilmetä myöhemmin esimerkiksi aggressiivisuutena ja empatian puutteena (Sinkkonen 1998, 105). Turvallisesti ja turvattomasti kiintyneillä aikuisilla on pystytty osoittamaan eroja aivojen välittäjäainejärjestelmissä. Tästä on päätelty, että turvallinen tai turvaton kiintymyssuhde ei ole syntyessä määräytyvä biologinen ominaisuus. Kiintymyssuhteen laatuun vaikuttavat lapsuudessa saadut hoivakokemukset, jotka hoivakokemukset muovaavat kiintymyssuhdetta ja vaikuttavat aivoihin. Hoivan puute varhaislapsuudessa vaikuttaa aivojen välittäjäaineisiin ja lapsen stressiherkkyyteen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 41–42.)

Synnytyksen jälkeisestä masennuksesta kärsivän äidin vuorovaikutus vastasyntyneen kanssa voi jäädä heikoksi (Sinkkonen 2012, 87; Broberg ym. 2005, 98). Tällöin isä voi paikata äidin roolia vuorovaikutuksessa ja ehkäistä kiintymyssuhteen vaarantumista. Tilanne on äärimmäisen huono, jos myös isä on masentunut. Tällöin kumpikaan vanhemmista ei kykene normaaliin vuorovaikutukseen. (Sinkkonen 2012, 87.) Tilanteessa vauva yrittää saada isän ja äidin vastavuoroiseen hymyjen ja katseiden vaihtoon. Mikäli vanhemmat eivät vastaa vuorovaikutukseen, vauva vetäytyy omiin oloihiinsa. (Broberg ym. 2005, 98.) Isien tulee saada tietoa jo ennen synnytystä siitä, kuinka synnytys voi vaikuttaa naisen mielialaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 84). Synnytyksen jälkeinen masennus on mahdollinen kaikille äideille.

Päihteiden käyttö ja kaltoinkohtelu perheessä, vaarantavat vanhempien ja vauvan välisen varhaisen vuorovaikutuksen. Väkivalta tai laiminlyönti perheessä voi ilmetä parisuhdeväkivaltana tai se voi kohdistua lapseen. Lasten kaltoinkohteluun puuttuminen kuuluu kaikille, jotka työskentelevät lasten kanssa. Viitteitä kaltoinkohtelulle voivat olla fyysiset pahoinpitelyn jäljet tai puuttuva tunneyhteys vanhemman ja lapsen välillä. (Paavilainen & Mäkelä 2011, 142–143.) Vuorovaikutus päihteitä käyttävän äidin ja päihteille raskausaikana altistuneen vauvan välillä on hankalaa. Päihteille altistunut vauva itkee paljon, on kosketusarka ja hankala lohdutettava. Vauvan viestien on havaittu olevan vaikeammin ymmärrettävissä kuin vauvan, joka ei ole altistunut päihteille. Päihteitä käyttävän äidin kyky ymmärtää vauvansa viestejä on myös heikompi. Tästä kaikesta syntyy

vaikeuksia äidin ja vauvan väliseen varhaiseen vuorovaikutukseen. (Pajulo & Kalland 2006.)

Vuorovaikutus vauvan kanssa voi olla määrältään riittämätöntä. Tällöin vauvan kanssa ei vietetä tarpeeksi aikaa hänen sosiaalisiin ja psyykkisiin tarpeisiin nähden, mutta vauvan fyysisistä tarpeista huolehditaan. Vuorovaikutus voi olla myös laadultaan riittämätöntä, jolloin vauvan psyykkiset, fyysiset ja sosiaaliset tarpeet eivät täyty. Tällöin vauvan perustarpeista kuten, ravitsemuksesta tai puhtaudesta ei ole huolehdittu. Laadultaan riittämättömässä vuorovaikutuksessa seurustelu vauvan kanssa on vähäistä, jolloin vauvalle ei jutella tai häntä ei pidetä sylissä. Riittämättömän vuorovaikutuksen vuoksi vauva voi olla haluton hakemaan ja ylläpitämään katsekontaktia. Vauvan äänteet ja kasvojen ilmeet saattavat myös vähentyä, ja hän voi olla ärtynyt. Lisäksi vauvalla voi olla vaikeuksia syömisessä tai nukkumisessa. Vanhemman ollessa välinpitämätön vauvaa kohtaan tai jos vanhempi ei hae katsekontaktia vauvaan, tulee ammattilaisen kiinnittää tilanteeseen erityistä huomiota. Usein tällaisessa tilanteessa vanhemman mielikuvat vauvasta voivat olla kielteiset ja vanhempi voi kokea vihan tunnetta vauvaa kohtaan. (Puura & Hastrup 2011, 101.)

5.4 Vauvan tarpeisiin vastaaminen

Vanhemman tulee tyydyttää vauvan perustarpeet, joita ovat muun muassa ravinnon saanti, unen riittävyys ja puhtaudesta huolehtiminen. Vauvan perushoiva on tärkeä osa vuorovaikutusta, sillä se vaikuttaa vanhemman ja vauvan väliseen kiintymyssuhteeseen. Vauvan kannalta on tärkeää, että vanhemmilla on herkkyyttä tulkita hänen viestejään oikealla tavalla ja siten vastata vauvan tarpeisiin. (Tamminen 2004, 77–78.) Tässä luvussa käsitellään vauvan kiintymyssuhteeseen vaikuttavia tarpeita ensimmäisen ikävuoden näkökulmasta.

Ravinnon saanti on vauvan yksi merkittävimmistä tarpeista. Suomessa vauva saa ravintonsa ensisijaisesti äidin rintamaidosta (Hasunen, Kalavainen, Keinonen, Lagström, Lyytikäinen, Nurttila, Peltola & Talvia 2004, 103). Imetyksellä on suuri vaikutus äidin ja vauvan väliseen kiintymykseen, sillä rintaruokinta on osa

äidin ja vauvan biologiaa. Imettäessä äidin maidoneritykseen vaikuttavien hormonien, kuten prolaktiinin ja oksitosiinin, määrä nousee. Erittävät hormonit vähentävät äidin stressiä ja luovat äidille rauhallisen tunteen vauvan synnyttämien uusien haasteiden keskelle. Hormonien ansiosta äiti rentoutuu imetyksen aikana, mikä edesauttaa äitiä kiintymään vauvaansa. (Sears & Sears 2008, 60–62.)

Imettämisen avulla äiti tutustuu läheisesti vauvaansa. Vauva täytyy imettää päivässä monia kertoja, joten imettäminen tarjoaa paljon harjoitusta vauvan viestien tulkintaan. Vähitellen äiti oppii ymmärtämään, mikä vauvalla on hätänä ja vastaamaan vauvan tarpeeseen. Imettäminen on vauvalle ensisijainen vaihtoehto, sillä äidinmaidon ravinteet tukevat vauvan heikkoa immuunijärjestelmää. (Sears & Sears 2008, 60, 63.) Suomessa imeväisikäisen ravitsemuksen tavoitteena on kuusi kuukautta kestävä täysimetys, jonka jälkeen osittaista imetystä jatketaan vuoden ikäiseksi ja halutessa siitä eteenpäin. Osittaisen imettämisen ohella vauvalle annetaan kiinteitä ruokia. (Hasunen ym. 2004, 102; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014c.) World Health Organization (2014) sen sijaan suosittelee osittaisen imetyksen jatkumista kahden vuoden ikään asti tai pidemmäksi aikaa.

Pulloruokinta on vaihtoehto, jos imettäminen ei onnistu tai äiti ei koe sitä itselleen oikeaksi vaihtoehdoksi. Myös pulloruokintaa harjoittavat vanhemmat oppivat lukemaan vauvansa viestejä, tuntemaan läheisyyttä ja kiintymään häneen. (Sears & Sears 2008, 65.) Pulloruokinnassa vauvalle voi antaa esimerkiksi äidinmaidonkorviketta (Hasunen ym. 2004, 104). Vaihtoehtoisesti imettävä äiti voi lypsää rintamaitoa tuttipulloon, jotta isä pääsisi osalliseksi vauvan ruokintaa. Pulloruokinnan yhteistä hetkeä lisää vauvan ja vanhemman välinen läheisyys sekä vauvan silmiin katsominen syöttäessä. (Deans 2010, 305, 342.) Pulloruokinnassa vauvaa tulee ruokkia vauvantahtisesti ja yhtä useasti kuin vauvaa imetettäisiin. Vauvan kehittymättömän ruuansulatuksen kannalta on helpompaa syödä pieniä annoksia kerrallaan. Pulloruokinnan aikana vauvaa on hyvä pitää samassa asennossa kuin imetettäessä. Tällöin katsekontakti, kosketus ja äänet ovat tilanteessa samalla tavalla mukana kuin imetettäessä. (Sears & Sears 2008, 65.)

Ihokosketus on tärkeää, sillä vanhempien hellä kosketus rauhoittaa vauvaa. Vauva ja vanhempi ovat ihokosketuksessa toistensa kanssa esimerkiksi imetyksen aikana tai vauvaa kannettaessa. (Sears & Sears 2008, 47, 53.) Kosketaminen edistää vauvan kehon hallintaa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 57). Yhdysvalloissa tutkittiin varhaisen ihokontaktin vaikutusta imetykseen. Tutkimuksessa käytettiin apuna skin-to-skin contact -menetelmää, jossa alaston vauva laitetaan makaamaan äidin paljasta rintaa vasten. Tutkimuksessa havaittiin, että varhainen ihokosketus vauvan ja äidin välillä vaikuttaa myönteisesti imetyksen onnistumiseen ja vauvan lämpötilaan. (Moore, Anderson & Bergman 2009, 1, 5-10.) Tampereella tehdyssä pro -gradu -tutkielmassa tutkittiin perheiden kokemusta yhdessäolosta ja ihokontaktista vanhemman ja vauvan välillä suunnitellun keisarileikkauksen jälkeen. Tutkimuksesta selvisi, että ihokontaktin koettiin vaikuttavan positiivisesti kiintymyssuhteen kehittymiseen vauvan ja vanhemman välille. Ihokontaktin myötä äidit kokivat toipuvansa paremmin leikkauksesta, ja imetys koettiin varmemmaksi. (Honkanen 2012, 10, 32–34.)

Kenguruhoitoa voidaan hyödyntää keskosilla ja täysaikaisilla vauvoilla (World health organization 2003, 8). Kenguruhoidossa vauva asetetaan vaippasillaan vanhemman paljasta rintaa vasten siten, että vauvan pää on käännettynä sivulle ja jalat ovat tuettuna sammakkomaiseen asentoon. Vauva tuetaan asentoon sidosliinalla tai vanhemman puseron avulla siten, että vauvan päätä ei peitetä. (World health organization 2003, 21; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014d.) Kenguruhoidossa vauva kuulee vanhempien sydämenlyönnit ja muita sikiöajalta tuttuja ääniä. Samalla vauva ja vanhemmat tutustuvat toisiinsa. (Keski-Suomen sairaanhoitopiiri 2010.) Sairaaloissa kenguruhoidossa käytetään apuna Katja Koiviston kehittämää kengurutoppia (Yle uutiset 2013). Vauvaa voi kantaa myös kantoliinassa, joka rauhoittavan vauvaa, kehittävän vauvan tasapainojärjestelmää ja edistävän vauvan puheen kehittymistä. Kantoliinassa vauva saa olla lähellä äitiänsä tai isäänsä, ja sen käytön on todettu edistävän vanhemman ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta. (Sears & Sears 2008, 72–78.) Vaihtoehtoisesti vauva voi olla lähellä vanhempiaan rintarepussa, äidin tai isän tehdessä kotitöitä (Deans 2010, 318).

Vauva tarvitsee **turvaa** vanhemmiltaan, sillä hän on pieni ja haavoittuvainen. Vauva vaatii vanhemmiltaan niin fyysistä, psyykkistä kuin sosiaalista turvaa ja suojelua. Fyysistä turvaa annetaan esimerkiksi estämällä vauvaa putoamasta hoitopöydältä, leikkimästä vaarallisilla asioilla tai estämällä ympäristön liiallisia tai liian vähäisiä ärsykeitä. Psyykkisellä turvalla tarkoitetaan vanhemman tunnetasolla tarjoamaa turvaa. Pelkäävä ja olonsa turvattomaksi kokeva vauva tarvitsee vanhemman tuomaa lohtua, jota vauva voi saada vanhemman turvallisesta sylistä. Sosiaalista turvaa vauva saa vanhemmiltaan, kun hän oppii keeneen voi luottaa ja miten toisten ihmisten kanssa tullaan toimeen. (Tamminen 2004, 81.)

Oppiminen kuuluu vauvan perustarpeisiin. Vanhemmat tarjoavat vauvalle ensimmäiset tärkeät ihmissuhteet, joiden avulla vauva oppii koko ajan enemmän elämästä. Ensimmäisen vuoden aikana vauva oppii vanhempiansa avulla ryömimään, konttaamaan, kävelemään ja mahdollisesti puhumaan. Vauva oppii myös tiedostamaan omien tunteiden lisäksi muiden tunteita. (Tamminen 2004, 90.)

Leikki on toimintaa, joka kehkeytyy yhdessä vanhemman kanssa. Vauva ei kuitenkaan leiki, ellei hänen muita tarpeitaan, kuten ravitsemuksen ja unen tarvetta, ole tyydytetty. (Sinkkonen 1998, 96–97.) Varhainen leikki syntyy vanhemman ja vauvan välisen vuorovaikutuksen tuloksena. Vanhempien leikkihetket vauvan kanssa voivat olla hyvinkin lyhyitä, mutta silti ne ovat tärkeitä vuorovaikutustilanteita. (Tamminen 2004, 94.) Eräs leikin muoto on tutkiva leikki, jolloin vauva tutustuu ympäristöönsä. Jos vauva kokee olonsa turvallisesti, hän lähtee herkemmin tutkimaan ympäristöä ja esineitä vanhempiansa läheisyydestä. Vanhempien tulee pysyä lähellä vauvaa tutkivan leikin aikana, koska vauva voi tuntea tarvitsevansa turvallisen aikuisen läheisyyttä. Vauva palaa vanhempiensa luo, jos hän kokee tarvitsevansa lisää turvaa. Leikin aikana vauvan tulee antaa tutkia ympäristöä, mutta haitalliset ja kielletyt esineet tulee siirtää pois ulottuvilta. (Sinkkonen 1998, 97.)

Isän ja äidin leikit lapsen kanssa voivat poiketa toisistaan. Yleensä isä on leikkisessä vauvan kanssa otteiltaan rajumpi ja leikki on toiminnallisempaa kuin äidillä.

Vauva odottaakin isän läsnä ollessa yllätyksellä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Äiti toimii vauvan kanssa rauhallisemmin ja hellävaraisemmin. Leikkiessä äiti yleensä juttelee vauvan kanssa isää enemmän ja voi esimerkiksi esitellä vauvalle erilaisia tavaroita. (Sinkkonen 2003b, 263.)

Vauva tarvitsee kasvaakseen turvallisia **rajoja**. Vanhemman tulee asettaa vauvalle rajat, jotka sopivat hänen ikäänsä ja vievät kasvua sekä kehitystä eteenpäin. Aikuisen johdonmukaisuus helpottaa myöhemmin lasta sisäistämään annetut rajat. (Tamminen 2004, 96–97.) Ensimmäisenä ikävuotena käskyjen ja rajojen tarkoitus on ensisijaisesti suojella vauvaa ympäristön vaaroilta. Jo parin kuukauden ikäinen vauva saattaa kuulla vanhemmiltaan hienovaraisia ohjeita. Vanhemmat voivat vaippaa vaihtaessaan pyytää vauvaa olemaan potkimatta, vaikka eivät oletakaan tämän ymmärtävän tai tottelevan heitä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 56.)

Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin, miten terveydenhoitoalan ammattilainen voi vaikuttaa vanhemman ja vauvan väliseen kiintymyssuhteeseen havainnoinnin ja tukemisen avulla. Lisäksi tarkastellaan ammattilaisen roolia kiintymyssuhteen tukemisessa perheissä, joissa turvallinen kiintymyssuhde vauvan ja vanhempien välillä on vaarantunut.

6 Ammattilaisen rooli kiintymyssuhteen kehittämisessä

6.1 Kiintymyssuhteen havainnointi

Vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta edistää terveydenhoitoalan ammattilaisen antama ohjaus. Ohjauksen toimivuus edellyttää kuitenkin hyvää ammattilaisen ja vanhempien välistä suhdetta. Luottamuksellisen suhteen luominen vanhempiin saadaan aikaiseksi äidin ja isän kunnioittamisella ja kuuntelemisella. Kun luottamussuhde kohentuu, vanhemmat rohkenevat kertomaan luontevammin ja rehellisemmin vauvan kanssa kohtaamistaan ongelmista. Havainnoimalla vanhempien ja lapsen vuorovaikutustilanteita, terveydenhoitoalan

ammattilainen kykenee havainnoimaan mahdollisia vuorovaikutuksen epäkoh-
tia. (Puura 2003, 476, 479 - 480.) Terveystenhoitoalan ammattilaisen eli havain-
noitsijan tulee osata tunnistaa vauvan viestejä, jotta hän voi arvioida vauvan ja
vanhempien välistä vuorovaikutusta. Havainnoinnissa on olennaista etäisyyden
säättely tilanteen mukaan, jotta ammatillisuus ja vanhempien kunnioitus toteu-
tuu. (Schulman 2003, 71, 74.)

Ammattilaisen tulee osata havainnoida raskausajalla asioita, jotka saattavat
vaarantaa kiintymyssuhteen (Punamäki 2011, 102). Havainnoimalla eli obser-
voimalla kyetään huomaamaan muun muassa vanhempien väsymystä. Obser-
vointi auttaa ammattilaista tunnistamaan perheen voimavaroja, selviytymiskei-
noja sekä huomioimaan vauvan kehityksen tukemista. (Schulman 2003, 71, 73.)
Vauvahavainnointi on tärkeää ammattitaidon ylläpidon ja kehittymisen kannalta.
Tällöin ammattilaiset harjaantuvat tekemään yhä perusteellisempia ja tarkempia
havaintoja vuorovaikutuksesta. (Schulman 2011, 142.)

Havainnoimisella tarkkaillaan vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta,
tarpeisiin vastaamista ja kommunikointia. Havainnointi voidaan jakaa kolmeen
tasoon, jotka ovat käyttäytyminen, tunne ja psykologinen taso. Käyttäytymisen
tasossa kiinnitetään huomiota katsekontaktiin, kanssakäymiseen ja vauvan kä-
sittelemiseen. Tunnetasolla tarkastellaan äidin, isän ja vauvan tuntemuksia esit-
tämällä vanhemmille kysymyksiä, miltä heistä ja vauvasta tuntuu kyseisellä het-
kellä. Viimeisellä tasolla otetaan selvää, mitä äidin, isän ja vauvan käyttäytymi-
sen ja toiminnan taustalla mahdollisesti on. (Puura 2003, 480.) Varhaista vuoro-
vaikutusta tukevassa haastattelumenetelmässä käytetään näitä kolmea tasoa
arvioidaan vuorovaikutuksen riittävyttä (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
2014b).

6.2 Kiintymyssuhteen kehittymisen tukeminen

Odotusajasta lähtien terveydenhoitoalan ammattilainen voi haastattelun avulla
tukea vanhempien mielikuvien muodostumista vauvasta. Tavoitteena on tukea
vanhempia muodostamaan vauvasta myönteinen, mutta todenmukainen mieli-
kuva. Mielikuvat vaikuttavat siihen, millaisena vanhempi tulee vauvansa koke-

maan ja miten vanhempi tulee toimimaan vauvansa kanssa. (Puura & Hastrup 2011, 102.)

Neurolatyyöhön kehitetty VaVu, varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelu-menetelmä, auttaa tukemaan raskauden aikaista ja syntymän jälkeistä varhaista vuorovaikutusta. Sen avulla kyetään kartoittamaan ja tunnistamaan raskauteen tai vauvaan liittyviä mielikuvia sekä huolia. Samalla pystytään selvittämään, mitä tukea perhe tarvitsee. Haastattelu tehdään raskauden viimeisen kolmanneksen aikana ja seuraavan kerran vauvan ollessa 4-8 viikon ikäinen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014a.) Haastattelu, jota kyselylomake ohjaa, suoritetaan mieluiten kotikäynnin yhteydessä. Jos äidin on vaikea kertoa asioista puolison kuullen, kannattaa terveydenhoitajan haastatella ensin vain äitiä. Tällaisessa tilanteessa isä pyydetään haastatteluun mukaan myöhemmin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014b.)

Odotusaikana miehelle voi tulla ulkopuolinen olo, koska nainen tuntee raskauden kehossaan. Isä voi tuntea mustasukkaisuutta syntymätöntä vauvaa kohtaan, koska hän kokee jäävänsä tämän varjoon. Asia tulee ottaa esille neuvolassa, jos isä ei pääse tunteesta yli. Keskustelun lisäksi ammattilainen voi ohjata isää erilaisiin vertaisryhmiin. Terveidenhoitaja voi ennaltaehkäistä ulkopuolisuuden tunnetta kannustamalla isää osallistumaan kumppanin raskauteen esimerkiksi osallistumalla neuvolakäynneille ja ultraäänitutkimuksiin. Kotona isää voi ohjeistaa kuuntelemaan ja koskettamaan äidin vatsaa sekä puhumaan tai laulamaan sikiölle. (Deans 2010, 163.)

Odotusaikana ja sen jälkeen äidin yksilöllisiä tarpeita huomioidaan ja tuetaan, jotta vauva olisi keskeisessä osassa äidin elämää. Suomessa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin äidin vauvakeskeisyyttä vanhemmuuden alkuvaiheessa. Vauvakeskeisyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka keskeisessä asemassa vauva on äidin elämässä, toiminnassa ja ajatuksissa. Tutkimuksesta selvisi, että ensisynnyttäjillä vauvakeskeisyys on suurempaa kuin uudelleensynnyttäjillä. Tämä johtuu siitä, että ensisynnyttäjillä on uusia haasteita vauvan hoidossa, kun taas uudelleensynnyttäjällä on jo kokemusta äitiydestä ja vauvan hoidosta. Hyvän vuorovaikutuksen muodostumisen ja äiti-lapsisuhteen kehittymisen kannalta on

tärkeää, että heti syntymän jälkeen vauva on keskeisessä asemassa äidin ajatuksissa. Tästä syystä tulevia äitejä kannustetaan ja tuetaan vauvakeskeisyyteen jo raskausaikana. Äitiysneuvoloissa ja synnytyssairaaloissa työskentelevällä henkilökunnalla on olennainen rooli tukea äidin positiivisia mielikuvia vauvasta. Samalla äitiä ohjeistetaan vahvistamaan varhaista vuorovaikutusta muun muassa kenguruhoidon ja imetyksen avulla. (Tyni, Salonen, Aho & Kaunonen 2013, 4, 10–11.)

Vauvan synnyttyä vanhemman tulee osallistua aktiivisesti vauvan hoitamiseen ja hoitoalan ammattilainen tarjoaa tarvittaessa apua ja ohjeistusta vanhemmille. Vauva voi syntymän jälkeen terveyssyistä joutua eroon vanhemmistaan. Tällaisessa tilanteessa vanhempien ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta tuetaan pitämällä heidät ajan tasalla vauvan voinnista. Vanhempien on hyvä päästä katsomaan vauvaansa heti, kun se on mahdollista. Isällä ja äidillä tulee olla mahdollisuus koskettaa myös tehohoidossa olevaa vauvaansa. Jos vauva ja vanhempi joutuvat olemaan erossa toisistaan, vanhemmalle voi ehdottaa kuvan ottamista vauvasta. Näin vanhempi pystyy näkemään ja ajattelemaan vauvaansa, vaikka he eivät olekaan samassa tilassa. Hoitohenkilökunnan ohjaus ja apu ovat tarpeen, jos äiti on hyvin uupunut synnytyksen jälkeen tai syö lääkkeitä, jotka vaikuttavat hänen tietoisuuden tasoonsa. Isää kannattaa rohkaista hoitamaan vauvaa tilanteessa, jossa äiti joutuu olemaan erossa vauvasta. (Sears & Sears, 47–49, 52–53.)

Isä kannattaa kutsua henkilökohtaisesti mukaan neuvolaan, jotta hän pystyy osallistumaan vauvan hoitoon mahdollisimman aktiivisesti. Ammattilaisten kotikäynnit kannattaa järjestää siten, että isä pääsee osallistumaan niihin. Vauvan syntymän jälkeisellä kotikäynnillä vanhempia ohjataan vauvan perushoidossa. Alussa vanhemmat voivat olla arkoja vauvan käsittelyssä, ja hyvään vuorovaikutukseen vauvan kanssa tarvitaan kannustamista. (Sosiaali- ja terveysministeriä 2004, 84, 123–124.)

Perheen voimavarat muuttuvat, kun vauva syntyy. Perheen sisäiset voimavarat, kuten hyvä parisuhde, vanhempien koulutus ja myönteinen kuva itsestä, auttavat luomaan turvallisen suhteen vauvaan. Ulkoiset voimavarat, kuten sukulaisil-

ta tai vertaistuesta saatu apu, vahvistavat myös perheen jaksamista. Uudessa tilanteessa väsymys, epävarmuus vanhemmuudesta ja vanhempien yhteisen ajan niukkuus voivat kuormittaa perhettä ja voimavaroja. Hoitoalan ammattilainen voi kannustaa perheitä tunnistamaan ja lisäämään voimavaroja. Parisuhteen ongelmista tulee saada keskustella esimerkiksi neuvolassa, jossa ammattilaisen tulee huomioida parisuhteen hyvät asiat ja ottaa puheeksi hankalampia asioita avointen kysymyksien avulla. Keskusteleminen ammattilaisen kanssa voi auttaa vanhempia huomaamaan, etteivät he ole yksin ongelmiensa kanssa. Merkittävää on saada vanhemmat tunnistamaan omat vahvuutensa ja kannustaa heitä toimimaan aktiivisesti elämäntilanteensa edistämiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–82.)

Ammattilaiset tukevat tuoreita vanhempia siirtymään vanhemmuuden rooliin. Säännöllisten neuvolakäyntien lisäksi tuoreet vanhemmat voivat saada tukea vanhemmuuteen perhevalmennuksista tai vertaistuesta. (Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä 2013, 34.) Neuvolassa työskentely edellyttää ammattilaiselta vuorovaikutustaitoja sekä vanhempien että lapsien kanssa. Ammattilainen voi tukea äidin ja isän vuorovaikutustaitoja vauvan kanssa kannustamalla ja antamalla positiivista palautetta havainnoimastaan kanssakäymisestä. Ammattilaisen tehtävänä on tukea vanhempia huomaamaan, miten tärkeitä he ovat vauvalle. Vuorovaikutusta tuetaan ottamalla vauvan vanhemmat mukaan suoritettaviin hoitotoimenpiteisiin ja vauvan kehityksen etenemisen tutkimuksiin. Ammattilaisen on tärkeä huomioida, kuinka äiti ja isä reagoivat ja suhtautuvat toimenpiteissä vauvan itkuun tai levottomuuteen. Epämukavassa toimenpiteessä, kuten rokottamisessa, ammattilainen opettaa vanhempia lohduttamaan pelokasta vauvaa. (Puura 2003, 481–482.)

Ammattilainen voi tukea vauvan ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta avoimen ihmettelyn avulla. Asioiden ihmettely ääneen ei loukkaa vanhempia, vaan se voi auttaa heitä parantamaan toimintamallejaan vuorovaikutustilanteissa vauvan kanssa. Ammattilainen tukee vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta toimimalla tilanteissa esimerkkinä vanhemmille ja kertomalla ääneen vauvan mahdollisista ajatuksista ja tarpeista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 86.) Vauvan ja vanhempien temperamentit voivat poiketa paljon toisistaan. Voimakastahtoisen vauvan kanssa vanhemmat saattavat kokea turhautumista

ja vihan tunnetta. Neuvolassa vanhemmille annetaan tilaa kertoa omista ajatuksista. Koettua vihaa ei saa kohdistaa vauvaan, vaan se tulee käsitellä esimerkiksi puhumalla ammattilaisen kanssa. Vanhemmille kannattaa kertoa, että vauvan voimakas temperamentti voidaan nähdä voimavarana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 215.)

Erityisesti ammattilaisten tehtävä on kiinnittää huomiota perheisiin, joissa kiintymyssuhde vauvan ja vanhempien välillä on puutteellinen. Ongelmat perheessä voivat johtua esimerkiksi vanhemman masennuksesta, päihteidenkäytöstä, mielenterveysongelmasta tai parisuhdevälivallasta. Jotta perheen ongelmat voidaan selvittää, niistä tulee keskustella neuvolakäynneillä. Vaikeuksien kieltäminen on yleistä, ja siksi perheen havainnointi on tärkeää. Jos viitteitä löytyy esimerkiksi päihdeongelmasta, tulee perheen asioihin kiinnittää yhä enemmän huomiota. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen auttaa perheitä avautumaan ongelmistaan. On kuitenkin tilanteita, joissa perhe ei tuo esiin minkäänlaisia ongelmia, mutta terveydenhoitajalle herää tunne, että kaikki ei ole kunnossa. Ammattilaisen tulee tällaisessa tilanteessa ottaa asia rohkeasti puheeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 98–99, 242–243.)

Vaikeista asioista keskustelemisen tueksi on kehitetty huolen puheeksiottamisen menetelmä. Menetelmää voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa halutaan keskustella vanhempien kanssa vauvasta heränneestä huolesta. Ammattilainen voi kokea huolen esille ottamisen hankalaksi ja pelätä, että suhde asiakkaaseen huononee. Menetelmällä on kuitenkin usein päästy rakentavaan keskusteluun vanhempien kanssa, ja asiakaskontaktin on havaittu paranevan. Aina asian esille ottaminen ei riitä ongelman hoitamiseen. Tällöin tarvitaan moniammatillista yhteistyötä muiden auttavien tahojen kanssa. (Eriksson & Arnkil 2009, 12–19.)

7 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus oli auttaa tulevia terveysalan ammattilaisia tukemaan vanhempien ja vauvan välisen turvallisen kiintymyssuhteen kehit-

tymistä. Opinnäytetyön tehtävä oli tuottaa oppimateriaalia Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön terveysalan opiskelijoille.

Ammattilaisten tulee osata havainnoida ja tukea turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä sekä ohjata varhaisen vuorovaikutuksen edistymistä vauvan ja vanhempien välillä. Tuotoksen avulla lisätään tietämystä kiintymyssuhteesta ja sen tukemisesta raskausajasta vauvan ensimmäiseen ikävuoteen asti.

8 Opinnäytetyön toteutus

8.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö opastaa, ohjaa ja organisoii käytännössä tapahtuvaa toimintaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on kaksi osiota, jotka ovat raportti ja tuotos. Opinnäytetyön tuotos voi olla esimerkiksi opaslehtinen, tilaisuus, luento tai verkkomateriaali. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Tämän opinnäytetyön tuotos on Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön tuotettu oppimateriaali.

Opinnäytetyössä näkyy tekijöiden ajatuksia aiheesta, mitkä on pystyttävä perustelemaan tutkimuksiin viitaten tai niiden on tukeuduttava tietoperustaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä esiintyy myös ammatillisia näkemyksiä aiheesta, ja työn hyödyllisyys on perusteltua. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 79, 82.) Tieteelliselle tutkimukselle on oleellista, että se tuottaa uutta tietoa tai se hyödyntää aikaisempaa tietoa uuden idean kehittämisessä (Vilkkä 2005, 23). Opinnäytetyössä kerätään entuudestaan tutkittua tietoa ja kehitetään sen pohjalta oppimateriaalia Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön.

Toimintasuunnitelma auttaa hahmottamaan ja tiedostamaan opinnäytetyön perusajatusta ja tavoitetta. Alussa kannattaa kartoittaa lähtötilannetta aiemmista ideoista ja tuotoksista. Tämän lisäksi kohderyhmä ja tuotoksen tarpeellisuus kohderyhmälle tulisi selvittää jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Toimintasuunnitelmalla on kolme isompaa merkitystä opinnäytetyön kannalta. Ensimmäinen niistä

on, että osataan eritellä, mitä toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään ja miksi. Toiseksi osataan päätellä loogisesti tavoitteita ja ideoita. Viimeinen merkitys on opinnäytetyöhön sitoutuminen ja siten toimintasuunnitelmassa pitäytyminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–27.)

8.2 Alkukartoitus

Opinnäytetyön lähtötilanteessa toimeksiantajan kanssa keskusteltiin hänen toiveistaan opinnäytetyön sisältöä ja erityisesti tuotosta kohtaan. Keskustelun tuloksena sovittiin, että tuotos on Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön tuotettava oppimateriaali. Tuotos suunnattiin etenkin opiskelijoille, jotka menevät harjoitteluun pienten lasten tai odottavien vanhempien pariin. Opinnäytetyön kohdejoukoksi sovittiin sosiaali- ja terveysalan opiskelijat, jotka voivat hyödyntää tietoa opintojensa harjoitteluissa ja tulevassa ammatissaan. Toimeksiantaja ei määritellyt opinnäytetyölle tarkkoja raameja, joten tekijät saivat vapauden päättää opinnäytetyössä käsiteltävästä sisällöstä.

Alkukartoituksena lähetettiin sähköpostitse alustava kysely terveydenhoitaja-, sairaanhoitaja- ja sosionomiopiskelijoille. Alustavan kyselyn avulla haluttiin selvittää, mitä tietoa opiskelijat halusivat oppia kiintymyssuhteesta. Kyselyssä kysyttiin myös, kokivatko opiskelijat saaneensa koulutuksensa aikana tarpeeksi tietoa aiheesta. Alustava kysely lähetettiin kaikkiaan viidelle opiskelijaryhmälle, jotka olivat eri vaiheissa opiskeluaan. Näin tehtiin, koska haluttiin selvittää eri opiskeluvaiheissa olevien opiskelijoiden mielipiteet. Alkukartoitukseen vastasi vain kaksi opiskelijaa, jotka kokivat opinnäytetyön tarpeelliseksi tulevan ammatinsa kannalta. Toinen vastaajista koki, että koulutuksen aikana kiintymyssuhdetta on käsitelty riittämättömästi. Toinen opiskelija ei osannut sanoa, onko kiintymyssuhteen käsitteleminen riittävää. Opinnäytetyön aihe oli vastanneiden mielestä tärkeä ja mielenkiintoa herättävä. Vastaajat olivat miettineet kiintymyssuhdetta aiemmin heidän elämässään. Opinnäytetyössä toivottiin käsiteltävän etenkin isän ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta.

Alkukartoitukseen vastanneiden lukumäärä oli hyvin vähäinen, joten aiheen tärkeydestä kysyttiin vielä tuotoksen arvioinnin yhteydessä. Tuotoksen arviointiin

osallistui 13 terveydenhoitajaopiskelijaa, joista kaikki mielsivät aiheen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Opiskelijat kokivat aiheen hyödylliseksi tulevan ammattinsa vuoksi. Vastauksista selvisi, että aihetta ei käsitellä koulutuksen aikana riittävästi. Eräs vastanneista koki, että vanhemmuudessa on tärkeintä kiintymyssuhteen muodostuminen vauvaan.

8.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi (liite 2) alkoi maaliskuussa 2013, jolloin päätettiin tehdä opinnäytetyö parityönä. Huhtikuussa laitettiin viestiä kiinnostavista aiheista opinnäytetyön koordinaattorille, ja samana kuukautena saatiin tietää mahdollinen opinnäytetyön toimeksiantaja. Toukokuussa toinen tekijöistä kävi keskustelemassa toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöstä tarkemmin, jolloin idea opinnäytetyön aiheesta kehittyi. Elokuussa ensimmäisen opinnäytetyö-infon jälkeen opinnäytetyötä alettiin työstää enemmän, jolloin aiheesta, toteutuksesta ja aikataulusta keskusteltiin toimeksiantajan kanssa. Elokuussa opinnäytetyön aihe vaihtui, sillä alkuperäisen aiheen toteutus oli aikataulullisesti hankala.

Syyskuussa 2013 opinnäytetyön uudeksi aiheeksi tuli vauvan ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen kehittyminen. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Karelia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön työstäminen aloitettiin tutkimustietoon perehtymällä ja käsitekartan laatimisella. Alussa aiheesta etsittiin kattavasti tietoa ja tieperustaa alettiin kirjoittamaan kirjalliseen raporttiin. Kiintymyssuhdetta käsitteleviä tutkimuksia löydettiin paljon, mutta opinnäytetyön rajattuun aiheeseen oli aluksi haastavaa löytää sopivia tutkimustuloksia. Sopivia tutkimuksia löydettiin paremmin tiedonhankintataitojen kehittyessä. Koko opinnäytetyöprosessin ajan tietoperustaa syvennettiin ja laajennettiin etsityn tutkimustiedon avulla.

Opinnäytetyöhön löydettiin sekä ulkomaisia että suomalaisia tutkimuksia. Vaikka alkuperäisteosten saaminen koettiin haastavaksi, pyrittiin työssä käyttämään niitä mahdollisimman paljon. Aineistoa etsittiin Joensuun seutukirjastosta, Karelia-ammattikorkeakoulun kirjastosta ja Itä-Suomen yliopiston kirjastosta. Tie-

donhaussa käytettiin apuna Nelli-portaalia, jonka kautta päästiin eri tietokantoihin, kuten Medic- ja Escbo-tietokantoihin. Hakusanoina Medic-tietokannassa käytettiin muun muassa sanoja äiti-lapsisuhde, kiintymyssuhde, vanhemmuus ja vuorovaikutus. Escbo-tietokannassa hyödynnettiin englanninkielisiä hakusanoja, kuten attachment, pregnancy, bonding, relationship, father, infant, prenatal ja maternal. Aiheeseen liittyviä pro graduja ja väitöskirjoja etsittiin Tampereen yliopiston avoimesta julkaisuarkistosta TamPubista. Hakusanoina käytettiin sanoja äitiys, isyys, vanhemmuus, vauva, raskaus, kiintymyssuhde, kiintymys, kiintyminen ja varhainen vuorovaikutus. Tietoperustaa etsiessä hyödynnettiin myös Googlen tarkennettua hakua, jossa käytettiin samoja hakusanoja kuin TamPubissa.

Aiheen rajaukseen vaikutti, missä ajassa kiintymyssuhteelle kyetään luomaan turvallinen pohja. Lähteiden perusteella päätettiin, että kiintymyssuhdetta tarkastellaan raskaudesta vauvan ensimmäiseen ikävuoteen asti. Merkittäviin kiintymyssuhdetutkimuksiin, kuten Ainsworthin vierastilanne-menetelmään, osallistuneet lapset olivat noin 12 kuukauden ikäisiä. Raskausaika otettiin mukaan opinnäytetyöhön, koska kiintymyssuhde alkaa kehittyä silloin.

Ensimmäinen opinnäytetyön pienryhmäohjaus järjestettiin syyskuussa 2013, jonka jälkeen ohjauskertoja pidettiin noin kerran kuukaudessa. Pienryhmäohjauksesta saatu ohjeistus ja vertaistuki koettiin tärkeäksi opinnäytetyön etenemisen kannalta. Alussa laadittu käsitekartta esitettiin toisessa opinnäytetyön pienryhmäohjauksen tapaamisessa. Lokakuussa aihesuunnitelma käytiin läpi pienryhmäohjauksessa, jonka jälkeen varsinaista opinnäytetyön suunnitelmaa alettiin työstää. Joulukuussa 2013 pienryhmäohjauksessa esitetty opinnäytetyön suunnitelma hyväksyttiin. Opinnäytetyön pienryhmäohjauksissa nousi esille, miten hoitotyön näkökulma huomioidaan työssä. Hoitotyön ammattilaisen roolia työhön pohdittiin havainnoimisen ja tukemisen näkökulmasta. Opinnäytetyössä päädyttiin ottamaan molemmat näkökulmat huomioon, sillä ensin täytyy kyetä havainnoimaan kiintymystä, jotta sitä pystytään tukemaan.

Syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana osallistuttiin opinnäytetyön seminaariesityksiin. Eniten seurattiin toiminnallisten opinnäytetöiden seminaariesityksiä, sillä

ne koettiin oman esityksen kannalta tärkeiksi. Tammikuussa 2014 osallistuttiin toiseen opinnäytetyö-infoon, jonka jälkeen opinnäytetyön tuotosta alettiin suunnitella. Lisäksi tammikuussa keskusteltiin toimeksiantajan kanssa hänen toiveistaan opinnäytetyön tuotosta kohtaan. Toimeksiantaja piti ideoista ja antoi teki-
jöille vapaudet tuotoksen suunnitteluun ja toteutukseen. Helmikuussa 2014 allekirjoitettiin toimeksiantosopimus.

Maaliskuussa 2014 alettiin koota tuotoksen sisältöä. Tarkempi katsaus tuotoksen suunnittelusta ja etenemisestä kuvataan luvussa 9.2. Huhtikuun 2014 alussa kerättiin teorialietoa verkko-oppimateriaaleista ja erilaisista oppimistyyleistä tuotosta varten. Huhtikuun lopussa viimeisteltiin opinnäytetyön kirjallista osiota ja työstettiin tuotos valmiiksi esitestausta varten. Esitestaus suoritettiin huhtikuun lopussa, ja siinä ilmi tulleet kehitysehdotukset huomioitiin tuotoksen viimeistelyssä.

Toukokuussa 2014 opinnäytetyö ilmoitettiin toukokuun seminaariin. Opinnäytetyöstä tehtiin PowerPoint- ja diaesitys seminaaria varten. Seminaarissa esiin tulleet kehitysehdotukset huomioitiin opinnäytetyön viimeistelyssä. Opinnäytetyö jätettiin arvioitavaksi syyskuussa 2014.

9 Tuotoksen suunnittelu, toteutus ja arviointi

9.1 Moodle 2 -verkko-oppimisympäristö

Moodle on käytetyin verkko-oppimisympäristö maailmassa (Karevaara 2013, 10). Moodlen on kehittänyt australialainen Martin Dougiamas vuonna 2002 osana tohtorinväitöstyötään, jonka jälkeen Moodlea on alettu käyttää oppilaitoksissa verkko-oppimisympäristönä (Ranta & Rytönen-Suontausta 2011). Dougiamas halusi, että Moodle 2 -verkko-oppimisympäristössä käytettäisiin hyödyksi Internetin suomia mahdollisuuksia pedagogisia periaatteita noudattaen (Karevaara 2009, 15). Verkko-oppimisympäristöissä oppiminen tapahtuu verkkoyhteyden avulla Internetissä (Nevgi & Tirri 2003, 22). Verkossa olevia oppimisym-

päristöjä kutsutaan oppimisalustoiksi (Kalliala 2002, 108; Keränen & Penttinen 2007, 28).

Oppimisen kannalta on merkittävää, että opiskelija on aktiivinen ja kantaa vastuun omasta oppimisestaan verkko-oppimisympäristössä (Keränen & Penttinen 2007, 3; Nissinen 2003, 227). Verkossa olevat oppimateriaalit tukevat konstruktivistista oppimiskäsitystä, eli opiskelija muodostaa omatoimisesti uutta tietämystä asiasta opettajan opastuksella (Keränen & Penttinen 2007, 139). Verkko-oppimisympäristön käyttäminen opetuksessa voi parhaimmillaan edistää oppimista. Sen hyviä ominaisuuksia on, että se ei ole sidonnainen aikaan tai paikkaan. (Nissinen 2003, 225, 227; Vainionpää 2006, 189–190.) Vainionpään väitöskirjan tuloksissa todettiin, että opiskelijat kokivat verkko-opiskelun monipuoliseksi, tarpeelliseksi ja mielekkääksi opiskelumuodoksi. (Vainionpää 2006, 189–190.) Lisäksi verkko-oppimisympäristössä opiskelu mahdollistaa perhe-elämän ja opiskelun yhteen sovittamisen (Kalliala 2002, 30; Nevgi & Tirri 2003, 169). Etuna on myös se, että viestit ja keskustelut voidaan säilyttää ja tarvittaessa palata niihin (Koli 2003, 162; Keränen & Penttinen 2007, 24). Nevgi ja Tirri (2003, 9, 162) ovat tutkineet, mitä oppimista estäviä ja edistäviä tekijöitä uusilla verkkokursseilla on. Tuloksissa selvisi, että tärkeä opiskelua edistävä tekijä on opettajalta saatu palaute ja tuki.

Verkko-opetus vie paljon aikaa ja vaatii opettajalta paljon voimavaroja, mutta se säästää opetuskuluja. Arviointi on verkko-opetuksen haaste, sillä on haastavaa arvioida, mitä opiskelija on verkkokurssilla oppinut. (Vainionpää 2006, 202.) Lisäksi kanssakäyminen verkko-oppimisympäristössä jää usein puutteelliseksi muiden opiskelijoiden kanssa (Nissinen 2003, 225). Verkkokurssilla oppimista estäviä tekijöitä ovat muun muassa yksinäisyys, ongelmat tietokoneyhteyden ja -ohjelmien kanssa sekä liian vähäinen tuen määrä opettajalta. (Nevgi & Tirri 2003, 163.)

Verkko-opetuksen keskusteluihin osallistumisessa opiskelijalta vaaditaan itseohjautuvuutta. Keskusteluosiot voivat olla ujoille opiskelijoille mielekkäämpi vaihtoehto kuin kasvokkain tapahtuva kanssakäyminen. Verkko-opetuksessa tapahtuva keskustelu opiskelijoiden kesken on opiskelijoiden kannalta hyödyllis-

tä, ja se tuo opiskeltavaan asiaan lisää syvyyttä. (Vainionpää 2006, 80, 203.) Osa opiskelijoista saattaa kuitenkin kokea alituisen keskustelun ahdistavaksi ja pakonomaiseksi toiminnaksi (Vainionpää 2006, 203; Kalliala 2002, 52). Opiskelijoiden lisäksi opettajat ovat kokeneet keskusteluihin osallistumisen ja havainnoimisen työlääksi. Verkkokurssia muodostaessa on tärkeä miettiä, milloin keskustelu on opiskelijaa hyödyntävää ja että opiskelija ei koe keskustelua teennäisenä ja painostavana. (Vainionpää 2006, 203.)

9.2 Oppimateriaalin suunnittelu ja toteutus

Verkko-oppimateriaali on opettajan kokoamaa, Internetistä haettavaa tai opettajan ja opiskelijan verkkokeskusteluissa muodostuvaa tietoa (Kalliala 2002, 14). Laadullisesti hyvän verkko-oppimateriaalin tuottamiseen tarvitaan aikaa ja tuottamiseen osallistuu eri alojen osaajia. Oppimateriaalin työstäminen alkaa suunnittelusta, jota seuraa oppimateriaalin kokoaminen, esitestaaminen ja viimeisenä julkaiseminen. (Keränen & Penttinen 2007, 148, 166.) Tuotoksen oppimateriaalit tehtiin opinnäytetyön tietoperustaan pohjautuen. Tuotosta tehdessä saatiin tarvittaessa neuvoja ohjaavalta opettajalta. Opinnäytetyön tuotoksen työstämisen alussa otettiin yhteyttä Karelia-ammattikorkeakoulun tekniseen asiantuntijaan, jotta saataisiin tietoa verkkokurssin luomisesta. Ohjaava opettaja laati Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöön kurssipohjan ja antoi tekijöille oikeudet luoda kurssia opettajan roolissa. Aluksi Moodle 2 -verkko-oppimisympäristön toimintoihin perehdyttiin, jonka jälkeen alettiin suunnitella oppimista edistävää oppimateriaalia. Tuotoksen suunnitteluvaiheessa keskusteltiin myös toimeksiantajan toiveista aihetta kohtaan.

Verkko-oppimateriaalin sisällön toimivuus ilman kontakti- tai monimuoto-opetusta on vaativaa oppimateriaalin tekijälle (Kalliala 2002, 129). Toimeksiantaja voi hyödyntää opinnäytetyön tuotosta eri opintojaksoilla. Oppimateriaaleja voidaan käyttää kokonaisuutena tai niistä voidaan ottaa tiettyjä asiakokonaisuuksia osaksi opetusta. Oppimateriaalit on suunniteltu ja toteutettu siten, että niitä voidaan hyödyntää sekä kontakti- että itseopiskelussa.

Verkkokurssia kootessa tulee miettiä, mitä lisäarvoa kyseisen kurssin vieminen verkko-oppimisympäristöön antaa (Nissinen 2003, 227). Kiintymyssuhteen turvallinen kehittyminen on tärkeää tietoa tuleville ammattilaisille, jotka työskentelevät lasten, nuorten tai perheiden parissa. Karelia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmassa ei mainita kiintymyssuhdetta omana alueena opintojaksoissa, joten tuotos tuo lisäarvoa opetuksen sisältöön. Tällä hetkellä kiintymyssuhdetta käsitellään hieman perhehoitotyön opintojaksolla (Karelia-ammattikorkeakoulu 2014a). Kiintymyssuhteeseen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen on tulevien sairaanhoitajien ammattitaidon kannalta merkittävää. Terveystenhoitajaopinnoissa kiintymyssuhdetta käsitellään osana ”Varhaisen vuorovaiikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen” -opintojaksoa. (Karelia-ammattikorkeakoulu 2014b).

Oppimateriaalin perustana ovat tavoitteet, jotka opiskelijan tulee saavuttaa. Nämä tavoitteet on hyvä näyttää opiskelijoille, ennen kurssin alkamista, sillä se myötävaikuttaa oppimiseen. (Koli 2003, 155, 158, 160.) Oppimateriaalin pohjalta luotiin tavoitteet, jotka opiskelijoiden on mahdollista saavuttaa. Kolin (2003, 155–156) mukaan oppimateriaalin suunnittelemisessa tulee huomioida oppimisprosessi, jonka aikaansaannoksena opiskelijoille kehittyy uutta tietämystä opitusta aiheesta. Oppimisprosessiin on mahdollista vaikuttaa opetusmenetelmillä.

Suurin osa ihmisistä oppii asioita parhaiten näköaistinsa kautta. Näitä henkilöitä kutsutaan visuaalisiksi oppijoiksi. Verbaalisiksi oppijoiksi kutsutaan niitä, jotka oppivat asioita parhaiten kuuntelemalla. Verbaalisen ja visuaalisen oppijan lisäksi oppijat voidaan jakaa joko aktiivisiin tai reflektiivisiin. Reflektiiviset käsittelevät asioita ensin ennen kuin he alkavat kokeilla niitä käytännössä. Aktiivien ero reflektiivisiin on se, että aktiivit oppivat kokeilemalla ja tekemällä asioita käytännössä. (Vainionpää 2006, 71.) Opinnäytetyön tuotoksessa haluttiin hyödyntää monipuolisesti opetusmenetelmiä, jotka aktivoivat eri oppimistyyplejä.

Oppimateriaalia suunnitellessa mietittiin, kuinka laaja-alainen oppimateriaalin tulee olla ja millä tavalla siitä saadaan mielenkiintoinen sisällöltään sekä graafiselta ilmeeltään. Koskimiehen (2002, 139, 141) mukaan dia-esityksessä olevat

värit herättävät ihmisissä monenlaisia tunteita. PowerPoint-esityksessä tekstiä ei saa olla liian paljon yhdellä dialla ja tekstin tulee olla riittävän suurella kirjaskinnoalla kirjoitettu. PowerPoint-esitysten taustalla olevien värien käyttämisessä kannattaa suosia haaleita sävyjä. Liiallinen tehosteiden käyttö PowerPoint-esityksissä voi häiritä lukijan keskittymistä, ja estää näin oppimista (Keränen & Penttinen 2007, 159). Tuotoksen PowerPoint-esityksissä käytettiin pastellinsävyisiä taustavärejä. Kirjasinlajiksi valittiin Bell MT, ja kirjaskinno oli otsikoissa 36 ja tekstissä 24. Tuotoksen toteutuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota PowerPoint-esitysten visuaaliseen ilmeeseen ja tehosteiden käyttöä vältettiin.

Tekijänoikeuksiin liittyviä asioita mietittiin tuotosta suunniteltaessa. Moodle 2 -verkko-oppimisympäristössä tulee näkyä materiaalin tekijöiden nimet, koska ne liittyvät tekijänoikeuksien moraalisiin ja luovuttamattomiin oikeuksiin (Kalliala 2002, 99). Kuvien avulla oppimateriaalista tulee houkuttelevampi, sillä kuvat välittävät tunnelmia ja syventävät tekstin sanomaa. ClipArt-kuvat kuuluvat tekijänoikeuslain alaisuuteen, mutta kuvia voi käyttää, koska kuvien hyödyntämistä ei ole rajoitettu. (Keränen & Penttinen 2007, 174–175.) Oppimateriaalia varten oli tarkoitus hankkia itse otettuja valokuvia, mutta kiireellisen aikataulun vuoksi kuvia ei saatu otettua kuin muutama. Tämän vuoksi oppimateriaalissa päädyttiin käyttämään ClipArt-kuvia.

Tekijänoikeuksia koskien mietittiin, voiko opetuksessa hyödyntää Internetistä löytyvää tietoa oppimateriaaliin linkittämällä. Linkitys verkkokurssilla on yleensä sallittua. Poikkeuksena tästä on kehyslinkki, jossa linkki on avautunut verkkosivun kehysten sisään. Linkityksessä tulee kuitenkin muistaa, että hyvien tapojen mukaista on, että linkit johtavat sivuston pääsivulle. (Kalliala 2002, 102; Kopio-
sto ry 2013.) Oppimateriaalin tueksi linkitettiin muutamia hyödyllisiä ja luotettavia lähteitä. Linkit merkattiin selvästi, ja ne avautuvat erilliseen välilehteen.

Tuotoksen sisältö (liite 4) koottiin opinnäytetyön tietoperustan pohjalta. Tuotoksessa materiaalin otsikot ovat kiintymyssuhde, vanhemmuus, raskausaika ja imeväisikäinen. Jokaiseen alueeseen kuuluu PowerPoint-esityksiä, aiheita tukevia linkkejä ja Case-tilanteita. Jokaisen aihealueen alussa on aiheeseen johdattavia kysymyksiä. PowerPoint-esityksiin lisättiin, miten ammattilainen tukee

vanhemman ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta eri tilanteissa. Case-tilanteet tehtiin joko yksin tai ryhmässä pohdittaviksi. Case-tilanteisiin liitettiin keskustelualue, joka mahdollistaa opiskelijoiden keskinäisen kommunikoinnin verkko-oppimisympäristössä.

Tuotoksen toteutus ei tuottanut ongelmia, sillä Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöä ja PowerPoint-esityksiä oli käytetty aiemmin opiskelujen aikana. Moodle 2 -työkalut olivat helppokäyttöisiä, mutta hankaluuksien varalta hankittiin oppikirja, jota tarvittaessa pystyttiin hyödyntämään.

9.3 Oppimateriaalin arviointi

Opinnäytetyön tuotos valmistui keväällä 2014, jolloin oppimateriaalista pyydettiin palautetta toimeksiantajalta ja opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta. Toimeksiantaja sekä opinnäytetyön ohjaava opettaja antoivat palautetta tuotoksesta sähköpostitse. Molemmat toivoivat lähdemerkinnät tuotoksessa oleviin PowerPoint-esityksiin ja kuviin. Tuotoksen ulkoasun molemmat kokivat miellyttäväksi. Ohjaava opettaja antoi muutamia kehitysehdotuksia koskien kirjasinlajia ja sen kokoa. Toimeksiantaja toivoi tuotokseen mukaan keskosen, sairaan tai vammaisen vauvan näkökulmaa. Opinnäytetyön aihe oli kuitenkin rajattu siten, että siinä keskitytään terveen vauvan ja hänen vanhempiensa kiintymyssuhteen tukemiseen. Rajauksen muuttaminen opinnäytetyön loppuvaiheessa olisi ollut tekijöille haastavaa, ja jo ennestään laaja aihe-ajaus olisi suurentunut. Toimeksiantajan toive otettiin kuitenkin huomioon oppimateriaalin Case-tilanteissa. Tekijät olisivat voineet pitää yhteyttä enemmän toimeksiantajaan opinnäytetyöprosessin aikana. Tällöin toimeksiantaja olisi pystynyt tuomaan kehitysideoitaan esille jo aikaisemmin.

Oppimateriaalin tulee olla sekä sisällöltään että toteutukseltaan moitteeton (Keränen & Penttinen 2007, 149). Oppimateriaalin esitestaus toteutettiin Kareliammattikorkeakoulussa vuonna 2011 opintonsa aloittaneilla terveydenhoitaja-opiskelijoilla. Opinnäytetyön tuotoksen arviointiin osallistui 21 terveydenhoitaja-

opiskelijasta 13 opiskelijaa. Kyselylomakkeessa oli yhteensä 12 avointa kysymystä (liite 3).

Tuotoksen arvioinnissa käytettiin apuna Vainionpään (2006, 99–100) väitöskirjassa luettelemia oppimateriaalin arviointikriteerejä. Arviointikriteereistä valittiin opinnäytetyön kannalta keskeisimmät arviointiperusteet, jotta ohjaaja ja opiskelijat huomioivat olennaiset asiat arvioidessaan tuotosta. Keskeisimmiksi arviointikriteereiksi valittiin ajankohtaisuus, luotettavuus, kattavuus, käytettävyys ja eri oppimistyylien huomioiminen. Palautetta kysyttiin Moodle 2 -verkko-oppimisympäristössä olevan tuotoksen onnistumisesta ja merkityksellisyydestä. Merkityksellisen oppimisen ominaisuuksia ovat Vainionpään (2006, 55–56) mukaan muun muassa mielekkyys, vaativuus, syvällisyys, monipuolisuus, vuorovaikutussellisuus ja materiaalin rakenne. Opiskelijat kokevat oppimisen merkityksellisyyden ja oppimisen yksilöllisesti. Opinnäytetyön tuotos pyrittiin suunnittelemaan yksilöllistä oppimista tukevaksi.

Kyselylomakkeessa opinnäytetyön tuotoksen myönteisiksi asioiksi nousivat luotettavuus, ajankohtaisuus, helppokäyttöisyys, monipuolisuus, linkit, tiedon määrä ja selkeys. Vastanneista kaksi olisi toivonut vielä syvemmälle menevää tietoa aiheesta ja pidempiä diaesityksiä. Tekijät ja suurin osa vastanneista kokivat diat sopivan pituisiksi ja niiden sisällön riittävän kattavaksi. Oppimisympäristö osoitautui helppokäyttöiseksi, sillä Moodle 2 -verkko-oppimisympäristöä käytetään paljon koulutuksen aikana.

Arvioinnissa esille nousi eriäviä mielipiteitä Case-tilanteista, PowerPointesitysten ulkoasusta ja oppimistyylien huomioimisesta. Kaikki vastaajista kokivat Case-tilanteet hyödyllisiksi. Vastauksista nousi esille eriäviä mielipiteitä siitä, olisiko tilanteita pitänyt olla enemmän vai vähemmän. Case-tilanteista kehitysideaksi ilmeni sairaanhoitajan näkökulman lisääminen, joten tekijät lisäsivät yhden Case-tilanteen sairaanhoitajan näkökulmasta. PowerPoint-esitysten ulkoasu koettiin pääosin miellyttäväksi. Kehittämisideoiksi nousi lähteiden lisääminen, taustavärit, kuvat ja tekstin määrä dioissa. Lähdemerkintöjä mietittiin jo ennen tuotoksen arviointia, jolloin päädyttiin siihen, että viittaus opinnäytetyöhön lähteenä riittäisi. Arvioinnin perusteella diojen taustavärejä vaalennettiin,

tekstin määrää diaa kohden vähennettiin ja lähteet merkittiin kuviin ja diaesityksiin. Oppimistyyliä oli huomioitu arvioinnin mukaan hyvin, mutta muutaman mielestä havainnollistavaa oppimateriaalia olisi voinut olla enemmän.

Muita arvioinnissa kehitettäviä asioita olivat kirjoitusvirheet ja vanhemmuuden näkökulman mainitseminen. Tekijät olivat tietoisia mahdollisista kirjoitusvirheistä arviointivaiheessa, mutta kirjoitusvirheet korjattiin lopulliseen tuotokseen. Arvioinnissa kehoitettiin mainitsemaan opinnäytetyön heteropariskunta näkökulmaa myös tuotoksessa. Näkökulmaa ei kuitenkaan päädytty mainitsemaan tuotoksessa, sillä asiasta kerrotaan opinnäytetyön teoriaosuudessa ja näkökulmaa ei haluttu korostaa enempää. Tekijöiden mielestä tuotoksen asioita voidaan hyödyntää ja soveltaa myös erilaisten perheiden kiintymyssuhteen tukemisessa. Suurin osa vastanneiden mielipiteistä oli yhtenäisiä tekijöiden ajatusten kanssa.

10 Pohdinta

10.1 Opinnäytetyön eettisyys

Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävä, paikkansapitävä ja tutkimuksen tulokset ovat uskottavia, kun tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tieteellisen käytännön perusedellytyksiä ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyön eri vaiheissa. Lähtökohtana on myös toisten tutkijoiden kunnioitus ja heidän aikaansaannoksiinsa viittaaminen asiaankuuluvalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4, 6.)

Opinnäytetyön aiheen valitseminen on eettinen kysymys. Valitun aiheen tulee olla ajankohtainen ja samalla yhteiskunnallisesti tärkeä. (Hirsjärvi ym. 2007, 24–25.) Aihe on ajankohtainen, sillä kiintymyssuhteen merkitystä on käsitelty uutisissa, ja se on myös yhteiskunnallisesti merkittävä. Aiheen valintaan ei vaikuttanut aiheen vaativuus tai helppous. Aihe valittiin, koska se koettiin ammatillisen kehittymisen kannalta tärkeäksi ja tekijöistä mielenkiintoiseksi.

Epärehellinen ja -eettinen toiminta ovat tieteellisen tutkimuksen loukkauksia. Ne voivat turmella tieteenharjoitusta ja kumota tutkimuksen aikaansaannoksia. Näi-

tä loukkauksia ovat vilppi tieteellisessä toiminnassa ja piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Vilppi voi olla sepittämistä, havaintojen vääristelyä, plagiointia tai anastamista. Merkittävien tietojen salaaminen luetaan myös vilpiksi. Jos henkilö esittelee toisen tekemän työn omissa nimissään tai hänellä ei ole oikeutta esittää toisen tekemää työtä, henkilö syyllistyy vilppiin. Piittaamattomuudella tarkoitetaan raportoinnin huolimattomuutta, aikaansaannosten vaillaista kirjaamista ja muiden tutkijoiden teosten vähäistä kunnioitusta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8-9.) Opinnäytetyössä kaikki käytetyt lähteet merkittiin ylös huolella ja lähdemerkintöihin kiinnitettiin erityistä huomiota. Toisten tutkijoiden ja kirjailijoiden tekstit tuotiin esille heidän kirjoittaminaan. Opinnäytetyössä ei jätetty kertomatta tutkimuksista esiin tulleita opinnäytetyön kannalta merkittäviä asioita ja tutkimuksista ilmi tulleet asiat olivat tutkittua tietoa. Opinnäytetyön prosessia pyrittiin kuvaamaan tarkasti ja todenmukaisesti.

Ihmisarvon kunnioittaminen on yksi tutkimusten perusedellytyksistä. Tällöin tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tapahtuu omasta vapaasta tahdosta. (Hirsjärvi ym. 2007, 25.) Eettisyyttä opinnäytetyössä oli, että alkukartoitukseen tai tuotoksen arviointiin osallistuneiden nimiä tai muita tietoja ei tuotu julki. Lisäksi osallistuminen alkukartoitukseen ja tuotoksen arviointiin oli vapaaehtoista.

10.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen aikomus on tuottaa luotettavaa tietoa tutkimuskohteesta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerejä ovat **uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys**. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.)

Uskottavuudella (credibility) tarkoitetaan tutkimuksen ja tuloksien uskottavuutta ja paikkansapitävyyttä. Tutkimuksesta saatujen käsitteiden tulee sopia yhteen tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden ajatuksiin tutkittavasta asiasta. Riittävän pitkä aika tutkimuksen parissa ja tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen lisäävät tieteellisen tutkimuksen uskottavuutta. Uskottavuuden lisäämiseksi voidaan käyttää aineistotriangulaatiota, jossa keskitytään tutkittavaa asiaa tarkastelemiseen eri näkökulmista. Tällä tavalla saadaan mahdollisimman monipuoli-

nen kuva asian todellisuudesta. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.) Uskottavuutta lisää myös käytettävän aineiston paikkansapitävyys ja osanottajien riittävä esitely (Tuomi & Sarajärvi 2013, 138). Opinnäytetyöprosessi kesti kokonaisuudessaan vuoden, joten aiheeseen perehdyttiin pitkällä aikavälillä tarkkaan. Opinnäytetyön työstämisessä oli apuna kaksi päiväkirjaa, joihin tekijät kirjoittivat muistiinpanoja, lähteitä, tärkeitä kysymyksiä ja ajatuksia opinnäytetyöstä. Tietojen pohjalta kirjoitettiin opinnäytetyöprosessin eteneminen ja pohdittiin ammatillista kasvua ja kehitystä.

Uskottavuutta vahvistaa opinnäytetyön lähdekriittisyys. Lähteitä valitessa tulee kiinnittää huomiota lähteen ikään, laatuun, tunnettavuuteen, ajantasaisuuteen ja asiantuntijan pätevyyteen. Luotettavuutta lisäävät tuoreet lähteet, sillä asioita tutkitaan koko ajan ja uusissa lähteissä edellisten tutkimusten tietoja on hyödynnetty. Alkuperäisten lähteiden käyttö on parempi vaihtoehto kuin sekundäärlähteiden käyttö, sillä sekundäärlähteissä tieto on saattanut muuttua. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72–73.) Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään alkuperäisiä ja uusia lähteitä. Ensisijaisten lähteiden hankkiminen koettiin haastavaksi, koska alkuperäiset lähteet olivat vanhoja. Alkuperäisten lähteiden rinnalla käytettiin uusia lähteitä. Tällä varmistettiin, että opinnäytetyö pohjautui aiemman tiedon lisäksi myös tuoreeseen tietoon. Opinnäytetyön luotettavuutta lisäsi alan asiantuntijoiden, kuten Jari Sinkkosen, kirjallisuuden käyttäminen. Opinnäytetyön luotettavuutta heikensi se, että Ainsworthin vierastilanne-menetelmästä ei saatu alkuperäistä lähdettä. Tämän vuoksi jouduttiin käyttämään toissijaista lähdettä.

Vahvistettavuudella (dependability, auditability) tarkoitetaan, että tutkimusprosessin eteneminen kirjataan ylös tarkasti, jotta lukija kykenee seuraamaan tieteellisen tutkimuksen etenemisen eri vaiheita (Kylmä & Juvakka 2007, 129; Tuomi & Sarajärvi 2013, 139). Tutkimuspäiväkirjan pitäminen lisää vahvistettavuutta, sillä tutkija voi raportoida, kuinka on päädytty aineiston avulla ratkaisuihin ja tuloksiin (Kylmä & Juvakka 2007, 129). Vahvistettavuutta lisää myös opinnäytetyöprosessin etenemisen tarkka kuvaus (Vilkkä 2005, 159; Vilkkä & Airaksinen 2003, 80; Hirsjärvi ym. 2007, 227). Vahvistettavuuden kannalta on olennaista kertoa, kuinka tuloksiin on päädytty (Vilkkä & Airaksinen 2003, 80). Opinnäytetyön etenemisestä kirjoitettiin opinnäytetyön raporttiosuuteen. Alussa

oleellisten asioiden raportointi tuntui haastavalta, jolloin opinnäytetyön ohjaaja kehotti kirjaamaan kaikki opinnäytetyötä koskevat ratkaisut ylös.

Refleksiivisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulee kyetä arvioimaan, vaikuttaako hän itse jollakin tavalla prosessiin. Tutkijan tuleekin ilmaista omat lähtökohtansa raportoidessaan tutkimusta. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Opinnäytetyön aiheen aikaisempi tietämys oli vähäistä ja pintapuolista. Omat mielipiteet ja käsitykset aiheesta eivät vaikuttaneet työn sisältöön ja opinnäytetyössä pyrittiin tiedon puolueettomaan hankintaan ja hyödyntämiseen. Opinnäytetyössä terveydenhoitajan näkökulma kiintymyssuhteen tukemisessa korostui, mikä johtui tekijöiden suuntautumisesta terveydenhoitajan ammattiin. Lisäksi terveen vauvan kiintymyssuhteen tukemista raskausaikana ja sen jälkeen käsitellään suurimmaksi osaksi neuvolassa. Näin ollen sairaanhoitajan näkökulma jäi työssä vähemmälle huomiolle, mutta myös he voivat hyödyntää opinnäytetyön tietoa.

Siirrettävyydellä (transferability) tarkoitetaan, että tulokset ovat siirrettävissä toiseen tutkimusympäristöön. Jotta tämä onnistuisi, tutkimuksen tekijän tulee raportoida tutkimuksen ympäristöstä ja osanottajista tarpeeksi kattavasti. (Kylmä & Juvakka 2007, 129; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198; Tuomi & Sarajärvi 2013, 138.) Opinnäytetyön alkukartoitus raportoitiin rehellisesti. Opinnäytetyön tuotoksen suunnittelu, toteutus ja arviointi kerrottiin raportissa perusteellisesti.

10.3 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Opinnäytetyön tekeminen antoi kokemusta pitkäaikaisesta projektityöstä. Prosessi opetti, miten asiat suunnitellaan, toteutetaan ja kirjataan huolellisesti. Ammatillisen kasvun ja kehittymisen kannalta opintojen ja vapaa-ajan aikatauluttaminen on tärkeä oppi tulevassa työelämässä. Opinnäytetyön loppuvaiheessa tekijät saivat kokemusta prosessin ja tuotoksen arvioimisesta.

Opinnäytetyön tekeminen tarjosi mahdollisuuden syventyä tiedonhakuun aikaisempaa tarkemmin. Tekijät oppivat käyttämään erilaisia tietokantoja, mikä kehitti lähdekriittisyyttä. Tämän lisäksi opinnäytetyön tekeminen antoi mahdollisuuden oppia soveltamaan löytynyttä tietoa pedagogisessa tuotoksessa eli verkko-oppimateriaalissa.

Verkko-oppimateriaalin suunnittelu oli uusi kokemus. Tekijät saivat tuottaa verkko-oppimateriaalin itse, kun aikaisemmin he ovat tutustuneet verkkokursseihin opiskelijan näkökulmasta. Pedagogisten asioiden, kuten erilaisten oppimistyylien, huomioiminen toi omaa haastetta verkko-oppimateriaalin tekemiseen. Samalla se antoi arvokasta uutta tietoa oppimisesta ja hyvän oppimateriaalin luomisesta. Prosessin aikana tekijät oppivat paljon uutta myös oppimateriaalin arvioimisesta.

Suurimmat haasteet opinnäytetyöprosessissa olivat aiheen rajaaminen ja tuotoksen liittäminen kirjalliseen raporttiin. Jälkikäteen ajateltuna aihetta olisi pitänyt rajata vieläkin suppeammaksi, sillä aihealue oli hyvin laaja. Prosessi opetti, että jatkossa tekijät kiinnittävätkin vielä enemmän huomiota aiheen rajaukseen. Tuotos jouduttiin liittämään työhön useassa osassa, minkä tekijät kokivat työlääksi. Tuotoksen liittäminen työhön kuitenkin kehitti tekijöiden atk-taitoja ja kärsivällisyyttä. Prosessi opetti, että alkukartoitukseen kannattaa panostaa opinnäytetyötä tehdessä. Jos haluaa kattavasti vastauksia alkukartoituksessa, niin sähköpostitse lähetetty kysely ei ole paras vaihtoehto.

Kaikkiaan opinnäytetyö antoi arvokasta tietoa kiintymyssuhteen merkityksestä ihmisen elämässä. Tekijät oppivat keinoja kiintymyssuhteen tukemiseen ja havainnoimiseen. Asiantuntijuutta pystytään varmasti hyödyntämään tulevassa ammatissa.

10.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisideat

Opinnäytetyö tarjoaa lisää tietoa kiintymyssuhteesta esimerkiksi perhehoitotyön opintojaksolle, sillä tuotoksen oppimateriaalit tukevat kyseistä opintojaksoa hy-

vin. Oppimateriaalia voitaisiin myös hyödyntää terveydenhoitajaopintojen ”Varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen” -kurssilla. Opinnäytetyön tuotosta voidaan jatkossa kehittää, ja tarvittaessa siihen on mahdollista lisätä tehtäviä sekä luoda kurssiin sopiva koe.

Opinnäytetyön jatkotutkimusmahdollisuuksia on monia, vaikka kiintymyssuhteeseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty paljon. Tulevissa opinnäytetöissä kiihtymyssuhteen kehittymistä voidaan käsitellä eri-ikäisen lapsen ja vanhemman välillä. Lisäksi kiintymyssuhteen kehittymistä voi tarkastella tilanteissa, joissa vanhemmilla on jo ennestään lapsia, tai jos perheeseen syntyy keskonen tai kaksoiset. Erilaisten perheiden, kuten sateenkaari-, uusio- ja yksinhuoltajaperheiden, kiintymyssuhteen tukeminen voi olla myös mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

Lähteet

- Bick, J., Dozier, M. & Perkins, E. 2011. Convergence between attachment classifications and natural reunion behavior among children and parents in a child care setting. *Attachment & Human Development* 14 (1), 1-10. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3246396/>. 12.12.-2013.
- Bowlby, J. 1980. *Attachment and loss: Volume 3 Loss*. England: The Hogarth Press.
- Bowlby, J. 1991. *Attachment and loss: Volume 1 Attachment*. England: Penguin Books.
- Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. *Kliininen lapsipsykologia*. Helsinki: Edita.
- Broden, M. 2006. *Raskausajan mahdollisuudet*. Helsinki: Therapiea-säätiö.
- Campbell, S. 2004. *Näin kehityn kohdussa*. Helsinki: Perhemediat Oy.
- Deans, A. (toim.) 2010. *Suuri äitiyskirja*. Helsinki: Perhemediat Oy.
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2009. Huoli puheeksi -Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 12-19. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1. 14.4.2014.
- Gerhardt, S. 2007. *Rakkaus ratkaisee varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle*. Helsinki: Edita.
- Hasunen, K., Kalavainen, M., Keinonen, H., Lagström, H., Lyytikäinen, A., Nurttila, A., Peltola, T. & Talvi, S. 2004. Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.ravitsemusneuvottelukunta.fi/attachments/vrn/lapsi.perhe.ruoka.pdf>. 23.3.2014.
- Hautamäki, A. 2001. Kiintymyssuhdeteoria: teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen*. Helsinki: WSOY, 13-59.
- Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaislapsuuden tunne- ja käyttäytymisen kehitys*. Helsinki: WSOYpro, 29-69.
- Hautamäki, A., Hautamäki, L., Maliniemi-Piispanen, S. & Neuvonen, L. 2008. Kiintymyssuhteen välittyminen kolmessa sukupolvessa - äidinäitien paluu? *Psykologia* (6), 421-441. http://sockom.helsinki.fi/fiss/Hautamaki_Psykologia_6_2008.pdf. 23.3.2014.
- Heikkinen, T. & Luutonen, S. 2014. Äidin masennuksen hoito raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen. *Terveysportti*. [http://www.terveysportti.fi/tietopalvelu.karelia.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=duo10942&p_haku=raskaudenaikainen%20masennus](http://www.terveysportti.fi/tietopalvelu/karelia.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=duo10942&p_haku=raskaudenaikainen%20masennus). 23.2.2014.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, H. 2011. *Isä syntymässä. Vauvan odotus, syntymä ja hoito*. Helsinki: Tammi.
- Honkanen, K. 2011. *Perheiden kokemus yhdessäolosta ja ihokontaktista vanhemman ja lapsen välillä keisarileikkauksen jälkeen leikkausosastolla*. Tampereen yliopisto, Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede. Pro

- gradu -tutkielma. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84156/-gradu06363.pdf?sequence=1>. 9.3.2014.
- Howe, D. 2011. Attachment across the Lifecourse -A Brief Introduction. New York: Palgrave Macmillan.
- Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Helsinki: Finn Lectura.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro.
- Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä. 2013. Äitiysneuvolaopas - suosituksia äitiysneuvola toimintaan 29/2013. Teoksessa Klemetti, R. & Hakulinen-Viitanen, T. (toim). Äitiysneuvolaopas. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024-/110521/THL_OPA2013_029_verkko.pdf?sequence=1. 20.4.2014.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2014a. Hoitotyön koulutusohjelma. Opetussuunnitelma. Sairaanhoidaja. https://soleops.karelia.fi/opsnet/disp/fi/ops_OpetTapTeks/tab/tab/sea?opettap_id=179083357&stack=push. 7.5.2014.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2014b. Hoitotyön koulutusohjelma. Opetussuunnitelma. Terveystutkija. https://soleops.karelia.fi/opsnet/disp/fi/ops_OpetTapTeks/tab/tab/sea?opettap_id=179086927&stack=push. 7.5.2014.
- Karevaara, S. 2009. Moodlen perusteet. Opettajan ja opiskelijan opas. Helsinki: Finn Lectura.
- Karevaara, S. 2013. Moodle 2. Helsinki: Finn Lectura.
- Keltikangas-Järvinen, L. & WSOY. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. & WSOY. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Keränen, V. & Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Jyväskylä: WSOYpro / Docendo.
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. 2010. Kenguruhoito. <http://www.ksshp.fi/Public/default.aspx?contentid=2846&nodeid=24790>. 9.5.2014.
- Koli, H. 2003. Oppimisprosessin ohjaus uusissa oppimisympäristöissä. Teoksessa Kotila, H. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita, 153–169.
- Kopiosto ry. 2013. Kopiraitti. Linkittäminen. http://www.kopiraitti.fi/tietoverkot_ja_tekniikka/internet_hyodyntaminen/fi_FI/linkittaminen/. 2.5.2014.
- Koskimies, R. 2002. Asiantuntijan esiintymistaito - Onnistuneen esityksen kulmakivet. Helsinki: Finn Lectura.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Moore, E.- R., Anderson, G.-C. & Bergman, N. 2009. Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants (Review). The Cochrane Collaboration, 1 & 5-10. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD003519.pub2/pdf/standard>. 9.3.2014.
- Nevgi, A. & Tirri, K. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Niela, H. 2010. Äidin ja vastasyntyneen merkityksellinen ensikontakti. Kättilölehti - tidskrift för barnmorskor 115 (1), 6-7.
- Nissinen, P. 2003. Verkkovälitteinen opetus ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kotila, H. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita, 222–238.

- Paavilainen, E. & Mäkelä, J. 2011. Lapsen kaltoinkohtelun tunnistaminen ja varhainen puuttuminen. Teoksessa Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. (toim.) Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 141–145. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/c0383a69-f643-4d70-bc03-09c6f86cd89b>. 8.5.2014.
- Pajulo, M. & Kalland, M. 2006. Uutta ajattelua päihdeongelmaisten äiti-vauvaparien hoidossa. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 122 (21), 2603–11. http://www.terveysportti.fi/tietopalvelu.karelia.fi/-dtk/ltk/koti?p_artikkeli=duo96086&p_haku=p%C3%A4ihde%20ja%20vauva. 8.5.2014.
- Punamäki, R. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 95–114.
- Puura, K. 2003. Terveystarkastaja varhaisen vuorovaikutuksen tukijana. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 475–487.
- Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutus. Teoksessa Deufel, M. & Montonen, E. (toim.) Onnistunut imetys. Helsinki: Duodecim, 24–30.
- Puura, K. & Hastrup, A. 2011. Varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelu VaVu. Teoksessa Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. (toim.) Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 97–103. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/c0383a69-f643-4d70-bc03-09c6f86cd89b>. 8.5.2014.
- Ranta, P. & Rytkönen-Suontausta, T. 2011. Mitä ovat oppimisalustat, mikä on Moodle? Itä-Suomen yliopisto. <https://wiki.uef.fi/pages/viewpage.action?pagelId=15008093>. 2.4.2014.
- Schulman, M. 2003. Vauvahavainnointi. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 70–82.
- Schulman, M. 2011. Vauvahavainnointi koulutuksen ja kliinisen työn osana. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 125–146.
- Sears, W. & Sears, M. 2008. Kiintymysvanhemmuuden kirja. Onnellisen vauvan hoito-opas. Helsinki: Green Spot.
- Siltanen, M. 2014. Lapsena koettu kiintymys kantaa läpi elämän. Yle. http://yle.fi/uutiset/lapsena_koettu_kiintymys_kantaa_lapi_elaman/6548187. 4.5.2014.
- Silvén, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet – polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 65–89.
- Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2003a. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92–106.

- Sinkkonen, J. 2003b. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 261–267.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria -tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. *Duodecim* 120 (15), 1866 -1873.
- Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf. 23.3.2014.
- Spock, B. 1990. Vanhemmuus. Juva: WSOY.
- Stern, D. 1982. Ensimmäinen ihmissuhde. Jyväskylä: Gummerus.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Meille tulee vauva. Opas vauvan odotukseen ja hoitoon. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/91b28f35-747e-43ac-9c11-e673c850cf79>. 23.3.2014.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014a. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Neuvolatyön tukena käytettäviä lomakkeita. [http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_neuvolatyohon#Varhaista_vuorovaikutusta_tukeva_haastattelu\(Vavu\)](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_neuvolatyohon#Varhaista_vuorovaikutusta_tukeva_haastattelu(Vavu)). 15.4.2014.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014b. Varhainen vuorovaikutus (VaVu). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/ohjeet/menetelmat/psykososiaalinen/vavu. 23.3.-2014.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2014c. Imeväisikäisen ravitsemus. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/ravitsemustietoa/suomalaiset/imevaisikaiset. 25.4.2014.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014d. Lastenneuvolakäsikirja. Kenguruhoito. http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/tietopaketit/imetys/keskoset/kenguruhoito. 9.5.2014.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuovila, P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–76.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 30.1.2014.
- Tyni, H., Salonen, A.H., Aho, A.L. & Kaunonen, M. 2013. Äidin vauvakeskeisyys vanhemmuuden varhaisvaiheessa. *Tutkiva Hoitotyö* 11 (2), 4-13.
- Vainionpää, J. 2006. Erilaiset oppijat ja oppimateriaalit verkko-opiskelussa. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis* 1133. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Vau.fi-verkkopalvelu. 2012. Raskausviikot. <http://www.vau.fi/raskaus/Raskausviikot/>. 23.3.2014.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Väisänen, L. 2002. Raskaus muuttaa naisen mieltä ja maailmaa. Helsinki: Kirjapaja.
- Väestöliitto. 2014. Ultraäänitutkimukset. <http://www.vaestoliitto.fi/perinnollisyys/-perinnollisyysneuvonta/sikiotutkimukset/ultraaanitutkimukset/>. 20.4.2014.
- World health organization 2003. Kangaroo mother care a practical guide. <http://whqlibdoc.who.int/publications/2003/9241590351.pdf?ua=1>. 9.5.2014.
- World health organization. 2014. Breastfeeding. <http://www.who.int/topics-breastfeeding/en/>. France. 23.3.2014.
- Yle uutiset. 2013. Uusi keksintö tarjoaa vaihtoehdon keskoskaapille. http://yle.fi/uutiset/uusi_keksinto_tarjoaa_vaihtoehdon_keskoskaapille/6630293. 7.5.2014.
- Yu, C.-Y., Hung, C.-H., Chan, T.-F., Yeh, C.-H. & Lai, C.-Y. 2011. Prenatal predictors for father–infant attachment after childbirth. Journal of clinical nursing (21), 1577-1583. <http://web.ebscohost.com/tietopalvelu.karelia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4f761128-9d93-47af-ba01-4dae93270983%40sessionmgr114&vid=1&hid=126>. 27.11.2013.

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Karelia-ammattikorkeakoulu
Toimeksiantajan edustaja:	Rosell Susanna
Osoite:	Tikkarinne 9, 80200 Joensuu
Puhelinnumero:	050 373 8458
Sähköposti:	susanna.rosell@karelia.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Hoitotyön koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	Kakkonen Sari 1101347 Pesonen Tiina 1101350
Puhelinnumero:	Sari: 040 716 9226, Tiina: 040 716 1968
Sähköposti:	sari.kakkonen@edu.karelia.fi, tiina.pesonen@edu.karelia.fi

Toimeksiannon kuvaus	
Aihe	Lapsen ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen kehittyminen
Toteutusmuoto	Toiminnallinen
Aikataulu	Syksy 2014
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	Opinnäytetyöstä aiheutuvat kustannukset ovat vähäisiä kopiointi- ja postituskustannuksia. Kustannusvastuu on meillä.

Toimeksiantajan sitoumukset	
Toimeksiantajalle ei tule rahallisia kustannuksia. Toimeksiantaja antaa asiantuntija ohjausta, lehtori Tarja Ruokonen. Toimeksiantajalla on muokkaus- ja käyttöoikeudet opinnäytetyömme tuotokseen.	

Opiskelijan sitoumukset	
Laadimme Karelia- ammattikorkeakoululle opetuskäyttöön Moodle -kurssin opinnäytetyömme tuotoksena. Sitoudumme, että opinnäytetyömme valmistumisaika on syksy 2014. Noudatamme opinnäytetyössämme eettisiä periaatteita ja opinnäytetyön ohjeistuksia. Tekijänoikeudet säilyvät meillä tuottamaamme opetusmateriaaliin.	

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Raija Latvala

Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	

Allekirjoitukset	
Päiväys 26.2.2014	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys Sari Kakkonen Tiina Pesonen
Päiväys 17.2.2014	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys Susanna Rosell Johtaja
Päiväys 26.2.2014	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys Raija Latvala RAIJA LATVALA

Opinnäytetyön eteneminen

	OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN
Maaliskuu 2013	Opinnäytetyön starttipäivä Sopiminen opinnäytetyön työstämisestä parityönä
Huhtikuu 2013	Opinnäytetyön aiheen valinta Alkuperäisen opinnäytetyön toimeksiantaja selvillä
Toukokuu 2013	Alkuperäisen opinnäytetyön toimeksiantajan tapaaminen
Elokuu 2013	Opinnäytetyö 1-info Alkuperäisen toimeksiantajan tapaaminen Uuden toimeksiantajan ja opinnäytetyön aiheen etsiminen
Syyskuu 2013	Opinnäytetyöaiheen ja toimeksiantajan vaihto Opinnäytetyön tiedonhaun tuntien hyödyntäminen Ensimmäinen opinnäytetyön pienryhmäohjaus Tietoperustan etsiminen Tutustuminen julkaistuihin opinnäytetöihin Toiminnalliseen opinnäytetyöhön perehtymistä
Lokakuu 2013	Opinnäytetyön aihe suunnitelman kirjoittamista Toinen opinnäytetyön pienryhmäohjaus Tietoperustan etsimistä ja aiheeseen tutustumista laajemmin
Marraskuu 2013	Kolmas opinnäytetyön pienryhmäohjaus Tutkimuksien hankkimista
Joulukuu 2013	Neljäs opinnäytetyön pienryhmäohjaus Tietoperustan kirjoittamista Hyväksytty opinnäytetyösuunnitelma,
Tammikuu 2014	Opinnäytetyö 2 –info Tietoperustan kirjoittamista Tuotoksen suunnittelua Toimeksiantajan tapaaminen Opinnäytetyön toimeksiantosopimuksen täyttäminen
Helmikuu 2014	Viides opinnäytetyön pienryhmäohjaus Opinnäytetyön toimeksiantosopimuksen allekirjoittaminen Tietoperustan laajentaminen Tuotoksen suunnittelua Kuudes opinnäytetyön pienryhmäohjaus
Maaliskuu 2014	Tietoperustan hiomista Seitsemäs opinnäytetyön pienryhmäohjaus Tuotoksen sisällön laatimista
Huhtikuu 2014	Tietoperustan viimeistelyä Tuotoksen kokoaminen Kahdeksas opinnäytetyön pienryhmäohjaus Opinnäytetyö 3 -info.
Toukokuu 2014	Tuotoksen esitelmä ja arviointi Tuotoksen viimeistelyä
Elokuu 2014	Raportin viimeistelyä Kypsyysnäytteeseen ilmoittautuminen
Syyskuu 2014	Kypsyysnäytteen suorittaminen Opinnäytetyön palauttaminen arvioitavaksi

Opinnäytetyön tuotoksen arviointikysymykset

1. Onko aihe mielestäsi tärkeä?
2. Onko oppimateriaali sisällöltään ajankohtaista ja luotettavaa?
3. Onko oppimateriaalissa käsitelty asiaa tarpeeksi kattavasti?
4. Onko luodun oppimateriaalin käyttäminen Moodle 2 -oppimisympäristössä helppoa
5. Onko oppimateriaalissa hyödynnetty tarpeeksi erilaisia oppimistyylejä? Miten tätä voisi kehittää?
6. Ovatko PowerPoint-esitykset visuaaliselta ulkonäöltään miellyttäviä? Jos ei, miten kehittäisit visuaalista ilmettä?
7. Onko PowerPoint-esityksen sisältö ymmärrettävää? Jos ei, niin mikä teki sisällöstä epäselvän?
8. Onko oppimateriaaleissa yhdessä asiakokonaisuudessa sopivasti tietoa? Jos ei, niin onko tietoa liikaa vai liian vähän?
9. Miten koet Case-tilanteiden hyödyntävän oppimista? Koitko keskustelualueen tukevan Case-tilanteiden pohdintaa?
10. Tukivatko linkit oppimistasi?
11. Mitä hyvää oppimateriaaleissa oli?
12. Mitä kehitettävää oppimateriaaleissa oli?

Moodle 2 -verkko-oppisympäristön oppimateriaalin runko

Vauvan ja vanhemman välinen kiintymyssuhde ja sen tukeminen

Oppimateriaali koostuu neljästä eri teemasta, joita ovat kiintymyssuhde, vanhemmuus, raskausaika ja imeväisikä. Teemoihin sisältyy aiheeseen johdattelevia kysymyksiä, PowerPoint-esityksiä, Case-tilanteita ja aiheeseen johdattelevia linkkejä. Kaikki oppimateriaalissa käytetty aineisto pohjautuu opinnäytetyön teoriaosuuteen. Oppimisympäristössä käytetyt kuvat on otettu ClipArtistista.

Osaamistavoitteet:

- Opiskelija tutustuu eri kiintymyssuhdemalleihin ja pohtii niiden merkitystä vauvan ja aikuisen elämässä.
- Opiskelija oppii tukemaan vanhemmuutta ja parisuhdetta.
- Opiskelija harjaantuu havainnoimaan raskausaikana kiintymyssuhteeseen vaikuttavia tekijöitä.
- Opiskelija ymmärtää varhaisen vuorovaikutuksen merkityksen vauvan ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen kehittämisessä.
- Opiskelija oppii tukemaan vauvan ja vanhempien välisen varhaisen vuorovaikutuksen ja turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä.

1. Kiintymyssuhde

Pohdittavaksi:

- Millaiseksi koet oman kiintymyssuhteesi vanhempiisi?
- Miten koet kiintymyssuhteen vaikuttavan elämäsi ihmissuhteisiin?

Kiintymyssuhdeteoria (PowerPoint) (Liite 6)

Keskustelualue Case-tilanteesta 1 (Liite 5)

2. Vanhemmuus

Pohdittavaksi

- Millaisia kokemuksia tai ajatuksia sinulle herää vanhemmuudesta?
- Millainen on mielestäsi hyvä parisuhde?

Moodle 2 -verkko-oppisympäristön oppimateriaalin runko

Vanhemmuus ja sen kehittyminen (PowerPoint) (Liite 7)

Vanhemmuus ja parisuhde (PowerPoint) (Liite 7)

Keskustelualue Case-tilanteista 2 & 3 (Liite 5)

3. Raskausaika

Pohdittavaksi

- Miten ajattelet äidin ja isän odotusajan eroavan toisistaan?
- Millaiseksi ajattelet raskausajan vuorovaikutuksen vanhempien ja sikiön välillä?

Kiintymyssuhde raskausaikana (PowerPoint) (Liite 8)

Raskausajan vuorovaikutus ja aistien kehittyminen (PowerPoint) (Liite 8)

Keskustelualue Case-tilanteista 4 & 5 (Liite 5)

4. Imeväisikäinen

Pohdittavaksi

- Millaista ajattelet arjen vauvan kanssa olevan?
- Mitä tarpeita ajattelet vauvalla olevan?

Vastasyntynyt ja hänen vanhempansa (PowerPoint) (Liite 9)

Vauvan tarpeisiin vastaaminen (PowerPoint) (Liite 9)

Kiintymyssuhde ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen (PowerPoint) (Liite 9)

Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen haasteet (PowerPoint) (Liite 9)

Keskustelualue Case-tilanteista 6, 7 & 8 (Liite 5)

Case-tilanteet

Case 1

1-vuotiaalle Eetulle on noussut korkea kuume ja hän koskettelee levottomasti korvaansa. Vanhemmat ovat huolestuneita Eetun voinnista ja päättävät käyttää Eetua päivystävän sairaanhoitajan vastaanotolla. Vastaanotolla Eetu vierastaa sairaanhoitajaa ja hakee turvaa vanhemmistaan. Ensin Eetu pyrkii äitinsä syliin. Eetu ei kuitenkaan rauhoitu tähän vaan hän alkaa lyödä äitiään. Äiti närkehtyy tästä ja laskee Eetun takaisin maahan. Seuraavaksi Eetu lähestyy isäänsä ja pyrkii päästä hänen syliin. Isä ottaa Eetun syleiltäväkseen ja Eetu rauhoittuu nopeasti.

- Pohdi millainen kiintymyssuhde Eetulla on vanhempiinsa? ja miten ne eroavat toisistaan?

Case 2

24-vuotias Liisa on saanut tietää olevansa raskaana avopuolisolleen Mikolle. Mikko täytti juuri 25 vuotta ja on vakituisessa työssä rakennusosalalla. Mikko ja Liisa ovat olleet yhdessä neljä vuotta, ja raskaus on molemmille iloinen yllätys. Kummallakaan ei ole ennestään lapsia. Ensimmäisellä neuvolakäynnillä Liisa ja Mikko pohtivat, mitä kaikkea vanhemmuus tuo tullessaan. Tulevat vanhemmat muistelevat ja puhuvat omista lapsuusmuistoistaan. Neuvolassa Mikko kertoo oman isänsä kuolleen hänen ollessa 10-vuotias. Asia ei enää paina Mikon mieltä, vaikka isää onkin välillä ikävä.

- Pohdi, miten voit tukea Mikon ja Liisan vanhemmuuden kehittymistä raskauden alkuvaiheessa? Mitä kaikkea uutta vanhemmuus tuo perheen elämään?
- Miten lapsuusmuistot voivat vaikuttaa tulevaan vanhemmuuteen?

Case-tilanteet

Case 3

Jenna ja Raimo ovat kaksikuukautisen Anne-vauvan vanhempia. Anne on heidän ensimmäinen lapsensa. Vanhemmat tulevat yhdessä Annen kanssa neuvolaan. Neuvolassa Jenna kertoo olevansa tyytymätön Raimon vähäiseen panostukseen kotitöitä kohtaan. Raimo itse kertoo olevansa väsynyt työpäivän jälkeen, eikä silloin jaksa enää keskittyä kotitöihin. Raimo tuo neuvolassa esille myös vähentyneen kahdenkeskisen ajan, kun Jenna keskittyy vain Annen hoitamiseen.

- Pohdi, miten vanhempien elämä muuttuu lapsen synnyttyä?
- Mieti, miten tukisit Jennan ja Raimon parisuhdetta uudessa tilanteessa?

Case 4

Liisa on ollut viisi kuukautta raskaana. Nyt he ovat tulleet yhdessä Mikon kanssa neuvolakäynnille. Raskaus on sujunut pientä väsymystä ja pahoinvointia lukuun ottamatta hyvin. Liisa kertoo Mikon kanssa ostaneensa tulevalle vauvalle vaunut ja hieman vaatteita. Mikko on myös aloittanut remontoimaan vauvan tulevaa huonetta. Neuvolassa Mikko ja Liisa kertovat tutkineensa kummankin lapsuuden kuvia. Yhdessä he ovat miettineet, miltä heidän vauvansa voisi näyttää.

- Pohdi, millaisia mielikuvia tulevilla vanhemmilla on vauvasta ja miten mielikuvat vaikuttavat prenataaliseen kiintymykseen?
- Mieti, miten voisit ottaa puheeksi mielikuvia tulevasta vauvasta vanhempien kanssa?

Case-tilanteet

Case 5

Liisa ja Mikko tulevat neuvolaan Liisan ollessa viimeisellä kolmanneksella raskana. Mikko kertoo neuvolassa tuntevansa olonsa hieman epävarmaksi vauvan tuoman elämänmuutoksen vuoksi. Hän kertoo myös kokevansa olonsa ulkopuoliseksi Liisan raskaudessa. Mikon mielestä on hieman hankalaa ajatella, että kohta maailmaan syntyy heidän pieni vauvansa.

- Pohdi, miten voit tukea ja saada Mikkoa osallistumaan enemmän raskauteen?
- Mieti, millaisilla keinoilla voit tukea raskausajan vuorovaikutusta vauvan ja vanhempien välillä?

Case 6

Liisa on juuri synnyttänyt terveen tyttövauvan. Synnytys sujui normaalisti, ja se oli vanhemmille positiivinen kokemus. Nyt koko perhe iloitsee ensimmäisistä yhteisistä hetkistä. Vanhemmat ovat innoissaan vauvasta ja haluavat aktiivisesti hoitaa häntä. Mikon raskausajan epävarmuus ja ulkopuolisuuden tunne eivät enää vaivaa tuoretta isää.

- Mieti, miten voit hoitoalan ammattilaisena tukea Liisan, Mikon ja vauvan välistä varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta?
- Millaisia vinkkejä antaisit vanhemmille, kun he pääsevät vauvan kanssa kotiin? Mitä kertoisit vauvan ensimmäisen elinvuoden tarpeista?

Case-tilanteet

Case 7

Saara ja Janne ovat kahdeksankuukautisen Markuksen vanhemmat. Koko perhe kävi neuvolassa viimeksi Markuksen ollessa puolivuotias. Edellisellä kerralla terveydenhoitaja jäi miettimään Saaran ja Jannen parisuhteen vointia, ja sen vaikutusta perheen elämään. Janne oli juuri menettänyt työpaikkansa ennen edellistä neuvolakäyntiä, ja työttömyys tuntui vaivaavan koko perhettä. Neuvolassa Markus oli viimeksi levoton ja itkuinen. Kun Saara yritti kysyä neuvoa Markuksen itkuisuuteen, Janne keskeytti Saaran ja vähätteli hänen huolta. Jannella tuntui myös olevan kova kiire kotiin. Kaikkiaan terveydenhoitajalle jäi tunne, etteivät perheen asiat ole kunnossa. Tällä kertaa Saara ja Markus saapuivat neuvolakäynnille kahdestaan.

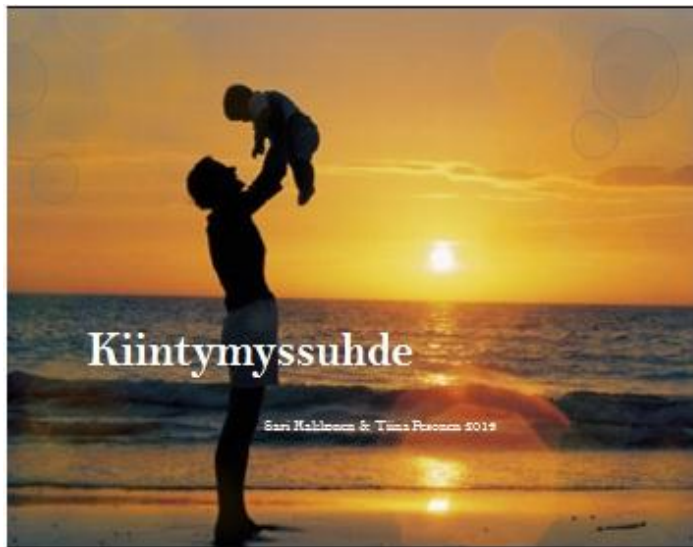
- Pohdi, miten terveydenhoitaja voisi neuvolakäynnillä ottaa puheeksi edellisellä käynnillä tekemänsä havainnot?
- Mieti, miten perheen ongelmat voivat vaikuttaa Markuksen kasvuun ja kehitykseen? Millaista tukea perhe saattaisi tarvita?

Case 8

Anna ja Ville ovat saaneet ensimmäisen vauvansa. Villellä on ollut huoli jo raskausaikana Annan päihteidenkäytöstä. Ville ei itse käytä ollenkaan päihteitä. Annan päihteidenkäytön vuoksi vauva on joutunut teho-osastolle hoitoon. Anna on vielä synnytyksestä kipeä ja ei tämän vuoksi voi olla vauvansa luona. Ville sen sijaan on innokas hoitamaan vauvaa.

- Pohdi, miten tuet kiintymyssuhteen kehittymistä äidin ja vauvan välillä?
- Mieti, millaisia neuvoja antaisit isälle varhaisen vuorovaikutuksen tueksi?

Kiintymyssuhde (PowerPoint -esitys)

Kiintymyssuhde

- o Tunnesidoksen perimmäisenä tarkoituksena on pitää kiintymyksen kohde lähellä.
- o Kiintymyssuhteen muodostuminen toiseen ihmiseen on vauvan eloonjäämisen perusedellytys.
- o Vauvalla tulee olla vähintään yksi turvallinen kiintymyssuhde. -> turvaa kehityksen
- o Kiintymyssuhde toimii perustana kaikkiin myöhempiin ihmissuhteisiin.
- o Vauva muodostaa ensimmäiset kiintymyssuhteet vanhempiinsa.
- o Vauva tuntee olonsa turvalliseksi vanhemman ollessa läsnä.

Kiintymyssuhdeteoria

- o John Bowlby kehitti teorian 1950-luvulla.
- o Bowlby pohjasi ajatuksia eläinten leimautumiseen.
- o Tarkoituksena oli selvittää vauvan varhaisvuosien kehitystä ja käyttäytymistä.
- o Teoria on antanut pysyviä malleja vanhemman ja vauvan välisen kiintymyssuhteen arvioimiseen ja luokitteluun.
- o Mary Ainsworth tutki kiintymyssuhdeteoriaa yhdessä Bowlbyn kanssa.
- o Myöhemmin Ainsworth kehitti vierastilanne -menetelmän.

Vierastilanne -menetelmä

- o Menetelmällä arvioidaan vauvan kiintymyksen laatua vanhempaan.
- o Menetelmän tarkoitus on selvittää yksilölliset erot kiintymyssuhteen muodostumisessa.
- o Tutkimus toteutettiin yksivuotiaille vauvoille vuonna 1978.
- o Tarkoituksena oli saada tietoa, kuinka lapsi reagoi joutuessaan äidistä eroon ja kuinka hän turvautuu äitiinsä.

Vierastilanne -menetelmä

Tutkimuksen kulku

- o Vauva huoneessa äitinsä kanssa
- o Vieras tulee leikkihuoneeseen
- o Äiti lähtee huoneesta
- o Äiti tulee takaisin, vieras lähtee
- o Äiti lähtee huoneesta
- o Vieras tulee takaisin
- o Vieras lähtee, äiti tulee takaisin

Huoneessa olevat henkilöt

- o Vauva ja äiti
- o Vauva, äiti ja vieras
- o Vauva ja vieras
- o Vauva ja äiti
- o Vauva yksin
- o Vauva ja vieras
- o Vauva ja äiti

Kiintymyssuhdemallit

- o Kehitetty vierastilanne -menetelmän pohjalta.
- o Kiintymyssuhdemallit kertovat, miten lapsen tarpeisiin on vastattu ja millainen suhde vauvalla on vanhempiinsa.
- o Kiintymyssuhdemallit jaetaan turvallisesti ja turvattomasti kiintyneisiin.
  - o Turvaton kiintymyssuhde jaetaan välttelevään, ristiriitaiseen ja jäsentymättömään kiintymyssuhteeseen.

Kiintymyssuhde (PowerPoint -esitys)

Turvallinen kiintymyssuhde

- o Vauva ikävöi äitiä, jos äiti lähtee huoneesta. Äidin palatessa vauva on iloinen ja rauhoittuu.
- o Vauva hakee vanhemmaltaan läheisyyttä, kun hän tuntee olonsa turvattomaksi. → Vauva luottaa, että turva on aina saatavilla.
- o Vauva tuo esiin tunteilansa.
- o Vanhemmilla on herkkyyttä vastata vauvan tarpeisiin tarpeeksi nopeasti ja tulkita vauvan viestit oikein.
- o Vauva hakee jatkuvasti kontaktia vanhempiinsa.

Välttelevä kiintymyssuhde

- o Vauva ei ilmaise suuria tunteita vanhempien lähtiessä tai palatessa. → Vauva on välinpitämätön, välttelee kontaktia ja ei pyri syliin.
- o Vauva voi hakeutua tuntemattomien ihmisten luo, vaikka vanhemmat eivät ole paikalla.
- o Vauva on oppinut, ettei isä tai äiti halua vastata hänen läheisyyden tarpeeseen.
- o Vauva kokee, että kielteisiä tunteita ei saa näyttää.
- o Usein välttelevästi kiintyneen vauvan vanhemmilla ei ole herkkyyttä reagoida ja vastata lapsen viesteihin.

Ristiriitainen kiintymyssuhde

- o Välillä vauva kaipaa vanhempansa, mutta vanhemman palatessa vauva voi reagoida sylissä esimerkiksi potkien tai lyöden. → Vauva ei rauhoitu helposti.
- o Vauva on oppinut, että vanhempien käytös häntä kohtaan vaihtelee ja on ristiriitaista.
- o Vuorovaikutus tapahtuu vanhempien mielen mukaisesti.
- o Vanhemmat vastaavat tarpeisiin epä johdonmukaisesti.

Jäsentymätön kiintymyssuhde

- o Myöhemmin havaittu kiintymyksen muoto.
- o Vauva kokee pelkoa vuorovaikutustilanteissa vanhempiensa kanssa, vaikka hakeekin heistä turvaa.
- o Vauva ei osaa toimia vuorovaikutustilanteissa ja on usein hämmentynyt.
- o Turvattomassa tilanteessa vauva voi jäähmettyä täysin paikalleen.
- o Vauvan on hankala kehittää selkeää käyttäytymistapaa.
- o Vauva sopeutuu täysin toisen tarpeisiin eikä pysty kehittämään omien tarpeidensa mukaisesti.

Kiintymyssuhde siirtyy sukupolvelta toiselle

- o Vuonna 2008 tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että välttelevä kiintymyssuhde on äidinäidillä, isillä ja kolmivuotiailla lapsilla yleisin kiintymyssuhdemalli.
- o Vauvan ollessa vuoden ikäinen 42 %:lla perheistä kiintymyssuhde säilyi yhtäläisenä kolmen sukupolven yli. Lapsen ollessa kolmevuotias, yhtäläisyys oli 47 %.
- o Turvallisesti kiintyneitä oli yksivuotiaana 29 % ja kolmivuotiaana 27 %.

Lähteet

- o Kuvat: ClipArt
- o Bowlby, J. 1991, Attachment and loss: Volume 1 Attachment. England: Penguin Books.
- o Bowlby, J. 1980, Attachment and loss: Volume 3 Loss. England: The Hogarth Press.
- o Broden, M. 2006, Raskausajan mahdollisuudet. Helsinki: Therapioita200.
- o Hautamäki, A. 2001, Kiintymyssuhteiden teoria yksilön kiintymyskäyttäytymisenä. Teoksessa: Kiintymyssuhteiden kehitys ja merkitys kehitykselle. Toimittajat: Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 12-59.
- o Hautamäki, A. 2011, Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa: Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnetilat ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 29-59.
- o Hautamäki, A., Hautamäki, L., Mäkinen-Piipponen, S. & Neuvonen, L. 2008, Kiintymyssuhteiden välittyminen kolmessa sukupolvessa - äidinäidin paluut? Psykologia (6), 431-441. http://sookom.helsinki.fi/fax/Hautamaki_Psykologia_6_2008.pdf. 13.3.2014.
- o Howe, D. 2011, Attachment across the lifespan - A Brief Introduction. New York: Palgrave Macmillan.
- o Sinkkonen, J. 2003a, Lapsen kiintymyssuhteiden syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa: Niemelä, P., Sillala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92-105.
- o Sinkkonen, J. 2004, Kiintymyssuhteiden teoria - tutkimusnäkökulmasta käytännön sovellukseen. Duodecim 120 (12), 1556 -1573.

Vanhemmuus (PowerPoint -esitykset)

Vanhemmuuden kehittyminen

- ☐ Vanhemmuus on ihmissuhde, joka muodostuu lapsen ja vanhemman välille.
- ☐ Vanhemman ja vauvan välisessä ihmissuhteessa oleellista on, että vauvan tarpeet tulevat huomatuiksi ja huomioituiksi.
- ☐ Vanhemmuus tarjoaa äidille ja isälle mahdollisuuden kasvaa ja kypsyä ihmisinä.
- ☐ Vanhemmuus on iso elämänmuutos, joka herättää äidissä ja isässä monenlaisia ajatuksia.
- ☐ Uutinen tulevasta vauvasta voi olla vanhemmille esimerkiksi toivottu asia tai iso yllätys.

- ☐ Raskaustestin näyttäessä positiivista tulosta voi tuleva isä kokea jopa järkytyksen tunteita.

*"Olen kuulemma sanonut vain että
"Oikeestiko?" Enkä sitten Outin
kertoman mukaan sanonut mitään
neljänkymmenen minuuttia.
Itselläni ei ole mitään
muistikuvaa kommentistani,
sen vaan muistan notta se mäsähti
kuin metrin halko se uutinen."*

- ☐ Isyyteen reagoiminen riippuu miehen aikaisemmista kokemuksista ja nykyisestä elämäntilanteesta.

- ☐ Mies valmistautuu isyyteen myötäelämällä odottavan puolisonsa tunteita ja kokemuksia.

- ☐ Miehellä saattaa herätä paljon kysymyksiä odotusaikaan ja isyyteen liittyen.

- ☐ Hän voi miettiä esimerkiksi, miten he tulevat pärjäämään tai osaako hän hoitaa ja rakastaa vauvaa.

- ☐ Raskausaikana on normaalia, että vanhemmat kokevat epärointiä omien taitojensa tai muiden asioiden suhteen.

- ☐ Ajatuksista on hyvä puhua muiden kanssa, eikä potea syyllisyyttä.

- ☐ Asioiden pohtiminen kehittää vanhemmaksi kypsymisen prosessia.

Seuraavat asiat vaikuttavat äidin ja isän vanhemmuuden kehittymiseen ja siihen suhtautumiseen.

- Lapsuuden kokemukset
- Mielikuvat vanhemmuudesta
- Yhteiskunnan odotukset
- Työelämä
- Taloudellinen tilanne
- Lapsen ominaisuudet

Vanhemmuus (PowerPoint -esitykset)

Lapsuuden kokemukset

- Vanhemmuus muodostuu henkilön aikaisemmista ihmissuhdekokemuksista.
- Vanhemmat jakavat keskenään mietteitä lapsuuden kokemuksistaan ja kasvatusmalleista.
- Vanhemmat luovat molempien lapsuuden kokemusten perusteella yhteisen kasvatusmallin.
- Vanhemmuus ei mene täysin mallien mukaan, vaan se on jatkuvaa oppimista.

Vanhemmuus & kiintymyssuhde

- Uuden vanhemman valmius hoivata syntynyttä vauvaa ei ole itsestään selvä asia.
- Vanhempien tulee kasvaa psyykkisesti äidiksi ja isäksi.
- Vanhemmuuden roolin omaksuminen ja vanhemmaksi kasvaminen ei tapahdu hetkessä.
- Vanhempien tulee tarjota vauvalleen pysyvä turvallinen ihmissuhde vähintään ensimmäisen ikävuoden ajan. → Näin vauva kykenee kehittämään riittävän kiinteän ihmissuhteen hoitajaansa.

- Molemmat vanhemmat pystyvät muodostamaan vauvaansa yhtä vahvan siteen, mutta tämä edellyttää pysyvää vuorovaikutusta vauvan kanssa.
- Alle vuoden ikäinen ei pysty hahmottamaan aikaa. → Vauva ei kykene pitämään mielessään ensisijaista hoitajaansa, jos hän joutuu olemaan pitkään tai toistuvasti erossa hoitajastaan.
- Ero voi heikentää vauvan mahdollisuutta kehittää turvallinen kiintymyssuhde vanhempiinsa.
- Jos vauva ja vanhempi joutuvat olemaan erossa pitkiä aikoja, se voi heikentää äidin tai isän sitoutumista vanhemmuuteen.

Vanhemmuuden tukeminen

- Hoitoalan ammattilaiset tukevat uusia vanhempia siirtymään vanhemmuuden rooliin.
- Säännöllisten neuvolakäyntien lisäksi isä ja äiti voivat saada tukea vanhemmuuteensa perhevalmennuksista tai vertaistuesta.
- Neuvolatyöskentely edellyttää ammattilaiselta vuorovaikutustaitoja sekä vanhempien että lapsien kanssa.
- Ammattilainen voi tukea äidin ja isän vuorovaikutustaitoja kannustamalla ja antamalla positiivista palautetta havainnoimastaan kanssakäymisestä vauvan kanssa.
- Ammattilaisen tehtävänä on tukea vanhempia huomaamaan, miten tärkeitä he ovat vauvalle.

- Perheen elämäntilanne ja voimavarat muuttuvat vauvan synnyttyä.
- Perheen sisäiset voimavarat, kuten hyvä parisuhde, vanhempien koulutus ja myönteinen kuva itsestä, auttavat luomaan turvallisen suhteen vauvaan.
- Ulkoiset voimavarat, kuten sukulaisilta tai vertaistuesta saatu apu, vahvistavat myös perheen jaksamista.

- Uudessa tilanteessa väsymys, epävarmuus vanhemmuudessa sekä vanhempien yhteisen ajan niukkuus voi kuormittaa perhettä ja voimavaroja.
- Hoitoalan ammattilainen voi kannustaa perheitä tunnistamaan ja lisäämään voimavaroja.
- Keskusteleminen ammattilaisen kanssa voi auttaa vanhempia huomaamaan, etteivät he ole yksin ongelmansa kanssa.
- Tärkeintä on saada vanhemmat tunnistamaan omat vahvuutensa ja kannustaa heitä toimimaan aktiivisesti oman elämäntilanteen edistämiseksi.

Lähteet

- Kuvat: ClipArt
- Deans, A. (toim.) 2010. Suuri äitiysopea. Helsinki: Perhemedia Oy.
- Havonen, H. 2011. Isä synnytyksessä. Vauvan odotus, synnytys ja hoito. Helsinki: Tammi.
- Kansallinen äitiyshuollon asiantuntijaryhmä. 2013. Äitiyshuollopäät -suositukset. Äitiyshuollon toimintasuunnitelma 2013. Teoksessa Klemetti, R. & Hakulinen-Viljanen, T. (toim.). Äitiyshuollopäät. Terveystien ja hyvinvoinnin laitoks.
- Keltikangas-Järvinen, L. & WSOY. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Puura, K. 2005. Terveystienhoitaja varhaisen vuorovaikutuksen tukijana. Teoksessa Niemelä, P., Sihla, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 475-487.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.sosiaali- ja terveysministerio.fi/documents/asset/attachment/28707?name=DLFE-3578.pdf&file=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_si.pdf. 23.3.2014.
- Spock, B. 1990. Vanhemmuus. Jyväskylä: WSOY.
- Tamminen, T. 2004. Olopa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Terveystien ja hyvinvoinnin laitoks. 2012. Medlle tulee vauva. Opas vauvan odotukseen ja hoitoon. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitoks. http://www.shl.fi/tht-client/pdf/91b28655-747e-45ac-9c11-e673c850c7f9_23.3.2014.

Vanhemmuus (PowerPoint -esitykset)

- Vanhemmuus rakentuu aiemmista ja tämän hetkisistä ihmissuhdekokemuksista esimerkiksi parisuhteesta.
- Vanhemmuuden myötä parisuhde muuttuu.
- Vanhemmaksi kasvaminen on yksi suurimpia parisuhteeseen vaikuttavia tekijöitä.

Parisuhde raskausaikana

- Tulevien vanhempien on hyvä jakaa keskenään tunteukset ja ajatukset raskauteen, vanhemmuuteen ja lapseen liittyen.
- Tunnekokemusten jakaminen luo yhtenäisyyden tuntua ja turvallisen perustan vanhemmuudelle.

- Odottavan äidin mielialat voivat vaihdella voimakkaasti.
- Tämän vuoksi nainen tarvitsee puolisonsa tukea ja rakastetuksi tulemisen tunnetta.
- Parisuhteen laadulla on merkitystä, sillä se vaikuttaa voimakkaasti naisen sopeutumiseen raskausaikana ja kiintymykseen syntymätöntä vauvaa kohtaan.

Raskaus ja läheisyys

- Parisuhteen vaalimisen kannalta raskausaikana on hyvä muistaa suukotella, halata, kosketella ja osoittaa läheisyyttä.
- Raskauden aikana rakkauden osoittaminen voi muuttua siitä, mitä se oli ennen raskautta.
- Raskauden tuomat muutokset naisen kehossa voivat lisätä tai vähentää naisen seksuaalisen nautinnon ohella myös miehen nautintoa.
- Tulevat vanhemmat voivat kokea helpotusta, ettei ehkäisystä tarvitse huolehtia.
- Toisaalta vanhemmat saattavat pelätä yhdynnän vahingoittavan sikiötä tai he kokevat yhdynnän epämiellyttäväksi.

Parisuhde lapsen synnyttyä

- Vanhemmuus tuo parin elämään paljon uutta.
- Vauvan synnyttyä vanhempien on hyvä viettää myös kahdenkeskistä aikaa.
- Parisuhteen hoitamiseen kannattaa kiinnittää huomiota uudessa tilanteessa.
- Kumppanin kanssa on hyvä oppia keskustelemaan myös hankalista asioista.

Vanhemmuus (PowerPoint -esitykset)

Parisuhteen tukeminen

- Parisuhteen ongelmista vanhempien tulee voida keskustella esimerkiksi neuvolassa.
- Neuvolatyöntekijän tulee huomioida parisuhteen hyvät asiat.
- Parisuhteen hankalampia asioita hoitoalan ammattilainen voi ottaa puheeksi avointen kysymyksien avulla.

Tutkimus parisuhteen vaikutuksesta kiintymykseen

- Taiwanissa vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin ensimmäistä kertaa isäksi tulevien psykososiaalista statusta raskauden viimeisellä kolmanneksella ja isän kiintymystä vauvaan heti syntymän jälkeen.
- Tutkimuksessa havaittiin, että tulevien isien puolisoilta saatu tuki ja heidän avioliitosta saamansa läheisyyden määrä auttoivat isiä kiintymään vauvaansa paremmin.
- Jos avioliitossa oli ongelmia ennen vauvan syntymää, se häiritsi tulevan isän kiintymyksen kehittymistä vauvaan.

Lähteet

- Kuvat ClipArt
- Evöden, M. 2008. Raskauden mahdollisuudet. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy
- Deana, A. (toim.) 2010. Suuri ikkyläkirja. Mäntä: Mustanurkko Oy
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Lastenneuvolalapsiperheiden tukeminen. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaista 2009:19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=55707&name=DLFE-5575.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukeminen_5.pdf. 28.8.2019.
- Spock, E. 1980. Vanhemmuus. Juvu: WSOY:n graafiset laitokset
- Tamminen, T. 2009. Olopa luvun lapsuus. Juvu: Ws Bookwell Oy
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2012. Mallei tulos vauva. Opas vauvan odotukseen ja hoitoon. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. <http://www.ttl.fi/fil-clients/pdf/51b2525-797c-98ac-9c11-c878c290cf79>. 28.8.2019.
- Yu, C.-Y., Hung, C.-H., Chen, T.-F., Yeh, C.-H. & Lai, C.-Y. 2011. Perinatal predictors for father-infant attachment after childbirth. Journal of clinical nursing 21(1), 1277-1286. <http://www.blackwell.com/clinicalnursing/journal/1277-1286>. 27.11.2019.

Raskausaika (PowerPoint -esitykset)

Prenataalin kiintymys

- Vanhempien kiintymys tulevaan vauvaan alkaa kehittyä raskausaikana.
- Vauvalla kiintymyssuhde kehittyy vasta ensimmäisinä elinvuosina.
- Raskausajan kiintymystä kutsutaan prenataaliseksi kiintymykseksi.
- Prenataalin kiintymys vaikuttaa vauvan ja vanhemman syntymän jälkeiseen kiintymyssuhteeseen.

Herkkyys

- Vanhempien herkkyys vauvaa kohtaa alkaa kehittyä ennen synnytystä. → Osa prenataalista kiintymystä.
- Kuvitelmiin myötä tulevien vanhempien tunne-elämä avautuu ja herkkyys alkaa kehittyä.
- Herkkyys antaa vanhemmille valmiutta ymmärtää vastasyntyneen viestejä.
- Syntyvän herkkyyden ensimmäisiä merkkejä ovat sikiön liikkeiden havaitseminen ja vuorokausirytmien tunnistaminen.
- Raskauden aikana herkkyyttä ilmaistaan myös spontaanilla puhumisella sikiölle.

Mielikuvat vauvasta

- Raskausajan kiintymyssuhde pohjautuu suurelta osin vanhempien mielikuviin tulevasta vauvasta.
- Kuvitelmat kehittävät vanhempien suhdetta vauvaan.
- Kuvitelmat voivat ajoittua tulevaan aikaan, kuten millaista leikkiminen lapsen kanssa on tai miltä lapsi tulee näyttämään.
- Haaveet vauvan tulevaisuudesta osoittavat vanhempien kiintymystä vauvaan.

- Muodostuneet kuvitelmat vahvistuvat, kun sikiö alkaa liikkua.
- Mielikuva vauvasta kehittyy vanhempien omista kuvitelmista, sikiön koosta, vuorokausirytmistä ja tavasta liikkua kohdussa.
- Kuvitelmat vauvasta muovautuvat koko raskauden ajan.
- Toisinaan kuvitelmat voivat olla huolien varjoistamia tai hyvin onnellisia.

- Äideillä mielikuvat voimistuvat raskauden aikana noin seitsemännelle kuukaudelle saakka.
- Vanhempien mielikuvat tulevasta vauvasta vastaavat harvoin täysin vastasyntyneen ominaisuuksia.
- Loppuraskaus lisää kumppaneiden läheisyyttä toisiaan kohtaan, ja vauva saa tulevan isän ominaisuuksia äidin mielikuvissa.
- Mielikuvista tulee pidättyneempiä, millä varaudutaan siihen, ettei vauva ole odotetunlainen.
- Vauvan synnyttyä vanhemmat alkavat sopeutua hänen todellisiin ominaisuuksiin.

Raskausaika (PowerPoint -esitykset)

Mielikuvien puute raskausaikana

- Raskauden aikana sikiöstä muodostuneiden mielikuvien puute voi aiheuttaa ongelmia tunnesiteen luomisessa vauvaan.
- Jos tuleva äiti ei käsittele raskautta, ei hän välttämättä tiedosta olevansa raskaana.
- Tällöin nainen ei suojele sikiötä eikä itseään haitallisilta aineilta → Tuleva äiti ei osaa valmistautua vauvan syntymiseen.

Raskausajan masennus

- Nainen voi olla masentunut raskaana ollessaan.
- Naisen herkkyyttä kehittyy raskauden aikana, mikä auttaa äitiä ymmärtämään vauvan viestejä → Voi luoda pohjaa raskausajan masennukselle.
- Masennus vaikuttaa kielteisesti äidin ja vauvan väliseen prenataaliseen kiintymyssuhteeseen.
- Raskausajan masennukselle voi altistaa tukiverkon puuttuminen tai parisuhteen ongelmat.
- Masennus voi ilmetä univaikeuksina, ruokahaluttomuutena ja mielialanlaskuna.
- Raskausajan masennus lisää synnytyksen jälkeisen masennuksen riskiä.

Kiintymyssuhteen tukeminen ja havainnointi raskausaikana

- Hoitoalan ammattilaisen tulee osata havainnoida raskausaikana esiin tulevia asioita, jotka saattavat vaarantaa kiintymyssuhdetta.
- Ammattilainen voi tukea vanhempien mielikuvien muodostumista syntyvästä vauvasta.
- Ammattilainen ohjaa mielikuvia sikiöstä myönteisiksi ja tekee tulevasta vauvasta todentuntuisen.

Varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelumenetelmä

- Neuvolatyöhön kehitetty varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelumenetelmä (VaVu) auttaa tukemaan raskaudenaikaista ja syntymän jälkeistä varhaista vuorovaikutusta.
- VaVun avulla terveydenhoitoalan ammattilaiset pystyvät kartoittamaan ja tunnistamaan raskauteen tai lapseen liittyviä mielikuvia sekä huolia. Samalla pystytään selvittämään, mitä tukea perhe tarvitsee.
- Haastattelu tehdään raskauden viimeisen kolmanneksen aikana ja seuraavan kerran vauvan ollessa 4-8 viikon ikäinen.

Lähteet

- Kuvan ClipArt
- Broden, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet Helsinki: Terapia-essöö
- Moikkinen, T. & Luukkainen, S. 2014. Äidin masennuksen hoito raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen. Torveysportti. http://www.torveysportti.fi/otuspalvelu/kartella/fi/dok/66/koti/p_arkkeli=duot006&hp_haku=raskaudenaikainen%20masennus 28.2.2014.
- Siiskonen, I. 1999. Yhdessä kuin kotona. Jyväskylä: WSOY
- Torveys ja hyvinvoinninlaitos. 2014a. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Neuvolatyön tukena kiintymistä lausakkeen. [http://www.tori.fi/fi_71/vob/kasvunkumppanit-5/tyon/lausakkeen/lausakkeen_neuvolatyon%20Varhaista_vuorovaikutusta_tukena_haastattelu_\(VaVu\)_12.4.2014](http://www.tori.fi/fi_71/vob/kasvunkumppanit-5/tyon/lausakkeen/lausakkeen_neuvolatyon%20Varhaista_vuorovaikutusta_tukena_haastattelu_(VaVu)_12.4.2014)
- Väistö, L. 2002. Raskaus muutos naisen mielen ja mielihyvä. Helsinki: Kirjapaja.

Raskausaika (PowerPoint -esitykset)

Vuorovaikutus raskausaikana

- ☐ Vanhemmat tutustuvat tulevaan vauvaan jo hänen ollessa kohdussa.
- ☐ Tutustuminen odotusaikana on vauvan ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen kehittymisen alkua.
- ☐ Kiintymyssuhteen kehittyminen raskausaikana on erilaista äidillä ja isällä.

- Isä tutustuu sikiöön kosketusten ja kuuntelemisen avulla.
- Äiti tuntee sikiön liikkeet sisällään, joiden avulla hän kykenee päättämään sikiön vireystilaa ja mahdollisia mielialoja
- Sikiö alkaa liikkua 14 raskausviikosta lähtien, jolloin sikiö potii ja heiluttaa sormiaan ja varpaitaan.
- Äiti alkaa tuntea sikiön liikkeet noin 18 raskausviikosta lähtien → raskaus etenee kuitenkin yksilöllisesti
- Yleensä aikaisemmin synnyttäneet äidit tuntevat sikiön liikkeen ensisynnyttäjiä varhaisemmin, sillä he tietävät kokemustensa perusteella, mitä odottaa.

Sikiön kehittyminen

- Kohdussa sikiön erilaiset aistit alkavat kehittyä → Näiden avulla sikiö kykenee vuorovaikutukseen
- Sikiön tuntuksi alkaa kehittyä raskausviikolta 20 alkaen.
- Koskettamalla pyöristynyttä vatsaa äiti ja isä saavat sikiön yhteyden → Samalla sikiö tuntee kosketuksen.
- Vanhempien koskettaessa mahaa sikiö saattaa jopa puskea itseään vatsaa vasten.

Näkö- ja kuuloaisti

- Ensimmäisen kerran sikiö silmäluomet voivat avautua raskausviikolla 24
- Kohdussa sikiö ei näe paljoa, sillä kohdussa on pimeää.
- Raskauden edetessä sikiön näköaisti kehittyy.
- Raskausviikolla 33 sikiön on mahdollista erottaa hahmoja hämärästi.
- Raskausviikolla 24 sikiölle kehittyy kuuloaisti, jonka avulla sikiö pystyy aistimaan ja reagoimaan erilaisiin ääniin.
- Sikiö kuulee äidin sydämenlyönnit, verenvirtauksen verisuonissa, ruoansulatuselimistön aiheuttamat äänet ja kehon ulkopuolelta tulevia ääniä.

- Vanhempien kannattaa puhua, laulaa, soittaa musiikkia ja lukea sikiölle.
- Äidin äänen sikiö oppii tunnistamaan kohdussa parhaiten, sillä hän kuulee sen äänialtoina ilmassa ja värähtelyinä ruumiissa.
- Sikiö kuulee raskausaikana vanhempiensa ja mahdollisten sisaruslastensa äänet ja tunnistaa heidän äänensä syntymän jälkeen.

Raskausaika (PowerPoint -esitykset)

Ultraäänitutkimus

- Ultraäänitutkimuksessa isä ja äiti näkevät ensimmäistä kertaa tulevan vauvansa.
- Ultraäänitutkimus on vaaraton sikiölle ja äidille
- Ultraäänitutkimuksen avulla pystytään tarkastelemaan sikiön kasvua ja kehitystä.
- 18. raskausviikosta lähtien pystytään sikiön rakennetta, kuten sydäntä, selkärunkua ja aivoja, tarkastelemaan tarkemmin

Sydäntään kuunteleminen

- Vanhemmat pääsevät neuvolakäynteillä kuulemaan vauvansa sydäntään.
- Sydäntään kuuntelu voi olla myönteinen kokemus.
- Sydäntään kuunteleminen edistää isän suhdetta lapseen.

Isä ja odotusaika

- ☐ Odotusaikana isälle voi tulla ulkopuolinen olo, koska nainen tuntee raskauden koko kehossaan.
- ☐ Isä voi tuntea mustasukkaisuutta syntymätöntä vauvaa kohtaan, koska hän tuntee jäävänsä vauvan varjoon.
- ☐ Asia on hyvä ottaa esille neuvolassa, jossa neuvolatyöntekijä voi keskustelun lisäksi ohjata isää erilaisiin vertaisryhmiin.
- ☐ Vertaisryhmissä isä voi keskustella muiden samassa tilanteessa olevien kanssa.
- ☐ Neuvolatyöntekijä voi ennaltaehkäistä ulkopuolisuuden tunnetta kannustamalla isää osallistumaan kumppaninsa raskauteen.

- ☐ Isä voi osallistua raskauteen olemalla aktiivisesti mukana neuvolakäynneillä ja ultraäänitutkimuksissa.
- ☐ Isää voi ohjeistaa kotona kuuntelemaan ja koskettamaan äidin vatsaa sekä puhumaan laulamään sikiölle.

Tutkimus äidin vauvakeskeisyydestä

- ☐ Suomessa vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin äidin vauvakeskeisyyttä vanhemmuuden alkuvaiheessa.
- ☐ Vauvakeskeisyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka keskeisessä asemassa vauva on äidin elämässä, toiminnassa ja ajatuksissa.
- ☐ Hyvän vuorovaikutuksen muodostumisen ja äiti-lapsi suhteen kehittymisen kannalta on tärkeää, että vauva on synnytyttyään keskeisessä asemassa äidin ajatuksissa.
- ☐ Tulevia äitejä tulee kannustaa ja tukea vauvakeskeisyyteen raskausaikana ja synnytyksen jälkeen.
- ☐ Äitiysneuvoloissa ja synnytyssairaloissa työskentelevällä henkilökunnalla on olennainen rooli äidin myönteisten mielikuvien tukemisessa.

Lähteet

- **Mavet ClipArt**
- **Kroberg, A., Almqvist, M. & Tjus, T. 2008.** *Käsitöiden lapsipsykologissa.* Helsinki: Edita.
- **Campbell, S. 2009.** *Näin lukea kokouksia.* Helsinki: Perhemediat Oy.
- **Deans, A. (toim.) 2010.** *Suuri tietokirja.* Helsinki: Perhemediat Oy.
- **Kansallinen tietokuvien aineistustietokirja 2015.** *Aiheavaroiluopas - suositeltua aiheavaruutta toimintaan 2015.* Teoksessa Hämälä, R. & Hakanen-Virtanen, T. (toim.) *Aiheavaroiluopas.* Turveojen ja hyvinvoinnin laitos http://www.julkaisut.fi/aiheavaruus/handle/10028/1102621/THL_OPAS2015_OSS_verkko.pdf?sequence=1. 2015.
- **Punamäke, R. 2011.** *Vanhemmuston näkökulmasta: vaukasajan ja ensimmäisen vuoden kasvatustyöväkkeitä.* Teoksessa Simolahti, J. & Halland, M. (toim.) *Vanhempuuden tunteet ja niiden voimittaminen.* Helsinki: WSOYpro, 58-119.
- **Scary, W. & Scary, M. 2008.** *Käsitöidenvanhemmuuden kirja.* Oulussa vauvan hoitopaja Helsinki: Green Spot.
- **Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.** *Meillä tulee vauva.* Opas vauvan odotukseen ja hoitoon. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos <http://www.thl.fi/thl-client/pdf/20152015-7976-2526-2-11-07-20150729>. 28.5.2019
- **Tyyni, H., Salonen, A.H., Aho, A.L. & Kananen, M. 2015.** *Äidin vauvakasvatustietämyksen vanhemmuuden vanhemmuuteen.* Tutkiva Harkitus 11 (5), 9-15
- **Vau5-verkkojouluku. 2015.** *Raskausruletti.* <http://www.vau5.fi/raskausruletti/>. 28.5.2019
- **Vieröstulot 2019.** *Ultratutkimustulokset.* <http://www.vierostulot.fi/perinnellisyys/perinnellisyysarvonta/sikotutkimukset/ultraaistutkimukset/>. 20.5.2019.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Vastasyntynyt

- ☐ Vastasyntyneellä on ainutlaatuiset sosiaaliset valmiudet, joiden avulla hän kykenee olemaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.
- ☐ Vauva on alusta alkaen läsnä ensimmäisten tärkeiden ihmissuhteidensa muodostamisessa.
- ☐ Vastasyntyneellä on paljon puoleensavetäviä ominaisuuksia, kuten vauvan oma tuoksu, tarkkaavainen katse ja hänen varhainen puhekielensä.
- ☐ Ominaisuudet edistävät vanhemman kiintymystä vauvaan, ja niiden avulla vastasyntynyt pyrkii pitämään hoitajansa lähellä.

- ☐ Vastasyntyneen ensikuva maailmasta koostuu vanhempien eleistä.
- ☐ Vanhemmat ilmeilevät kasvoillaan vauvalle sekä käyttävät ääntään ja vartalonsa vuorovaikutuksen apuna.
- ☐ Vanhempien käyttäytyminen luo vauvalle alustavaa kuvaa siitä, millaista vuorovaikutus ihmisten välillä on.

Ensihetket perheenä

- ☐ Vastasyntyneen näkeminen ensimmäistä kertaa on vanhemmille unohtumaton ja tärkeä elämys.
- ☐ Yhteiset ensihetket vastasyntyneen kanssa auttavat vanhempien ja vauvan välisen kiintymyssuhteen kehittymistä.
- ☐ Vanhempien raskausaikana luoma kiintymyssuhde vauvaan vahvistuu ja konkretisoituu, kun vauva syntyy.

- ☐ Heti syntymän jälkeen tapahtuva yhdessäolo antaa hyvän alun vanhempien ja vauvan kiintymyssuhteen kehittymiselle.
- ☐ Joskus äidillä tai vauvalla on lääketieteellisiä syitä, jotka estävät heidän yhdessäolonsa heti syntymän jälkeen.
- ☐ Vauvan ja vanhemman välinen kiintymyssuhde kehittyy kuitenkin pidemmällä aikavälillä.
- ☐ Kaikilla kiintymyssuhteen muodostuminen on ainutlaatuinen tapahtuma.

- ☐ Vastasyntynyt on hyvä ottaa äidin rinnalle mahdollisimman pian syntymän jälkeen.
- ☐ Ihokosketus ja äidin tutut sydämenlyönnit rauhoittavat vauvaa uudessa tilanteessa.
- ☐ Vanhempien on hyvä koskettaa vauvaa alusta alkaen, sillä se antaa myös varmuutta vastasyntyneen käsittelyyn.
- ☐ Vastasyntyneelle jutteleminen on tarpeellista, sillä tutut äänet rauhoittavat ja luovat turvallisuuden tunnetta vauvalle.
- ☐ Vastasyntyneen imetys tulee aloittaa synnytyksen jälkeisinä ensitunteina.
- ☐ Imetys edistää äidin ja vauvan välisen kiintymyssuhteen kehittymistä. → Samalla vauva pääsee opettelemaan oikeaa imemistekniikkaa.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

- Isien tulee alusta lähtien olla mukana vauvan fyysisessä ja emotionaalisessa hoidossa.
- Syntymän jälkeinen hyvä isä-vauva-kiintymyssuhde luo pohjan isälle vauvan kokonaisvaltaiseen hoitoon osallistumiselle.
- Koskettamalla äidin rinnalla makaavaa vauvaa tai nostamalla vauvan syliinsä isä saa kokea vuorovaikutusta ja läheisyyttä vastasyntyneen kanssa.
- Koetut tuoksut, äänet ja koskettamiset nivovat isää ja vauvaa yhteen, mikä vahvistaa isän kiintymystä vauvaan.

Kotielämä

- Äidin ja vauvan sairaalasta pääsyn jälkeen on tärkeää, että koko perhe asettuu yhdessä kotiin ensimmäiseksi viikoiksi sopeutuakseen uuteen tilanteeseen.
- Kiintymyssuhteen kehittymisen takia vanhempien ja vauvan tulee saada aluksi rauhassa tutustua toisiinsa.
- Äitiys- ja isyysloma antavat vanhemmille mahdollisuuden irtaantua arjen kiireistä ja olla aidosti läsnä vauvan elämässä ja hoitamisessa.
- Molemmat vanhemmat voivat alusta alkaen olla aktiivisesti mukana vauvanhoidossa.

- Vauvan syntyminen on iso muutos koko perheelle.
- Vanhempien tulee huomioida myös vanhempien lasten tunteet uudessa tilanteessa.
- Vanhempi lapsi voi olla mustasukkainen vanhemmistaan.
→ Vanhempien tulee huomioida ja vastata myös vanhemman lapsen tarpeisiin.
- Isovanhemmilta ja muilta läheisiltä saatu apu vauvan hoitamisessa voi olla uusille vanhemmille tarpeen.

Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

- Synnytyksen jälkeen on tärkeää ohjeistaa ja tarjota tietoa äidille, millä tavoilla hän voi vahvistaa varhaista vuorovaikutusta.
- Hoitoalan henkilökunta voikin ohjeistaa äitiä muun muassa kenguruhoitoon, laulamiseen ja imetykseen.
- Vauvan synnyttyä on tärkeää, että vanhempi osallistuu aktiivisesti vauvansa hoitoon ja toimii tämän ensisijaisena hoitajana.

- Hoitoalan ammattilaiset ovat saatavilla, jos äiti tarvitsee apua ja ohjeistusta vauvansa hoitoon.
- Jos äiti on hyvin uupunut synnytyksen jälkeen tai syö lääkkeitä, jotka vaikuttavat tietoisuuden tasoon, tarvitsee äiti hoitohenkilökunnan ohjausta ja apua.
- Tilanteessa voidaan rohkaista isää hoitamaan vauvaa.
- Äidille on hyvä kertoa, että vauva on hyvässä hoidossa äidin kerätessä voimiaan.

Kotikäynnit

- Kotikäynnillä vauvan syntymän jälkeen vanhempia ohjataan vauvan perushoidossa.
- Alussa vanhemmat saattavat olla hieman arkoja vauvan käsittelyssä ja tarvita kannustusta päästäkseen hyvään vuorovaikutukseen vauvan kanssa.
- Neuvolatyöntekijöiden kotikäynnit kannattaa järjestää siten, että isäkin pääsee osallistumaan niihin.
- Hoitoalan ammattilainen pystyy ohjauksen ja tukemisen avulla antamaan uusille vanhemmille varmuutta vauvan käsittelyyn.

Lähteet

- Kuvat: ClipArt
- Sears, W. & Sears, M. 2006. Kiintymysvanhemmuuden kirja. Onnellisen vauvan hoito-opas. Helsinki: Green Spot.
- Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- Stern, D. 1982. Ensimmäinen ihmissuhde. Jyväskylä: Gummerus.
- Yu, C.-Y., Hung, C.-H., Chan, T.-F., Yeh, C.-H. & Lai, C.-Y. 2011. Prenatal predictors for father-infant attachment after childbirth. Journal of clinical nursing (21), 1577-1583. <http://web.ebscohost.com/tietopalvelu.karelia.fi/ehost/pdfviewer?sid=4f761128-9d93-47af-ba01-4dae93270983%40sessionmgr114&vid=1&hid=126>.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Vauvan perustarpeet

- Vanhemman tulee tyydyttää vauvan perustarpeet.
- Perustarpeita ovat mm. ravinnon saanti, unen riittävyys ja puhtaudesta huolehtiminen.
- Vauvan perushoiva on tärkeä osa vuorovaikutusta, siten se vaikuttaa vanhemman ja vauvan väliseen kiintymyssuhteeseen.
- Vauvan kannalta on tärkeää, että vanhemmilla on herkkyyttä tulkita hänen viestejään oikein ja siten vastata vauvan tarpeisiin.

Ravinnon tarve

- Suomessa imeväisikäisen vauvan ravitsemuksen tavoitteena on kuusi kuukautta kestävä täysimetus.
- Tämän jälkeen osittaista imetystä jatketaan vuodenikäiseksi ja halutessa siitä eteenpäin.
- Imetyksellä on suuri vaikutus äidin ja vauvan väliseen kiintymykseen, sillä rintaruokinta on osa äidin ja vauvan biologiaa.

Imetys

- Imettäessä äidin maidoneritykseen vaikuttavien hormonien, kuten prolaktiinin ja oksitosiinin, määrä nousee.
- Erittyvät hormonit vähentävät äidin stressiä ja luovat äidille rauhallisen tunteen vauvan synnyttämien uusien haasteiden keskelle.
- Äiti rentoutuu imettäessä hormonien ansiosta ja samalla äiti yhdistää imettämisen rentouden tunteeseen.
- Hormonit auttavat näin ollen äitiä kiintymään vauvaan.

- Imettämisen avulla äiti tutustuu läheisesti vauvaansa ja oppii lukemaan vauvan antamia viestejä paremmin.
- Vauva täytyy imettää päivässä monia kertoja, joten imettäminen tarjoaa paljon harjoitusta vauvan viestien tulkintaan.
- Vähitellen äiti oppii ymmärtämään, mikä vauvalla on hätänä ja kykenee vastaamaan vauvan tarpeisiin.
- Imettäminen on vauvalle ensisijainen vaihtoehto, sillä äidinmaidon ravinteet tukevat vauvan heikkoa immuunijärjestelmää.

Pulloruokinta

- Pulloruokinta on mahdollista, jos imettäminen ei onnistu tai äiti ei koe sitä itselleen oikeaksi vaihtoehdoksi.
- Pulloruokinta mahdollistaa isän osallistumisen syöttämiseen.
- Imettävä äiti voi lypsää rintamaitoa tuttipulloon, jotta isä pääsisi osalliseksi vauvan ruokintaan.
- Pulloruokinnassa vauvan ja vanhemman läheisyyttä lisää vauvan silmiin katsominen ja lähellä pitäminen.
- Pulloruokinnan tulee olla lapsentahtista.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

- Vauvaa on hyvä syöttää yhtä useasti kuin häntä imetettäisiin.
- Usein toistuvat ruokailuhetket parantavat vanhemman ja vauvan suhdetta.
- Vauvan kehittymättömän ruuansulatuksen kannalta on helpompi syödä pieniä annoksia kerrallaan.
- Pulloruokinnan aikana vauvaa on hyvä pitää samassa asennossa kuin imetettäessä. → Näin katsekontakti, kosketus ja äänet ovat tilanteessa samalla tavalla mukana kuin imetettäessä.

Ihokosketus

- Ihokosketus on vauvalle tärkeää ja vanhempien kosketus rauhoittaa vauvaa.
- Ihokosketusta vauva ja vanhempi saavat esimerkiksi imetyksen ja kenguruhoidon aikana.
- Vauvan kosketteleminen ja hyväily edistävät vauvan oman kehon hallitsemista ja tuntemista.
- Vauvan kanssa voi opetella käyttämään kantoliinaa tai rintareppua, joiden avulla vauva pysyy lähellä vanhempaansa.
- Kantoliinan käytön on koettu edistävän kiintymyssuhteen kehittymistä.

Kenguruhoito

- Kenguruhoitoa voidaan hyödyntää keskosilla ja täysikäisillä vauvoilla.
- Kenguruhoitossa vauva asetetaan vaippasillaan vanhemman paljasta rintaa vasten siten, että vauvan pää on käännettynä sivulle.
- Vauvan jalat tuetaan sammakkomaiseen asentoon.
- Vauva tuetaan asentoon sidosliinalla tai vanhemman puseron avulla siten, että vauvan päätä ei peitetä.
- Kenguruhoitossa vauva kuulee vanhempien sydämenlyönnit ja muita kohdusta tuttuja ääniä.
- Samalla vauva ja vanhemmat tutustuvat toisiinsa.

Tutkimuksia ihokontaktista

- Yhdysvalloissa vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin skin-to-skin contact -menetelmän avulla varhaisen ihokontaktin vaikutusta imetykseen.
- Tutkimuksessa havaittiin, että varhainen ihokosketus vauvan ja äidin välillä vaikuttaa positiivisesti imetyksen onnistumiseen ja vauvan lämpötilaan.
- Suomessa vuonna 2011 tehdyssä pro-gradu -tutkielmassa tutkittiin perheiden kokemusta yhdessäolosta ja ihokontaktista vanhemman ja vauvan välillä suunnitellun keisarileikkauksen jälkeen.
- Tutkimuksesta kävi esille, että ihokontaktin koettiin vaikuttavan positiivisesti kiintymyssuhteen muodostumiseen vauvan ja vanhemman välille.
- Ihokontaktin myötä äidit kokivat toipuvansa paremmin leikkauksesta ja imetys koettiin varmemmaksi.

Turvan tarve

- Vauva on pieni ja haavoittuvainen, joten hänen tulee saada vanhemmiltaan niin fyysistä, psyykkistä kuin sosiaalista turvaa ja suojelua.
- Vauva saa fyysistä turvaa, kun vauvaa estetään tippumasta hoitopöydältä tai leikkimistä vaarallisilla asioilla.
- Psyykkisellä turvalla tarkoitetaan, että vanhempi tarjoaa vauvalleen turvaa tunnetasolla.
- Pelkäävä ja olonsa turvattomaksi kokeva vauva tarvitsee vanhemman tuomaa lohtua, jota vauva voi saada vanhemman sylistä.
- Sosiaalista turvaa vauva saa vanhemmiltaan, kun hän oppii keneen voi luottaa ja miten toisten ihmisten kanssa tullaan toimeen.

Rajojen tarve

- Vanhemman tulee asettaa lapselle turvalliset rajat, siten että ne sopivat lapsen ikään ja vievät lapsen kehitystä eteenpäin.
- Vauvan kohdalla aikuinen päättää esimerkiksi siitä, miten paljon lapsi syö ja milloin on nukkumisen aika.
- Aikuisen johdonmukaisuus helpottaa lasta vanhempana sisäistämään nämä annetut rajat.
- Jo parin kuukauden iksinen vauva saattaa kuulla vanhemmaltaan hienovaraisia ohjeita.
- Vanhemmat voivat vaippaa vaihtaessaan pyytää vauvaa olemaan potkimatta, vaikka eivät oletakaan tämän ymmärtävän tai tottelevan heitä.
- Ensimmäisenä ikävuotena käskyjen ja rajojen tarkoitus on ensisijaisesti suojella vauvaa ympäristön vaaroilta.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Oppimisen tarve

- Ensimmäisten tärkeiden ihmissuhteiden avulla vauva oppii enemmän elämästä.
- Vanhemmat tarjoavat vauvalle tämän tärkeän ihmissuhteen.
- Ensimmäisen vuoden aikana vauva oppii vanhempiensa avulla monia asioita, kuten ryömimään, konttaamaan, kävelemään ja mahdollisesti puhumaan.
- Vauva oppii myös tiedostamaan omien tunteiden lisäksi muiden tunteita.

Leikki

- Leikki on toimintaa, joka kehkeytyy yhdessä vanhemman kanssa.
- Varhainen leikki syntyy vanhemman ja vauvan välisen vuorovaikutuksen tuloksena.
- Leikkihetket pienen vauvan kanssa voivat olla hyvinkin lyhyitä, mutta silti ne ovat tärkeitä vuorovaikutustilanteita.
- Isän ja äidin leikit vauvan kanssa eroavat toisistaan.
  - Äidillä leikkihetki vauvan kanssa voi olla rauhallista juttelua ja asioiden esittelemistä.
  - Isällä leikkituokiot voivat olla vauhdikkaita.

Lähteet

- Kuvat: ClipArt
- Deans, A. (toim.) 2010. Suuriäitiyskirja. Helsinki: Perhemediat Oy.
- Hasunen, R., Kalavainen, M., Keinonen, H., Lagström, H., Lyytikäinen, A., Nurttila, A., Peltola, T. & Talvi, S. 2004. Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.ravitsemusneuvottelukunta.fi/attachments/vm/lapsi_perhe_ruoka.pdf
- Honkanen, K. 2011. Perheiden kokemus yhdessäolosta ja ihokontaktista vanhemman ja lapsen välillä keisarileikkauksen jälkeen leikkauksen osastolla. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/54156/gradu06363.pdf?sequence=1>
- Keltikangas-Järvinen, L. & WSOY. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. 2010. Kenguruhoito. <http://www.kshp.fi/Public/default.aspx?contentid=2846&nodeid=24790>.
- Moore, E.-R., Anderson, G.-C., Bergman, N. 2009. Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants (Review). The Cochrane Collaboration, 1 & 9-10. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD003519.pub2/pdf/standard>
- Sears, W. & Sears, M. 2008. Kiintymysvanhemmuuden kirja. Onnellisen vauvan hoito-opas. Helsinki: Green Spot.
- Sinkkonen, I. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2003b. Lapsen varhainen isäsuhte. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 261-267.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Mille tulee vauva. Opas vauvan odotukseen ja hoitoon. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.thl.fi/thl-client/pdf/91b28135-747e-43ac-9c11-e673c850cf79>
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014c. Imeväisikäisen ravitsemus. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/ravitsemustietoa/suomalaiset/imevaisikaisten
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014d. Lastenneuvolaikäisikirja. Kenguruhoito. http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-f/tietopakettit/imetys/keskoet/kenguruhoito
- World Health Organization. 2013. kangaroo mother care: a practical guide. <http://whqlibdoc.who.int/publications/2003/9241590351.pdf?ua=1>

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Varhainen vuorovaikutus

- ☐ Vauvalla on synnynnäinen valmius olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa.
- ☐ Kyky vuorovaikutukseen on tärkeää, sillä vauva on riippuvainen varhaisimmista ihmissuhteistaan.
- ☐ Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea yhteistä arkista tekemistä vanhemman ja vauvan välillä.
- ☐ Varhaisen vuorovaikutuksen tulee olla vastavuoroista ja samantahista.
- ☐ Toistuvat vuorovaikutustilanteet muodostavat hiljalleen kiintymyssuhteen vauvan ja vanhemman välille.

Kiintyminen

- ☐ Kosketuksen, erilaisten tuoksujen ja äänien avulla vastasyntynyt saa syntymänsä jälkeen ensimmäisiä kiintymyskokemuksia.
- ☐ Alussa kiintymyssuhde on vanhempien ja vauvan välillä yksipuolista, sillä vauvalle ei ole vielä kehittynyt kiintymyssuhdetta vanhempiinsa.
- ☐ Vauvan kyky viestiä on kiintymyskäyttäytymistä, joka mahdollistaa turvan hakemisen ja saamisen uhkaavassa tilanteessa.

- ☐ Vauva osaa ilmaista tunteitaan ja käyttäytyä tavoin, jotka pitävät vanhemmat hänen lähellä.
- ☐ Pieni vauva viestii esimerkiksi itkun ja hymyn avulla.

Itku

- ☐ Itkeminen on vauvalle kehittynyt keino viestiä, että jokin on huonosti (nälkä, unen puute, läheisyyden kaipuu). Sen avulla vauva saa kohdistettua huomion itseensä.
- ☐ Vauva alkaa itkeä, kun hänen ahdistus kasvaa liian suureksi. Vauva elehtii jo ennen itkun alkamista siten, että tarvitsee hoivaa.
- ☐ Vauva kertoo tarpeistaan itkun avulla ja vanhemman tulee vastata näihin tarpeisiin. → Vauva voi oppia että hoitoa saadakseen ei tarvitse aina itkeä.

Hymy

- ☐ Sosiaalinen signaali, jonka avulla vauva saa kohdistettua huomion itseensä.
- ☐ Toisen elinkuukauden aikana vauva hymyilee ympäristön ärsykkeiden ja etenkin ihmiskasvojen seurauksena.
- ☐ Vauva hymyilee ensimmäisenä kohdistetusti vanhemmilleen, mutta oppii pian hymyilemään myös muille.
- ☐ Hymyn on todettu herättävän hoitajassa tarvetta hoivata ja turvata vauvaa.
- ☐ Hymy on synnynnäinen eikä toisilta opittu taito. → Tätä todistaa se, että myös sokeat vauvat osaavat hymyillä.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Temperamentti

- Temperamentti on persoonallisuuden perusta, mikä vaikuttaa ihmisen vuorovaikutukseen muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa.
- On osittain geneettisesti määräytynyt, mutta temperamentti muovautuu vielä raskauden aikana.
- Vauvan temperamentin piirteet voivat näyttäytyä jo ensimmäisinä viikkoina.
- Jokaisella vauvalla on oma ärsyyntymiskynnys. → Toiset reagoivat toisia voimakkaammin.

- On tutkittu, että vauvan varhaiset kokemukset saamastaan hoivasta voivat jopa muuttaa hänen synnynäistä temperamenttiaan.
- Temperamentti vaikuttaa muun muassa siihen, millaista kasvatusta vauvalle annetaan. → Vilkas saa erilaista kasvatusta kuin rauhallinen.
- Vauvan kehityksen kannalta on tärkeää, että vanhemmat kykenevät mukautumaan yksilölliseen temperamenttiin ja siten vastaamaan tarpeisiin oikein.

Varhainen vuorovaikutus & temperamentti

- Vanhemman ja lapsen temperamentti voi erota suuresti toisistaan, mikä voi aiheuttaa hankaluuksia vauvan ja vanhemman välisessä varhaisessa vuorovaikutuksessa.
- Jos vanhempi tuntee ettei hän pysty ennakoimaan tai ymmärtämään vauvansa tarpeita, voi hän kokea olevansa avuton vauvan kanssa.
- Vanhemmat saattavat kokea tilanteessa esimerkiksi turhautumista tai vihan tunnetta.
- Koettua vihaa ei saa kohdistaa lapseen vaan se tulee käsitellä esimerkiksi puhumalla ammattilaisen kanssa.
- Vanhemmille on hyvä kertoa, että lapsen voimakas temperamentti voidaan nähdä voimavarana.

Kiintymyssuhteen & varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

- Varhaisessa vuorovaikutuksessa oleellista on tunteiden ilmaiseminen, jakaminen ja niiden tunnistaminen.
- Kiinnittymiselle ensiarvoisen tärkeää on vanhempien sensitiivisyys eli herkkyys reagoida vauvan tarpeisiin riittävän nopeasti.
- Varhaisilla kiintymysmalleilla on yhteys minäkuvaan sekä kognitiivisiin, emotionaalisiin ja sosiaalisiin toimintoihin.
- Onnistunut varhainen vuorovaikutus tukee lapsen kehitystä ja vaikuttaa vauvan turvallisuuden, onnellisuuden ja pystyvyyden tunteeseen.

- Ammattilainen voi tukea vauvan ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta avoimen ihmettelyn avulla.
- Asioiden ihmettely ääneen ei loukkaa vanhempia, vaan se voi auttaa heitä parantamaan toimintamallejaan vuorovaikutustilanteissa vauvan kanssa.
- Ammattilainen tukee vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta toimimalla tilanteissa esimerkkinä vanhemmille.
- Ammattilainen voi myös toimia "vauvan äänenä" ja kertoa vanhemmille vauvan mahdollisista ajatuksista ja tarpeista.

Kiintymyssuhteen tukeminen neuvolassa

- Neuvolassa voidaan havainnoida ja tukea kiintymyssuhdetta erilaisten haastattelujen, kuten VaVu:n avulla.
- Neuvolakäynneillä vuorovaikutusta tuetaan ottamalla vanhemmat mukaan vauvan hoitotoimenpiteisiin.
- Ammattilaisen on tärkeä huomioida, kuinka äiti ja isä reagoivat ja suhtautuvat vauvan itkuun sekä levottomuuteen epämukavassa toimenpiteessä, kuten rokotuksessa.
- Epämukavassa toimenpiteessä ammattilaisen tulee osata tukea vanhempia lohduttamaan pelokasta vauvaa.

Lähteet

- Neuvot ClipArt
- Eronen, M. 2008 Raskaudenajan mahdollisuudet. Helsinki: Therapeuttisäätiö
- Duasa, A. (toim.) 2010. Suuri lähtökäsi. Helsinki: Fokemedia Oy
- Gorham, S. 2007. Raskaus raskaus: varhainen vuorovaikutus merkitsee arvojen luottamusta. Helsinki: Edita
- Mäkelä-Mäkelä-Järvenpää, L. 2010. Sosiaalinen ja sosiaalinen taidot. Helsinki: WSOY
- Mäkelä-Mäkelä-Järvenpää, L. 2010. Pienen lapsen sosiaalinen taito. Helsinki: WSOY
- Niemi, H. 2010. Äidin ja vastasyntyneen merkitsevästi onnistunut kiintymys - tulos. *Äiti ja lapsi* 112 (1), 6-7
- Puura, M. 2008. Turvavälikäsi: varhainen vuorovaikutus lapsena. Toimittanut Niemi, P., Siltä, P. & Tammisen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 97-98
- Saari, W. & Saari, M. 2005. Kiintymysvanhemmuuden laaja Oulussa: vauvan hoito-opas. Helsinki: Oulun Spä
- Sankkonen, J. 2008. Yhdessä isän kanssa. Jyväskylä: WSOY
- Sankkonen, J. 2008. Lapsen kiintymysvanhemmuuden syntyminen ja sen kiintymys. Toimittanut Niemi, P., Siltä, P. & Tammisen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 89-104
- Sosiaal- ja terveysministeriön oppaasta 2009. Lapsen neuvola: lapsiperheiden tulona. Opetusministeriön Sosiaal- ja terveysministeriön oppaasta 2009:19. Helsinki: Sosiaal- ja terveysministeriö http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?docId=16428707&name=DLFE-2872.pdf&file=1&name=1
- Tammisen, T. 2009. Opetusministeriön oppaasta 2009:19. Helsinki: WSOY
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2015. Mille tulo vauva? Opetusministeriön oppaasta 2009:19. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. http://www.ttk.fi/ttk-tiedot/pdf/9162655-797e-88ac-8c11-4876a250d7b0_28.8.2015

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

Vuorovaikutuksen vaarantuminen

- Puutteellinen vuorovaikutus voi ilmetä kasvun tai kehityksen häiriöinä.
- Varhaislapsuuden hoivan puutteen on osoitettu vaikuttavan aivojemme välittäjäaineisiin.
- Vauvana koettu kaltoinkohtelu voi ilmetä myöhemmin aggressiivisuutena ja empatian puutteena.
- Varhainen vuorovaikutus voi vaarantua esimerkiksi masennuksen vuoksi. → Masentunut vanhempi ei pysty normaaliin vuorovaikutukseen vauvan kanssa.

Synnytyksen jälkeinen masennus

- Synnytyksen jälkeisestä masennuksesta kärsivän äidin vuorovaikutus vastasyntyneen kanssa voi jäädä heikoksi.
- Jos äiti on masentunut isä voi paikata äidin roolia vuorovaikutuksessa. → Näin ehkäistään kiintymyssuhteen vaarantumista.
- Voi olla myös tilanteita, joissa isä on masentunut.
- Jos kumpikaan vanhemmista ei kykene normaaliin vuorovaikutukseen, tilanne on äärimmäisen huono.

- Vauva yrittää saada isän ja äidin vastavuoroiseen hymyjen ja katseiden vaihtoon kanssaan. → Mutta vauva vetäytyy omiin oloihinsa, jos vanhemmat eivät vastaa.
- Ennen synnytystä isien tulee saada tietoa äitien mahdollisesta synnytyksen jälkeisestä masennuksesta.

Päihteiden käyttö & varhainen vuorovaikutus

- Päihteiden käyttö perheessä vaarantaa vanhempien ja vauvan välisen varhaisen vuorovaikutuksen.
- Vuorovaikutus päihteitä käyttävän äidin ja päihteille raskausaikana altistuneen vauvan välillä on hankalaa.
- Päihteille altistunut vauva itkee paljon, on kosketus herkkä ja hankalalohdutettava.
- Vauvan viestien on myös havaittu olevan vaikeammin ymmärrettävissä kuin vauvan, joka ei ole altistunut päihteille.
- Päihteitä käyttävän äidin kyky ymmärtää vauvansa viestejä on myös normaalia heikompi.
- Tästä kaikesta syntyy vaikeuksia äidin ja vauvan väliseen varhaiseen vuorovaikutukseen.

Riittämätön vuorovaikutus perheessä

- Vuorovaikutus vauvan kanssa voi olla määrältään riittämättömä, jolloin vauvan kanssa ei olla ajallisesti tarpeeksi vauvan sosiaalsiin ja psyykkisiin tarpeisiin nähden.
- Tilanteissa vauvan fyysisistä tarpeista kuitenkin huolehditaan.
- Laadultaan riittämättömässä vuorovaikutuksessa vauvan psyykkisiin, fyysisiin ja sosiaalsiin tarpeisiin ei vastata.
- Laadultaan riittämätön vuorovaikutus voi esiintyä vähäisenä seurusteluna vauvan kanssa, jolloin vauvalle ei jutella tai häntä ei pidetä sylissä.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

- Vauva voi riittämättömän vuorovaikutuksen vuoksi olla haluton hakemaan ja ylläpitämään katsekontaktia.
- Vauvan äänteet ja kasvojen ilmeet saattavat myös vähentyä, ja vauva voi olla ärtynyt.
- Lisäksi vaikeuksia syömisessä ja nukkumisessa voi esiintyä.
- Jos vanhempia ei hae vauvaan katsekontaktia, tai on välinpitämätön vauvaa kohtaan, tulee ammattilaisen huolestua tilanteesta.
- Tilanteessa vanhemman mielikuvat vauvasta ovat usein kielteisiä, ja vanhempi saattaa ilmaista vihantunnetta vauvaa kohtaan.

Kiintymyssuhteen tukeminen erityistilanteessa

- Vauva voi syntymän jälkeen terveyssyiden takia joutua eroon vanhemmistaan.
- Vanhempien ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta tuetaan pitämällä äiti ja isä ajan tasalla vauvan tilanteesta.
- Vanhemmat on hyvä viedä katsomaan vauvaansa heti, kun se on mahdollista.
- Vanhempien tulee päästä koskemaan vauvaansa, vaikka vauva olisi tehohoidossa.
- Jos vauva ja vanhempi joutuvat olemaan erossa toisistaan, voi vanhemmalle ehdottaa kuvan ottamista vauvasta. → Vanhempi pystyy näkemään ja ajattelemaan vauvaansa, vaikkei olisikaan samassa paikassa hänen kanssaan.

Hoitoalan ammattilaisen ja perheen välinen hoitosuhde

- Vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta edistää terveydenhoitoalan ammattilaisen antama ohjaus.
- Tämä ei kuitenkaan toimi ilman hyvää ammattilaisen ja vanhempien välistä suhdetta.
- Luottamuksellisen suhteen luominen vanhempiin saadaan aikaiseksi äidin sekä isän kunnioittamisella ja kuuntelemisella.
- Kun luottamussuhde kohentuu, äiti ja isä rohkenevat kertomaan luontevammin ja rehellisimmin kohtaamistaan ongelmista.

Kiintymyssuhteen havainnoiminen

- Havainnoimalla vanhempien ja vauvan vuorovaikutustilannetta terveydenhoitoalan ammattilainen samalla havainnoi mahdollisia vuorovaikutuksen epäkohtia.
- Havainnoimisen avulla kyetään tarkkailemaan vauvan ja hänen vanhempiensa välillä tapahtuvaa tarpeisiin vastaamista sekä kommunikointia.
- Havainnointi voidaan jakaa kolmeen tasoon, jotka ovat **toiminnallinen, tunne ja psykologinen taso**.

- **Toiminnallisessa tasossa** kiinnitetään huomiota katsekontaktiin, kanssakäymisen määrään, vauvan käsittelyyn.
- **Tunne tasolla** tarkastellaan niin äidin, isän kuin vauvankin tuntemuksia. Tuntemuksia havainnollistetaan esittämällä vanhemmille kysymyksiä, miltä heistä tuntuu ja mitä he uskovat vauvan tuntevan kyseisellä hetkellä.
- **Psykologisella tasolla** otetaan selvää, mitä ajatuksia äidin, isän sekä vauvan käyttäytymisen ja toimimisen takana mahdollisesti on.

Puutteellinen vuorovaikutus perheessä

- Erityisesti ammattilaisten tulee kiinnittää huomiota perheisiin, joissa kiintymyssuhde vauvan ja vanhempien välillä on puutteellinen.
- Ongelmat perheessä voivat johtua esimerkiksi vanhemman masennuksesta, päihteidenkäytöstä, mielenterveysongelmasta tai parisuhdeväkivallasta.
- Perheen ongelmien kartoittamiseksi tulee niistä keskustella neuvolakäynnillä.
- Vaikeuksien kieltäminen on yleistä, joten perheen havainnointi on tärkeää.

Imeväisikäinen (PowerPoint -esitykset)

- Luottamuksellisen ilmapiirin luominen auttaa perheitä avautumaan ongelmistaan.
- On tilanteita, joissa perhe ei itse tuo esiin minkäänlaisia ongelmia, mutta terveydenhoitajalle herää tunne, ettei kaikki ole kunnossa.
- Tällaisessa tilanteessa neuvolatyöntekijän tulee ottaa itse asia rohkeasti puheeksi.

Huolen puheeksi ottaminen

- Vaikeista asioista keskustelemisen tueksi on kehitetty huolen puheeksi ottamisen menetelmä.
- Menetelmää voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa halutaan keskustella vanhempien kanssa vauvasta heränneestä huolesta.
- Neuvolatyöntekijä voi kokea huolen puheeksi ottamisen hankalaksi ja pelätyä, että suhde asiakkaaseen huononee.
- Menetelmällä on usein päästy rakentavaan keskusteluun vanhempien kanssa ja asiakaskontaktin on havaittu paranevan.
- On kuitenkin tilanteita, joissa asian puheeksi ottaminen ei riitä ongelman hoitamiseksi → tarvitaan moniammatillista yhteistyötä muiden auttavien tahojen kanssa.

Lähteet

- Kuvas ClipArt
- Broberg, A., Almqvist, K. & Tjau, T. 2002. Niihinne lämpötyökaluja. Helsinki: Edita.
- Eriksson, E. & Arvola, T. 2004. Mielipuhe - Opi vanhempien dialogista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 14-15. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10044/20442/URN_JSE%2F442-43-17944.pdf?sequence=1
- Keltikangas-Järvinen, L. & WSOY. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Pajula, M. & Kalland, M. 2004. Uutta ajattelua pähdeongelmien sisä- ja ulkopuolisen hoitoon. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 120 (21), 2403-11. http://www.terveystiete.fi/tutkimus/kirjasto/duodecim/artikkelit/duodecim200421pajula_pajula%2F442-43-17944.pdf?sequence=1
- Puumala, R. 2011. Vanhemmuuden siirtymisen mukautuminen ja onnistuneen vuoden kiintymysvuosi. Toimittanut Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Vanhempainseuran tutkimus- ja neuvonnan tutkimus. Helsinki: WSOY, 22-114.
- Paura, K. 2008. Terveydenhoito vanhaan vuorovaikutukseen tutkijana. Toimittanut Niemelä, P., Siltä, P. & Tammisen, T. (toim.) Äidin ja vauvan vanhaan vuorovaikutukseen. Helsinki: WSOY, 47-48.
- Paura, K. & Mäntylä, A. 2011. Vanhaan vuorovaikutukseen tutkijana. Toimittanut Niemelä, P., Wikström, K., Mäkeläinen-Virtanen, T. & Laitinen, T. (toim.) Terveydenhoito vanhaan vuorovaikutukseen ja kouluterveystieteeseen. Monitieteellinen tutkimus. Tampere: Tampere Print 27-108. <http://www.tti.fi/dokumentit/pdf/c032222-46-43-ed70-b000-000000000000>
- Schilling, M. 2004. Vauvan vanhaan. Toimittanut Niemelä, P., Siltä, P. & Tammisen, T. (toim.) Äidin ja vauvan vanhaan vuorovaikutukseen. Helsinki: WSOY, 70-74.
- Sears, W. & Sears, M. 2008. Kiintymysvanhemmuuden kirja. Omatilainen vauvan hoito-opas. Helsinki: Green Spot.
- Sinkkonen, J. 1992. Yhteisötyökirja. Jyväskylä: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lapsen neuvola lämpötyökaluja. Opi vanhempien dialogista. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaia 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=2270&name=DLFE-2270.pdf&docId=123456789
- Tuovila, P. 2004. Monitieteinen ja lapsen kehitys. Toimittanut Niemelä, P. (toim.) Monitieteinen mahdollisuus vanhempien hoitoon ja vanhemmuuden tukemiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 28-74.